

ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมสำหรับทุกคน
เสียงของเราที่ได้ยินบนแผ่นดินไทย

ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมสำหรับทุกคน เสียงของเราที่ได้ยินบนแผ่นดินไทย

ทีมงานองค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หนังสือเล่มนี้ได้รับการสนับสนุนโดย

Canada

Embassy of the Grand Duchy
of Luxembourg

Koninkrijk
der Nederlanden

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in Thailand

European Union

IOM International Organization for Migration

...towards a safe and just world

nzaid
New Zealand's International
Aid & Development Agency

United Nations
Human Rights

OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS

บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ มิได้สะท้อนความคิดเห็นของทีมงานองค์การสหประชาชาติ คณะกรรมการบริหารขององค์กรต่างๆ ของสหประชาชาติหรือประเทศสมาชิกต่างๆ ของสหประชาชาติ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือ ที่จัดทำขึ้นโดยอิสระโดยได้รับมอบหมายจากทีมงานองค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นผลของการร่วมมือของคณะทำงานของที่ปรึกษา และคณะกรรมการกำกับโครงการ

จัดรูปเล่มโดย คินมีเดีย (ประเทศไทย)

สงวนลิขสิทธิ์

ทีมงานองค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย

สำนักงานประสานงานองค์การภาคีสหประชาชาติประจำประเทศไทย

ชั้น 12 ตึกสหประชาชาติ

ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์ 0-2288-1836

โทรสาร 0-2280-0556

อีเมล unrc.thailand@un.or.th

เว็บไซต์ <http://www.un.or.th>

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0-2141-3800/3900

โทรสาร 0-2143-9563

เว็บไซต์ <http://www.nhrc.or.th>

ISBN: 978-974-576-874-1

Call No. : 5๑5๙๙ .T5 ๑327 2550 ๑.๗

Accession No. : ๕ ๒๗๗

Dated : ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖

Price : ๒๐๐.-

สาส์นจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในทางปฏิบัติที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้ยืนยันในหลักการสิทธิมนุษยชนตามที่ได้ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ผ่านทางนโยบาย กฎหมาย และการปฏิบัติ ดังที่ปรากฏให้เห็นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ นโยบายและแผนแม่บทสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ และการจัดตั้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขึ้นภายใต้กระทรวงยุติธรรมเพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักภาครัฐในการดูแลรับผิดชอบ การดำเนินงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กระทรวงยุติธรรม ในฐานะหนึ่งในหน่วยงานหลักภาครัฐซึ่งมีหน้าที่ในการผดุงไว้ซึ่งความเป็นธรรมในสังคม ได้ให้ความสำคัญกับการเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วยดีเสมอมา และ เนื่องในโอกาสวาระครบรอบ ๖๐ ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กระทรวงยุติธรรมได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทั้งในรูปของการฝึกอบรมหลักการสิทธิมนุษยชนให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชน การสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน และการเผยแพร่ความรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชนในทุกภาคส่วน ฯลฯ สำหรับการจัดทำหนังสือเรื่อง “ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมสำหรับทุกคน เสียงของเราที่ได้ยินบนแผ่นดินไทย” โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมกับคณะทำงานองค์การสหประชาชาติในประเทศไทยนั้น จะมีส่วนช่วยเหลือท่อนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้ง นำเสนอพัฒนาการ ปัญหาและข้อท้าทายที่เกิดขึ้นในสังคม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยต่อไปในอนาคต อันจะเป็นการเสริมสร้างสังคมแห่งการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้เกิดการอำนวยความยุติธรรมให้กับทุกคนอย่างแท้จริง

(นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

อารัมภบท

ปี 2551 ถือเป็นปีครบรอบ 60 ปีของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในโอกาสครบรอบ 60 ปีของปฏิญญาสากลฯ ที่ควรค่าแก่การเฉลิมฉลอง เราทุกคนพึงรำลึกถึงเส้นทางการดำเนินงานในการบรรลุเป้าหมายหลักสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ กล่าวคือ การส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชน สำหรับหัวข้อการณรงค์ทั่วโลกในปีนี้ คือ “ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมสำหรับทุกคน” ซึ่งต่อย้ำเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลฯ อันเป็นพันธะสัญญาในการยึดสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความยุติธรรม และมีใช้เป็นเพียงจินตนาการที่ยากจะเป็นจริง

คณะทำงานองค์การสหประชาชาติในประเทศไทยในความร่วมมือกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทยได้พิจารณาให้มีการเฉลิมฉลองการครบรอบ 60 ปีของปฏิญญาสากลฯ โดยเสริมสร้างความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ซึ่งกำหนดไว้ในปฏิญญาสากลฯ และสนับสนุนความพยายามของประเทศไทยในการจัดตั้งกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ความคิดริเริ่มนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นว่าหลักการต่างๆ ที่กำหนดในปฏิญญาสากลฯ ควรให้ประชาชนทั้งหลายได้รับรู้และมีความเข้าใจให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมมากขึ้น และเป็นการสร้างสังคมอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความยุติธรรมสำหรับทุกคนการจัดทำหนังสือเรื่อง “ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมสำหรับพวกเราทุกคน เสียงของเราที่ได้ยินบนแผ่นดินไทย” เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการณรงค์ทั้งปี ซึ่งคณะทำงานองค์การสหประชาชาติในประเทศไทยและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติร่วมมือกันจัดทำขึ้น

กระทรวงการต่างประเทศได้ร่วมให้การสนับสนุนในความพยายามครั้งนี้ เพื่อส่งเสริมและรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทั่วทั้งประเทศ เราขอชื่นชมในการสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศที่ได้แปลภาษาไทยฉบับล่าสุดของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมสำคัญๆ ที่จัดอย่างต่อเนื่องในโอกาสรำลึกครบรอบ 60 ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ได้ลงนามรับรองปฏิญญาสากลฯ เมื่อหกสิบปีในอดีต ดังนั้นประเทศไทยจึงมีพัฒนาการที่เด่นชัดในการยอมรับขอบข่ายและสาระสำคัญของปฏิญญาสากลฯ อันมีบทบัญญัติต่างๆ เหนือกว่ากันกับประเทศอื่นๆ เมื่อไม่นานมานี้ประเทศไทยได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ และได้รับรองพระราชบัญญัติอันมีมติเอกฉันท์ให้เป็นกฎหมายต่อไป เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายอีกหลายเรื่องที่สมควรหยิบยกเพื่อแก้ไขก่อนที่จะขยายผลไปสู่ประเด็นด้านการตระหนักถึงสิทธิต่างๆ ของประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย

แม้กาลเวลาจะผ่านไป 60 ปี “ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมสำหรับทุกคน เสียงของเราที่ได้ยินบนแผ่นดินไทย” ซึ่งบัญญัติในปฏิญญาสากล ยังมีความสำคัญและสัมพันธ์กับคนไทย ในหนังสือดังกล่าวได้ประมวลเรื่องราวของบุคคลที่ได้ไปสัมผัสภาวะซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิในข้อบทต่างๆ ทุกข้อ และมีการให้ทัศนะของแต่ละสถานการณ์ที่มีนัยสะท้อนถึงสิทธิที่อ้างถึงเรื่องราวและทัศนะ ในหนังสือฯ ดังกล่าวนี้นี้ได้เป็นข้อคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ แต่เป็นเรื่องเล่าของบุคคลเฉพาะรายและประกอบความเห็นของบุคคลต่างๆ จากหลากหลายสาขา

หนังสือฯ ดังกล่าวจัดทำโดยคนไทยและเพื่อคนที่อยู่ในประเทศไทย จึงไม่ควรมองว่าเป็นหนังสือศึกษาที่ชักนำโดยองค์การสหประชาชาติ หรือเป็นข้อเสนอแนะจากองค์กรระหว่างประเทศแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม เป็นหนังสือที่มาจากแรงบันดาลใจของคนไทยเองซึ่งต้องการแบ่งปันประสบการณ์และข้อเสนอแนะต่างๆ จากคนไทยทั่วประเทศ หนังสือนี้เป็นผลพวงสืบเนื่องจากกระบวนการวิจัยอย่างเข้มข้น ประกอบด้วยการบอกเล่าของบุคคลที่ได้ไปสัมผัสภาวะ รวมทั้งการปรึกษาหารือจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในจังหวัดต่างๆ และจากการสัมภาษณ์สำคัญๆ ที่จังหวัดขอนแก่น สงขลา และครั้งสุดท้ายที่กรุงเทพฯ ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ได้อภิปรายถึงสถานการณ์และมิติการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนย้อนหลังไปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 รวมทั้งการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและความท้าทายข้างหน้า

คณะทำงานองค์การสหประชาชาติมีความภูมิใจที่ได้มีโอกาสสนับสนุนการจัดทำหนังสือฉบับนี้ เราหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และนำไปสู่การกำหนดนโยบายใหม่ๆ อีกด้วย

นางกวี-โยป ชน

ผู้ประสานงานแห่งองค์การสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย

กิติกรรมประกาศ

หนังสือฉบับนี้คงเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากบุคคลต่างๆ ทั้งหญิง ชาย เด็กหญิง และเด็กชาย จากทั่วประเทศ ผู้ให้เสียงสะท้อนหรือผู้ให้สัมภาษณ์เล่าประสบการณ์ซึ่งเราได้พยายามถ่ายทอดเรื่องเล่าผ่านหนังสือเล่มนี้ เรื่องราวในชีวิตและประสบการณ์ผนวกกับข้อสังเกตคำอธิบายและคำแนะนำอันมีคุณค่าของผู้ให้ความคิดเห็นประกอบในแต่ละบทของหนังสือฯ ประกอบให้เกิดเนื้อหาและจิตวิญญาณในหนังสือเล่มนี้

การจัดเตรียมหนังสือเล่มนี้เผชิญกับความท้าทายหลายเรื่องและแตกต่างกัน ประการแรกคือหาความสมดุลระหว่างสื่อความหมายของผู้ให้เสียงสะท้อนและข้อห่วงใยทางกฎหมายเพื่อปกป้องอัตลักษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อความปลอดภัยของบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้จัดทำจึงได้พิจารณาไม่เปิดเผยนามของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ นอกเสียจากบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์นั้นมีความเห็นหรือเรื่องราวซึ่งเคยปรากฏอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะหรือ องค์กรสถาบันมาก่อน

เราขอขอบคุณยิ่งสำหรับน้ำใจของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้นำจากภาคประชาสังคม องค์กรเอกชน ตัวแทนจากภาคประชาชน สื่อมวลชน และอีกหลายภาคส่วนที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าและเข้ามามีส่วนร่วมในงานสัมมนาสามครั้งจัดขึ้นที่ ขอนแก่น หาดใหญ่ และกรุงเทพฯ ตามลำดับ

ผู้มีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนสำหรับโครงการจัดทำหนังสือฯ เล่มนี้พร้อมใจกันขอขอบคุณศาสตราจารย์วิทิต มันทาภรณ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันมีคุณค่า และสนับสนุนให้โครงการจัดทำหนังสือดังกล่าวดำเนินงานจนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับการทำงานโดยมีรู้เห็นดีของคณะที่ปรึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำโดย ดร. วีระ สมบูรณ์ ได้รวบรวมเรื่องราวข้อมูลและทัศนะต่างๆ อย่างเป็นระบบในหนังสือฯ เราขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนร่วมอีกหลายท่านในกระบวนการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ช่วยเหลือติดต่อผู้ให้สัมภาษณ์และติดต่อผู้ให้ทัศนะผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลายเพื่อประกอบในข้อบทต่างๆ และขอขอบคุณคณะทำงานจัดงานสัมมนาดังกล่าวทั้งสามครั้ง

การวิจัยและความคืบหน้าจนกระทั่งหนังสือดังกล่าวเสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้นั้น ทั้งนี้โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณจากประเทศเนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก สหภาพยุโรป สวิตเซอร์แลนด์ และแคนาดา นอกจากนี้ การสนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งได้รับจากสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน

สารบัญ

ศาสนจักรฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	iii
อารัมภก	v
กิตติกรรมประกาศ	vii
สิทธิมนุษยชน	1
รากฐาน พัฒนาการ และปฎิญาสาทล	
บทสรุปปฏิบัติการ	5
ปฎิญาสาทลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน	
เสียงสะท้อนและกัศน:	
ข้อ 1	9
ทักษะโดย คุณอนันท์ ปันยารชุน	
ข้อ 2	13
ทักษะโดย คุณเตือนใจ ดีเทศน์	
ข้อ 3	17
ทักษะโดย คุณชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ	
ข้อ 4	21
ทักษะโดย ดร.สายสุรีย์ จุติกุล	
ข้อ 5	25
ทักษะโดย คุณนที จิตสว้าง	
ข้อ 6	29
ทักษะโดย ดร.ศรีประภา เพชรหมีศรี	
ข้อ 7	33
ทักษะโดย คุณสิทธิศักดิ์ วนะชกิจ	
ข้อ 8	37
ทักษะโดย ศาสตราจารย์วิทิต มั่นตาภรณ์	
ข้อ 9	41
ทักษะโดย คุณทองใบ ทองเปาต์	
ข้อ 10	45
ทักษะโดย คุณสุรสิทธิ์ โกศลนาวัน	
ข้อ 11	49
ทักษะโดย คุณสุวณา สุวรรณจุฑะ	
ข้อ 12	53
ทักษะโดย คุณเมธิณี เทพมณี	

ข้อ 13	57
ทักษะโดย คุณสมชาย หอมลออ	
ข้อ 14	61
ทักษะโดย ดร.สุภางค์ จันทวานิช	
ข้อ 15	65
ทักษะโดย รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร	
ข้อ 16	69
ทักษะโดย คุณนัยนา สุภาพิ่ง	
ข้อ 17	73
ทักษะโดย คุณสุนี ไชยรส	
ข้อ 18	77
ทักษะโดย ศาสตราจารย์อัสมา จานาเกียร์	
ข้อ 19	85
ทักษะโดย คุณกวี จงกิจถาวร	
ข้อ 20	89
ทักษะโดย คุณเดชอุดม ไกรฤทธิ์	
ข้อ 21	93
ทักษะโดย คุณวรินทร์ เทียมจรัส	
ข้อ 22	97
ทักษะโดย คุณพรชัย อยู่ประยงค์	
ข้อ 23	101
ทักษะโดย คุณวิไลวรรณ แซ่เตีย	
ข้อ 24	105
ทักษะโดย รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว	
ข้อ 25	109
ทักษะโดย คุณมีชัย วีระไวทยะ	
ข้อ 26	113
ทักษะโดย คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	
ข้อ 27	117
ทักษะโดย ศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย อริยนันทกะ	
ข้อ 28	121
ทักษะโดย คุณกวี-โยป ชน	
ข้อ 29	127
ทักษะโดย คุณสมสุข บุญณะบัญชา	
ข้อ 30	131
ทักษะโดย ศาสตราจารย์วิฑิต มันทาภรณ์	
สิ่งที่ได้พบ และเส้นทางข้างหน้า	133

สิทธิมนุษยชน

รากฐาน พัฒนาการ และปฏิญญาสากล

ในวโรกาสแห่งการเฉลิมฉลอง 60 ปีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ถือได้ว่าเป็นทั้งการเฉลิมฉลองเอกสารประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันของสมาชิกแห่งมนุษยชาติที่สำคัญที่สุดฉบับหนึ่งในประวัติศาสตร์ และเป็นโอกาสอันดีที่เราจะย้อนพิจารณาถึงสาระสำคัญของปฏิญญาดังกล่าว เพื่อทบทวนถึงรากฐาน พัฒนาการ และข้อท้าทายในปัจจุบันของสิทธิมนุษยชน

คำว่า “สิทธิมนุษยชน” อาจยากต่อการเข้าใจสำหรับผู้คนเป็นอันมากในสังคมไทย อาจเข้าใจกันว่าเป็นคำใหม่ มีที่มาจากต่างแดน และโอกาสเฉลิมฉลอง 60 ปีของปฏิญญาสากลฯ ก็อาจทำให้คิดว่าสิทธิมนุษยชนมีอายุอานามเพียง 60 ปีเท่านั้นเอง หรือเมื่อได้อ่านปฏิญญาสากลฯ ก็อาจสรุปว่า สิทธิมนุษยชนมีเพียง 30 ข้อ ดังที่ระบุไว้ในเอกสารเท่านั้น

แน่นอนที่สุดว่า ปฏิญญาสากลฯ ซึ่งก็คือคำประกาศเป็นหลักสากลร่วมกันสำหรับสมาชิกแห่งมนุษยชาตินี้ กล่าวถึงสาระสำคัญของสิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจน ข้อบัญญัติต่างๆ ในปฏิญญาสากลฯ ครอบคลุมสิทธิที่เป็นแก่นแท้อย่างกว้างขวาง กระนั้นก็ตาม เราควรทำความเข้าใจในเบื้องต้นเสียก่อนว่า แท้ที่จริงสิทธิมนุษยชนดำรงอยู่คู่กับมนุษยชาติมานับแต่กำเนิดของเผ่าพันธุ์ที่เรียกว่ามนุษย์นี้ ทั้งยังมีพัฒนาการสืบเนื่องมาตลอด จนปรากฏเป็นปฏิญญาสากลฯ โดยนัยนี้ เท่ากับว่า พัฒนาการของสิทธิมนุษยชนย่อมไม่หยุดนิ่ง ทว่าจะดำเนินต่อไปด้วยพลวัตและการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่มนุษย์ต้องประสบ ไม่ว่าในกาลเวลาหรือแห่งหนใด และโดยพื้นฐานแล้ว ไม่ว่าเราจะบัญญัติให้มี 30 ข้อ หรือจะมากจะน้อยกว่านี้ สิทธิทั้งหมดก็ล้วนกำเนิดมาแต่รากเดียวกัน ดังนั้นจึงเชื่อมโยงซึ่งกันและกันอย่างมีอาจแบ่งแยกออกจากกันได้ การนำเสนอแยกตามปฏิญญาสากลฯ แต่ละข้อในหนังสือเล่มนี้ เป็นเพียงการวางกรอบเพื่อให้สะดวกแก่การดำเนินการเท่านั้น ครั้นเมื่อเราศึกษารายละเอียดของแต่ละข้อลึกลงไป เราจะพบลักษณะเชื่อมโยงและมีอาจแบ่งแยกได้ของสิทธิทั้งปวงนี้ สิทธิมนุษยชน หรืออาจเรียกง่ายๆ ว่า “สิทธิของคน” คือสิ่งที่เรายึดถือร่วมกันว่าเป็นความถูกต้องอันคนทุกคนพึงมีพึงได้ พึงยอมรับและปฏิบัติต่อกัน สิทธิมนุษยชนจึงมิใช่เรื่องลึกลับซับซ้อนเกินความเข้าใจของผู้ใดเลย และหากเราจะให้คำจำกัดความของสิทธิมนุษยชนอย่างตรงต่อสาระที่สุดแล้ว อาจกล่าวได้ว่า สิทธิมนุษยชนคือหลักการในการดำรงอยู่และปฏิบัติต่อกันในชีวิตของคนเราทั้งหมด คำว่า “ชีวิต” ก็รวมทั้งร่างกาย จิตใจ สิ่งที่เราสัมผัสและครอบครองไปจนถึงสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ชีวิตของเราทุกคนต้องอาศัย สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งที่ขาดมิได้สำหรับชีวิตคน และขาดมิได้สำหรับความสัมพันธ์ร่วมกันของคนเราทั้งหลาย

สังคมในอดีตมีหลักการและแนวทางเกี่ยวกับสิทธิตามจารีตของตน แปรผันหลากหลายตามบริบทของสังคมแต่ละสมัยแต่ละพื้นที่ ในหลายแห่งสิทธิปรากฏในรูปของศีลธรรม คุณธรรม ธรรมเนียม ประเพณี และระบบความสัมพันธ์อันก่อปรด้วยหน้าที่ และพันธกรณีที่มีต่อกัน ในหลายกรณี หลักการและแนวทางปฏิบัติแห่งสิทธิเชื่อมโยงกับคำสอนทางศาสนธรรมอย่างแน่นแฟ้น

แน่นอนว่า เช่นเดียวกับยุคสมัยของเรา สังคมอดีตย่อมประสบกับข้อจำกัดหลายประการในการทำให้สิทธิบรรลุได้อย่างแท้จริง อันนำมาซึ่งการเรียกร้อง แข่งขัน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามลำดับ

สิทธิมนุษยชนตามแนวความคิดสมัยใหม่เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมครั้งใหญ่ในโลกตะวันตก ระบบการค้าขายขยายตัวกว้างขวาง นำมาซึ่งทรัพย์สินในรูปแบบใหม่ๆ ทำให้สิทธิของปัจเจกชน สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการค้าขาย สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มีความสำคัญมากขึ้นตามมาด้วย สิทธิเหล่านี้สอดคล้องกับการเติบโตของเมืองและชนชั้นกลางในเมือง ซึ่งทวีจำนวนขึ้นและมีบทบาทสำคัญมากขึ้น พัฒนาการทางสังคมดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดการปฏิวัติครั้งสำคัญ ในศตวรรษที่ 18 ดังที่เราคงทราบกันดี ได้แก่ การปฏิวัติในอังกฤษ ในอเมริกา และในฝรั่งเศส การปฏิวัติทั้งสามเน้นหลักเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ตลอดจนสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 ก็ทำให้แนวความคิดของสิทธิมนุษยชนได้รับการพิจารณาจากอีกมุมมองหนึ่ง อันเป็นมุมมองของสังคมนิยม เน้นที่สิทธิและความเท่าเทียมกัน ตลอดจนความยุติธรรมในทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ยังผลให้เกิดการปฏิวัติขึ้นในรัสเซียเป็นแห่งแรก เมื่อต้นศตวรรษที่ 20 ในที่สุด และต่อมาทั้งแนวความคิดและขบวนการปฏิวัติก็ได้ขยายออกไปทั่วโลก

ปัญญาสากลา ซึ่งถือกำเนิดเมื่อปี พ.ศ. 2491 แท้ที่จริงก็ได้มีการดำริและเตรียมการก่อนหน้าที่สงครามจะยุติลง โดยมีผู้นำจากหลายประเทศร่วมกันนำเสนอหลักการและแนวทาง แต่ดังที่ได้กล่าวข้างต้น หลักการสิทธิมนุษยชนนั้นมีแนวทางที่เน้นหรือให้ความสำคัญแตกต่างกันอย่างสำคัญ จึงทำให้ปัญญาสากลา มีลักษณะประมวลเอาหลักการหลายๆ ด้านเข้าไว้ด้วยกัน และประกาศเป็นเจตนารมณ์อย่างไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้น จึงได้มีการจัดทำกติการะหว่างประเทศขึ้นสองฉบับ ซึ่งสะท้อนมุมมองที่แตกต่างออกเป็นสองฝ่ายหรือสองชุดนี้ ฉบับหนึ่งเน้นที่สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ส่วนอีกฉบับเน้นที่สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เราคงเห็นได้ว่า กติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับนี้สะท้อนถึงการที่โลกเข้าสู่ยุคสงครามเย็น แบ่งออกเป็นสองฝักฝ่าย ต่างฝ่ายต่างให้การรับรองและให้ความสำคัญต่อกติกาหรือสนธิสัญญาคนละฉบับ ฝ่ายที่เรียกตัวเองว่า “โลกเสรี” ก็ให้ความสำคัญแก่ฉบับแรก ฝ่ายที่เรียกตัวเองว่า “โลกสังคมนิยม” ก็ให้ความสำคัญแก่ฉบับหลัง

ขณะเดียวกัน หลังสงครามโลกครั้งที่สอง บรรดาดินแดนที่เคยตกเป็นอาณานิคมก็ประกาศเอกราชของตน ประเทศเหล่านี้และบางประเทศที่มีได้ตกอยู่ภายใต้ลัทธิอาณานิคมโดยตรง ส่วนใหญ่แล้วเป็นประเทศที่ถูกขนานนามว่า “ประเทศด้อยพัฒนา” หรือ “ประเทศกำลังพัฒนา” และอยู่ในภูมิภาคเขตร้อน ประชาชนดำรงชีวิตอยู่โดยอาศัยฐานทรัพยากรและระบบนิเวศน์แบบเขตร้อน มีวิถีชีวิต วิถีจัดสรรจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนเอง โดยอิงอาศัยแบบแผนความสัมพันธ์และวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก นี่คือการมาของมุมมองสิทธิมนุษยชนในอีกลักษณะหนึ่ง แตกต่างไปจากสิทธิสองชุดเดิมที่ได้กล่าวมา

การต่อสู้ระหว่างสองค่ายใหญ่ในช่วงสงครามเย็นยังนำมาซึ่งการแข่งขันช่วงชิงทรัพยากรของอภิมหาอำนาจในสองค่ายนั้นด้วย ก่อให้เกิดแนวคิดแนวปฏิบัติว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเน้นการเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้สามารถเข้าถึง ครอบครอง และนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์อย่างผูกขาดรวมศูนย์ได้ ผลก็คือชุมชนทั้งหลาย ซึ่งเคยอิงอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ ต้องสูญเสียสิทธิในการครอบครองและจัดสรรทรัพยากร สูญเสียวิถีชีวิตที่ดำเนินร่วมกัน และหลายกรณี โครงการพัฒนาต่างๆ ก็ทำลายระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมอย่างหนักหน่วงรวดเร็วจนยากแก่การดำรงชีวิตอย่างปกติสุขได้

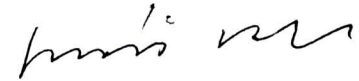
สถานการณ์และบริบทเช่นนี้เองทำให้เกิดแนวความคิดว่าด้วย “สิทธิชุมชน” ซึ่งเป็นสิทธิที่มีได้อิงอยู่กับปัจเจกบุคคลเป็นหลัก แต่เป็นสิทธิร่วมกันของกลุ่มชน โดยที่สิทธิของแต่ละบุคคลนั้นเชื่อมโยงกับความมั่นคง ความยั่งยืน และบูรณภาพของวิถีชีวิต ซึ่งอิงอาศัยฐานทรัพยากรเขตร้อนของโลก เราจึงเห็นข้อเรียกร้องและพัฒนาการของแนวความคิด หลักการ และข้อบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิใน “ชุดที่สาม” อันเนื่องด้วยสิทธิชุมชนนี้ตามลำดับ จนล่าสุดเมื่อปีกลาย สมัชชาสหประชาชาติก็ได้รับรอง “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของปวงชนท้องถิ่นดั้งเดิม” แม้ว่าปฏิญญาดังกล่าวจะใช้คำว่า “ปวงชนท้องถิ่นดั้งเดิม” (indigenous peoples) แต่เราก็คงเห็นได้ชัดว่า สถานการณ์และหลักการที่ปฏิญญาดังกล่าวนั้นกล่าวถึง ก็คือสิ่งที่ผู้คนในชุมชนทั้งหลายที่อิงอาศัยฐานทรัพยากรต้องประสบและเรียกร้องต้องการนั่นเอง อาทิ เมื่อปฏิญญากล่าวถึง “สิทธิในการพัฒนาตามความต้องการและประโยชน์ของพวกเขา” นั้น นิมิใช่หรือคือสิ่งที่ชุมชนทั้งหลายทั้งในประเทศไทยและนานาประเทศกำลังเรียกร้องต้องการด้วยกันทั้งสิ้น

ความคืบหน้าล่าสุดดังกล่าวของสิ่งที่เราเรียกว่า “ระบอบสิทธิมนุษยชน” ของโลก นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีและสะท้อนอย่างเด่นชัดว่า ในวาระครบรอบ 60 ปีแห่งปฏิญญาสากลฯ นี้ ข้อท้าทายอย่างยิ่งประการหนึ่งก็คือการให้ความสำคัญต่อสิทธิชุมชนหรือ “สิทธิชุดที่สาม” นี้ เพื่อจะได้ร่วมกันขยายความและผลักดันให้รู้दหน้าต่อไป อย่างทันต่อเหตุการณ์ ปัญหา และวิกฤตินานาประการ ที่ผู้คนในชุมชนต่างๆ กำลังประสบและเรียกร้องต้องการ ดังที่เราจะเห็นได้จากเสียงสะท้อนในหนังสือเล่มนี้ และจากการประชุมสัมมนาที่ทางสหประชาชาติและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ร่วมกันจัดขึ้นในหลายภูมิภาคเพื่อรับฟังเสียงสะท้อน ความเห็น และข้อเสนอแนะอย่างทั่วถึง

ในกรณีของประเทศไทย สิทธิชุมชนมีบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 แต่กฎหมายอนุวัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการบังคับใช้ยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควรนัก ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า การบรรลุสิทธิประการใดก็ตาม ย่อมขึ้นอยู่กับพลังความเข้มแข็งของผู้ครองสิทธินั้นๆ เป็นสำคัญ เพราะฉะนั้น แม้จะมีกฎหมายหรือกลไกคุ้มครองส่งเสริม แต่ตราบใดที่เรายังไม่อาจลดอุปสรรคและเสริมความแข็งแกร่งให้แก่พลังของชุมชนได้ สิทธิในด้านนี้ก็จะเป็นเพียงข้อความโดยนิตินัยที่ไม่อาจบังเกิดผลโดยพฤตินัยได้เต็มที่ และนี่ก็คือสิ่งที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตระหนักเป็นอย่างดี จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจที่สำคัญมาโดยตลอด

บุคคลและองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในระดับประเทศหรือระหว่างประเทศ จึงควรให้ความสำคัญต่อการผลานสิทธิในชุดต่างๆ ที่หลากหลายเหล่านี้เข้าด้วยกัน มิใช่เห็นเป็นแต่ละข้อแต่ละฉบับ แต่ละชุดอย่างแยกขาดจากกัน เราพึงตระหนักว่า สิทธิมนุษยชน ขึ้นอยู่กับบริบทและสถานการณ์ที่คนเราต้องประสบเสมอ และในแต่ละช่วงเวลาแต่ละสถานที่ก็มีปัญหาและการต่อสู้เรียกร้องของประชาชนแตกต่างกันออกไป นั้นย่อมหมายถึงอุปสรรคและโอกาสที่แตกต่างกันออกไปด้วย ในวาระสำคัญเช่นนี้ เราจึงควรหันมาทบทวนถึงบริบทที่แปรเปลี่ยนหลากหลายนี้ และร่วมกันแสวงหาหลักการและแนวทาง เพื่อยังให้เกิดกฎเกณฑ์และวิถีปฏิบัติที่เหมาะสม โดยเน้นที่การรับรอง คุ้มครองและส่งเสริม เพื่อให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในการปกป้องและพัฒนา สิทธิของตนตามบริบท ตามความต้องการ และตามประโยชน์ที่เขาเล็งเห็นร่วมกัน

สำหรับเราแต่ละคน ก็ควรทบทวนปัญญาสากลฯ ตลอดจนกฎบัตรกฎเกณฑ์แห่งสิทธิมนุษยชนด้วยจิตใจที่ไม่คับแคบ ไม่จำกัด อยู่เพียงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเราหรือพวกเราเท่านั้น แต่พึงพิจารณาว่า กฎหมาย กติกา ธรรมเนียม ประเพณี ทั้งในประเทศ และระหว่างประเทศ ล้วนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความเป็นจริงเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในสังคมโลก ซึ่งเต็มไปด้วยแง่มุมหลากหลาย และมากมายด้วยชีวิตชีวาของผู้คน เราควรขยายโลกทัศน์ของเราให้ครอบคลุมเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอย่างกว้างขวางที่สุด รวมทั้งพยายามเข้าใจสถานการณ์และโลกทัศน์ของผู้อื่นด้วยใจเปิดกว้าง อย่างเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน หากกระทำเช่นนี้ได้ การร่วมกันรำลึกหรือเฉลิมฉลองวาระ 60 ปีในปี 2551 นี้ จะได้จบลงเมื่อวาระผ่านพ้นไป แต่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่ๆ ในโลกปัจจุบัน เพื่อแสวงหาทางออกที่ดีที่สุตร่วมกันต่อไป

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

บทสรุปผู้บริหาร

เมื่อหกสิบปีก่อน ในวันที่ 10 ธันวาคม 2491 ณ Palais de Chaillot กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส สมาชิกประเทศแห่งสมัชชาองค์การสหประชาชาติได้ลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ยอมรับปฏิญญาสากลฯ มติการยอมรับดังกล่าวเป็นการแสดงออกของสังคมโลกว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สมัชชาแห่งสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไว้ว่า “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับบรรดาประชาการและประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดหมายปลายทางที่ว่า เอกชนทุกคนและองค์การของสังคมทุกองค์การ โดยการรำลึกถึงปฏิญญานี้เป็นเงื่อนไข จะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษา ในอันที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการอันก้าวหน้าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือ และการปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยตนเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อำนาจของรัฐนั้นๆ” การครบรอบในครั้งนี้นี้จึงมีความหมายสำคัญสำหรับประเทศไทยและคนไทย มิใช่เพียงเพราะว่าประเทศไทยมีบทบาทบุกเบิกในเอเชียในการยอมรับปฏิญญาสากลฯ แต่เป็นก้าวอย่างที่ทำให้บทบัญญัติในปฏิญญาสากลฯ ให้เกิดความเป็นจริงสำหรับประชาชนคนไทย และรับมือกับความท้าทายต่างๆ เบื้องหน้า

หนังสือเล่มนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริงและความคาดหวังของผู้คนจำนวนไม่น้อยทั่วประเทศ จากทำการวิจัยสำหรับหนังสือในปี 2551 ได้มีการรวบรวมเรื่องราวและความคิดเห็นของผู้คนจากหลายภูมิภาคทั่วประเทศ ซึ่งมีความหลากหลายทั้งพื้นฐานความเป็นอยู่ เพศและอายุที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างของแต่ละสภาพการณ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม ทศนคติทางการเมืองและเรื่องอื่นๆ ก็ตาม แต่สำหรับเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯแล้ว ผู้คนล้วนมีประสบการณ์และความคาดหวังที่คล้ายคลึงกันทั้งสิ้น

ปฏิญญาสากลฯ ประกอบด้วยบทบัญญัติ 30 มาตรา ที่กำหนดสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ทั้งหญิงและชาย ทุกแห่งหนในโลกปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ มาตรา 1 เป็นสาระสำคัญตามเกณฑ์เบื้องต้นที่สำคัญของสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ มาตรา 2 กำหนดหลักการสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงได้รับอย่างเท่าเทียม ปราศจากการเลือกปฏิบัติ เป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานอันพึงมีพึงได้ในการใช้สิทธิอย่างเต็มที่ มาตรา 3 กล่าวถึงสิทธิเบื้องต้นที่สำคัญ ได้แก่ สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิที่จะมีเสรีภาพ และสิทธิที่จะมีความมั่นคงแห่งตัว พึงได้รับการใช้สิทธิ์สำคัญน้อยอย่างเต็มที่ มาตรา 4-21 กล่าวถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมทั้งสิทธิด้านต่างๆ อาทิ อิสรภาพจากการถูกบังคับเป็นทาสและเข้ารับใช้ของผู้ใด อิสรภาพจากการทรมานหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม สิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมาย สิทธิที่จะได้รับความเยี่ยวยาด้วยความยุติธรรม เสรีภาพจากการถูกจับกุมกักขังหรือเนรเทศโดยพลการ สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีด้วยความเป็นธรรม สิทธิประชาธิปไตยได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรม สิทธิที่จะได้รับ

การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย อิสรภาพจากการสอดแทรกโดยพลการในกิจส่วนตัว ครอบครัว เคหะสถาน การส่งข่าวสาร เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายและในถิ่นที่อยู่ สิทธิที่จะแสวงหาและพักพิงในประเทศอื่นๆ สิทธิในการถือสัญชาติ สิทธิที่จะสมรสและสร้างครอบครัว สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธิในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น สิทธิในเสรีภาพแห่งการชุมนุมและการสมาคมโดยสงบ สิทธิที่จะเข้าร่วมในรัฐบาลของตนและสิทธิเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตน

มาตรา 22 เป็นความสำคัญลำดับที่สองของปฏิญญาสากลฯ เป็นอารัมภบทสู่มาตรา 23 ถึง 27 กล่าวถึงเศรษฐกิจ สังคม และสิทธิทางมนุษยธรรม ซึ่งเป็นสิทธิที่ทุกคนพึงมีสิทธิ “ในฐานะสมาชิกสังคม” มาตราดังกล่าวนี้นักกล่าวถึงสิทธิที่มีคุณลักษณะพิเศษ เป็นสิทธิที่จำเป็นอย่างยิ่งและขาดไม่ได้ต่อดังคดียุติและการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเสรีของตน และระบุอีกว่าสิทธินี้ต้องได้รับการยึดถือปฏิบัติ ด้วยความพยายามความร่วมมือทั้งในและระหว่างประเทศ ได้แก่ สิทธิในความมั่นคงทางสังคม สิทธิที่จะทำงานที่จะเลือกงานอย่างเสรี สิทธิในการได้รับค่าตอบแทนที่เท่ากันสำหรับการทำงานที่เท่ากัน สิทธิในการพักผ่อนและเวลาว่าง สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัว สิทธิในการศึกษา และสิทธิที่จะเข้าร่วมการใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรมในประชาคมอย่างเสรี มาตราหลังสุด คือ มาตรา 28 ถึง 30 กล่าวถึง บุคคลชอบที่จะได้รับประโยชน์จากระเบียบสังคมและระหว่างประเทศอันจะอำนวยความสะดวกการใช้บรรดาสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับในปฏิญญานี้ ทำได้อย่างเต็มที่ และเน้นย้ำว่าแต่ละคนพึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชุมชนเช่นกัน

หนังสือ “ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมสำหรับทุกคน เสียงของเราที่ได้ยินบนแผ่นดินไทย” เป็นหนังสือที่องค์การสหประชาชาติที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยได้ร่วมกันจัดกับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิทั้งหลายที่ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลฯ ด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และเพื่อสนับสนุนความพยายามของประเทศไทยให้มั่นใจว่าการปกป้องสิทธิมนุษยชนนำไปสู่กลไกทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ จุดประสงค์ของโครงการในหนังสือเล่มนี้ เพื่อสะท้อนสถานการณ์ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นจากผู้คนในสังคมหลากหลายสาขา ประกอบด้วยผู้หญิง ผู้ชาย คนหนุ่มสาว ผู้สูงอายุ สถาบัน หน่วยงาน และบุคคลทั่วไป ด้วยมุมมองที่ต้องการให้ภาครัฐตระหนักสิทธิของประชาชนตามที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯ รวมทั้งนำเสนอมิติความก้าวหน้าความสำเร็จด้านสิทธิมนุษยชนตลอดเวลา 60 ปีที่ผ่านมาและความท้าทายที่ต้องเผชิญข้างหน้า

ด้วยแนวคิด “การมีส่วนร่วม” ประกอบกับหนังสือเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในโอกาสครบรอบ 60 ปีของการรำลึกถึงปฏิญญาสากลฯ ด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติในประเทศไทย ผู้มีส่วนร่วมทุกท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมงานครั้งนี้ และเห็นพ้องต้องกันว่าการรำลึกการครบรอบในโอกาสนี้ไม่ควรเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงวันเดียว แต่ควรให้ทุกฝ่ายมีเวทีในการสะท้อนข้อคิดเห็น ความสำเร็จ และเป้าหมายในอนาคตเพื่อตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนตามที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯ

แนวคิดและกระบวนการจัดทำหนังสือ จำเป็นต้องให้ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนได้สะท้อนความเห็น ผู้จัดทำหนังสือจึงได้จัดสัมมนาระดมความเห็นมุมมองและบทบาทของผู้เข้าร่วมสัมมนาหลายครั้ง โดยจัดร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้แทนเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่และสื่อมวลชน นอกจากนี้คณะผู้เชี่ยวชาญจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับมอบหมายในส่วนของรวบรวมเรื่องราวประสบการณ์จากผู้คนทั่วประเทศ

บทสรุปและข้อเสนอแนะในหนังสือประมวลจากเสียงสะท้อนสถานการณ์และความเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอในหนังสือฯ ซึ่งกล่าวถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางกลไกและกรอบการทำงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน การปกป้องและการเคารพสิทธิมนุษยชนในประเด็นของความมั่นคงของมนุษย์ และการธำรงไว้และเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านกระบวนการยุติธรรม การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม และบทบาทนำของประเทศไทยในการส่งเสริมความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน

เราหวังว่าเสียงสะท้อนและความเห็นรวมถึงบทสรุปและข้อเสนอแนะในหนังสือฉบับนี้ จะเป็นแรงบันดาลใจส่งผลให้การตระหนักและการเคารพสิทธิมนุษยชนมีความก้าวหน้าต่อไป และประชาชนทุกคนในราชอาณาจักรไทยพึงได้ใช้สิทธิอย่างเต็มที่

ปฏิกฤษาสาทว่าด้วยสัทธมณูเชยชน บ่อ

มณูเชยท่งปวงเกดมาม่อสละและเสมอภาคกันในศักดค์ศรีและสัทธ
ต่างในตนม่อเหตุพลและม่อธรรมและควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญานแห่งภราดรภาพ

“ซาบซึ้ง ที่คนในสังคมช่วยเหลือ”

เสียงสะท้อน

คุณยายอายุราว 70 ปี เป็นชาวภาคเหนือ แต่เธออาศัยอยู่ใต้สะพานข้ามคลองแถวบางซื่อเป็นเวลา
มากกว่า 10 ปีแล้ว เธออ่านไม่ออก เขียนไม่ได้และไม่เคยได้รับการศึกษาตามระบบเลย ยิ่งกว่านั้นเธอ
ไม่รู้ว่ “สิทธิ” ของเธอในฐานะพลเมืองมีอะไรบ้าง และอะไร หรือใคร คือผู้ที่มีหน้าที่ทำให้สิทธิของเธอ
ปรากฏเป็นจริง

คุณยายกำพร้าพ่อแม่ตั้งแต่อายุเพียง 5 ขวบ จากนั้นก็ร่อนเร่รับจ้างทำงานทำเรื่อยไป เธอเคยรับจ้าง
กวาดถนนให้กับกรุงเทพมหานคร จนกระทั่งเกษียณอายุโดยไม่มีเงินบำเหน็จ สามีของเธอเสียชีวิตไป
เมื่อ 3 ปีที่แล้ว คุณยายไม่ต้องการไปอยู่ที่บ้านพักคนชรา เธอบอกว่าเธอ “ไม่กล้าไปติดต่อหน่วยงานใด”
เพราะเธอคุ้นกับการใช้ชีวิตเร่ร่อนและไม่ได้คิดว่ารัฐจะต้องเข้ามาดูแลหรือหยิบยื่นอะไรให้แก่เธอ

คุณยายรู้สึกว่ามีคนในสังคมที่ดีกับเธอ เพราะวันหนึ่งๆ เธอมีเงินประมาณ 30 ถึง 40 บาท ทำให้
สามารถซื้ออาหารได้ครบสามมื้อ คุณยายบอกว่า “ซาบซึ้งที่คนในสังคมช่วยเหลือ” มีคนใจดีให้เธอได้
ใช้ห้องน้ำห้องส้วมของคนงานการประปานครหลวงใกล้ที่พักของเธอ แม้เธอไม่มีบัตรประกันสุขภาพ
แต่เวลาที่เธอป่วยเธอไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลเอกชน (ซึ่งมีบริการสำหรับผู้ถือบัตร 30 บาท)
เจ้าหน้าที่และแพทย์ที่โรงพยาบาลก็ไม่เคยปฏิเสธเธอ รักษาให้เธอฟรี คุณยายบอกว่า
“ฉันไม่โทษใครที่ฉันต้องเป็นอย่างนี้หรอก”

ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“ถ้าคนเราขาดการศึกษาเขาก็จะไม่รู้สิทธิพื้นฐาน
ที่ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลฯ”

ทัศนะ

คุณอนันต์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีของไทย และผู้ร่างรัฐธรรมนูญปี 2540 เห็นว่ากรณีหญิงชรา เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าสิทธิทางการศึกษา เป็นสิทธิหลักที่มนุษย์ทุกคนควรจะได้รับ เพราะการศึกษาทำให้คนเรามีศักดิ์ศรีและได้รับความยุติธรรม ดังนั้นรัฐมีความรับผิดชอบที่ต้องดูแลให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มชายขอบ คนยากจน และ คนในชนบท ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ คุณอนันต์บอกว่า “ถ้ารัฐและสังคมไม่ใส่ใจให้มากพอต่อเรื่องการให้โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมสำหรับคนไทยทุกคนแล้ว เราคงพูดไม่ได้ว่าเราทำอะไรด้วยสำนึกในภราดรภาพ เพื่อจะทำให้ทุกคนได้โอกาสเท่ากัน ถ้าคนเราขาด การศึกษาเขาก็จะไม่รู้สิทธิพื้นฐานที่ได้รับการรับรอง ไว้ในปฏิญญาสากลฯ”

ในทัศนะของคุณอนันต์ ชีวิตของคุณยายผู้นี้ไม่ได้ เป็นชีวิตที่ปราศจากคุณค่าและศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ เพราะแม้คุณยายพอจะจุนเจือจะกำพรว้า พ่อแม่มาแต่เด็กและยากจนอย่างยิ่ง แต่เธอก็ยึดมั่น ในลัทธิมาอาซีฟ ไม่ได้เป็นภาระหรือสร้างความเดือด ร้อนให้แก่สังคม ขณะเดียวกัน เธอก็พอใจและพอ เพียงในชีวิตของตนเอง ไม่ได้โทษว่าเป็นความผิด ของผู้ใด ไม่ได้เรียกร้องให้ใครต้องมารับผิดชอบกับ

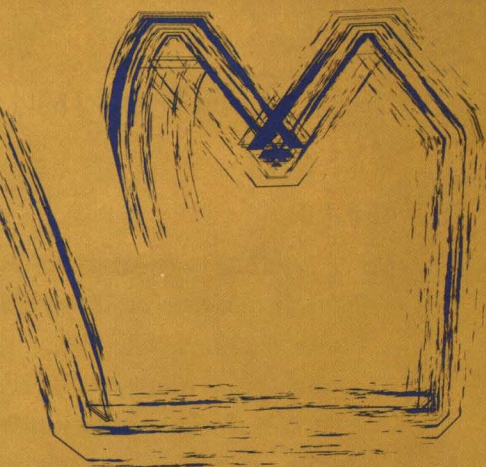
ชีวิตของเธอ และไม่ได้โทษว่าเป็น “กรรมเก่า” อีกทั้งเธอก็พร้อมที่จะชื่นชมน้ำใจและความดีที่ผู้คน หยิบยื่นให้ โดยไม่รู้ลึกอีกฉาวิชาแต่ประการใด คุณอนันต์มองว่าศักดิ์ศรีของมนุษย์นั้นรวมถึง “สิทธิที่จะเลือกวิถีการดำเนินชีวิตตามที่คนผู้นั้น ปรารถนา”

คุณอนันต์กล่าวต่อว่า “รัฐและหน่วยงานของรัฐ ต้องถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของคนที่จะต้องช่วยเหลือ คนไร้ที่อยู่ที่มีอยู่ไม่น้อยในสังคมไทย ที่ผ่านมามีความ ช่วยเหลือของรัฐมักกระทำในรูปแบบของการกุศล (charity) เน้นการให้ แต่ไม่ได้พยายามเข้าใจว่าคน เหล่านั้นต้องการอะไร และจะทำให้การดำรงชีวิต ของพวกเขาพัฒนาขึ้นในระยะยาวได้อย่างไร รัฐจึง ควรมีกลไกและวิธีการที่จะเข้าถึงคนเหล่านี้ได้อย่าง แท้จริง”

ในวาระครบรอบ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ คุณอนันต์เสนอว่าผู้ตระหนักในความสำคัญของ สิทธิมนุษยชนควรผลักดันให้มืองค์กรที่มีความเป็น กลางอย่างแท้จริงในการทำหน้าที่ติดตาม (monitor) และกดดันให้รัฐต่างๆ ปฏิบัติตามหลักการและ กฎหมายสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัดในทุกระดับ

คุณอนันต์ ปันยารชุน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่า
ชนิดใด อาทิ เชื้อชาติ เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น พื้นเพทางชาติ
หรือสังคม ทรัพย์สิน การเกิด หรือสถานะอื่น นอกเหนือจากนี้ จะไม่มีการแบ่งแยกใด บนพื้นฐาน
ของสถานะทางการเมือง ทางกฎหมาย หรือทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศ
หรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเอง
หรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยอื่นใด

เสียงสะท้อน

“ทั้งๆ ที่เราเป็นคนไทย
เหมือนกัน”

ชายชนเผ่าอายุ 43 ปีจากจังหวัดเชียงราย เล่าประสบการณ์ของเขาว่าได้เห็นความก้าวหน้าในเรื่องความเท่าเทียมในสิทธิและโอกาสของกลุ่มชนเผ่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามเขาเห็นว่ายังมีปัญหาหลายเรื่องที่ต้องมีการแก้ไข

สำหรับความคืบหน้าด้านดีที่เขาเห็นเรื่องหนึ่ง คือการที่องค์กรภาคประชาสังคมสามารถเจรจาต่อรองและหารือกับรัฐบาลในเรื่องสิทธิของชนเผ่าได้ อีกข้อคือการที่รัฐบาลไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาต่างๆ ที่มีการนำมาใช้ในทางที่ดี เขาเชื่อว่าข้อเท็จจริงที่ว่ากลุ่มชนเผ่าตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียกร้องสิทธิของตนเองนั้นสำคัญยิ่ง เหตุการณ์สำคัญที่เขายกตัวอย่างคือในปี 2543 ชนเผ่าหลายหมื่นคนได้ออกมาชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเขาอ้างว่าเหตุการณ์นั้นทำให้กลุ่มชนเผ่ามันใจมากขึ้นที่จะเข้าร่วมมรดกเรียกร้องสิทธิกับนักวิชาการและภาคเอกชนเกี่ยวกับการเปิดการเจรจากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาเรื่องชาติพันธุ์ที่ยังไม่ได้รับสิทธิที่เท่าเทียม

เขาย้ำว่าตอนนี้ยังมีความท้าทายหลายประเด็นอยู่ โดยเฉพาะเรื่องการได้สัญชาติ การถือครองที่ดิน สิทธิในที่พักอาศัย การได้บัตรประชาชนรวมถึงสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เขายังบอกด้วยว่ากลุ่มชนเผ่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกข่มขู่ ถูกจำกัดสิทธิในการเดินทาง และสิทธิในการย้ายถิ่นฐาน ตลอดจนการเข้าถึงบริการที่รัฐจัดให้ “ทั้งๆ ที่เราเป็นคนไทยเหมือนกัน” เขาเน้นและเรียกร้องว่ากลุ่มชนเผ่าควรจะได้รับสิทธิเท่าเทียมคนไทยอื่นๆ เขาเน้นต่อไปว่าสังคมไทยยังมีปัญหาการเหยียดเชื้อชาติ นอกจากนั้นสังคมยังมองกลุ่มชนเผ่าถูกปฏิบัติเหมือนเป็น “พลเมืองชั้นสอง”

ในวาระครบ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ เขาเสนอว่าสหประชาชาติควรทำงานร่วมกับรัฐบาลเพื่อที่จะได้มีการสร้างนโยบายที่ปกป้องและดูแลสิทธิของชนเผ่าอย่างจริงจัง เขายังแนะนำด้วยว่าสหประชาชาติควรจะให้กลุ่มชนเผ่าร้องเรียนได้โดยตรง การทำเช่นนี้จะทำให้รัฐบาลไทยทำตามปฏิญญาสากลฯ อย่างเต็มที่ รวมถึงจะเป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการบังคับใช้มาตรการตามปฏิญญาอีกด้วย

“การรณรงค์และการปกป้องสิทธิมนุษยชน ควรจะเป็นเรื่องที่เราทุกคนต้องทำงานร่วมกัน”

ทัศนะ

คุณเตือนใจ ดีเทศน์ อดีตสมาชิกวุฒิสภาและ
นักรณรงค์เพื่อสิทธิของชนเผ่าที่สูง เห็นด้วยกับผู้ให้
เสียงสะท้อนว่าปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อชนเผ่าพื้น
เมืองโยกย้ายอคติที่ดำรงอยู่ในสังคม

การเลือกปฏิบัติไม่ได้สร้างปัญหาให้เฉพาะชน
เผ่าที่สูงเท่านั้น แต่ยังมีผลร้ายต่อแรงงานอพยพอีก
ด้วย เป็นเหมือนว่าถ้าใครก็ตามเข้าประเทศไทย
แบบคนยากจนเช่นเดินเท้าเข้ามาส่วนใหญ่จะได้รับ
การดูแลที่ต่างไปทั้งๆ ที่ตามปฏิญญาสากลว่า มนุษย์
ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกัน น่าดีใจที่ใน
เวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยแก้และบังคับใช้กฎหมาย
ในประเทศเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มชนเผ่าบ้างแล้ว
ได้แก่ กฎหมายสัญชาติและกฎหมายทะเบียน
ราษฎร ซึ่งเริ่มใช้ในวันที่ 26 สิงหาคม 2551 ทำให้
ทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยได้รับการสำรวจ และจะ
ไม่เป็นคนไร้รัฐอีกต่อไป รวมทั้งการออกใบรับรอง
การเกิดให้เด็กที่ติดท้องแม่มาและเกิดในประเทศไทย
เพื่อจะได้ไม่เป็นผู้ผิดกฎหมาย นับว่าเป็นแนว
โน้มที่ดี แต่คุณเตือนใจบอกว่าเรื่องนี้ยังต้องผลักดัน
ให้ยังเกิดผลในความเป็นจริงต่อไป

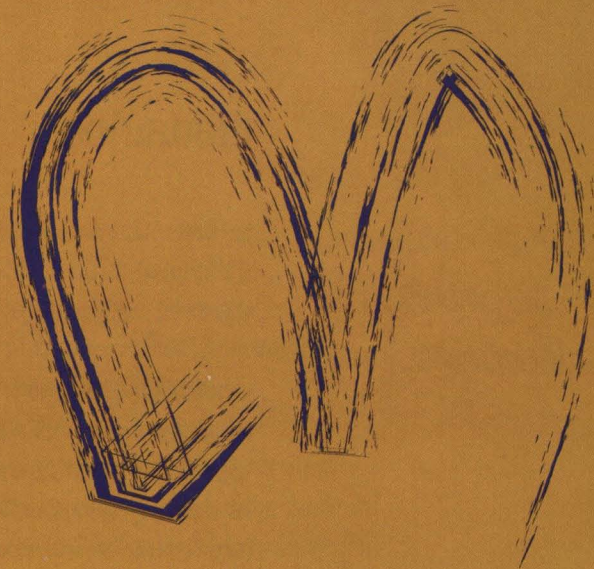
คุณเตือนใจบอกว่าในวาระครบรอบ 60 ปีของ
ปฏิญญาสากลฯ ก็น่าจะเป็นวาระของการสร้างหลัก
ประกันว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันโดยไม่
ต้องติดขัดกับเรื่องเส้นพรมแดน การรณรงค์และ
การปกป้องสิทธิมนุษยชนควรจะเป็นเรื่องที่เราทุก
คนต้องทำงานร่วมกันทุกระดับไม่ว่าจะเป็น สมาชิก
วุฒิสภา เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ ประชาชน มิฉะนั้น
ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยังจะเป็นแค่
กระดาษถ้าไม่มีการลงแรงผ่านการร่วมมือระหว่าง
ทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้ทุกมาตราที่เขียนไว้
กลายเป็นความเป็นจริงของมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม

คุณเตือนใจแนะว่าตอนนี้งานรณรงค์เรื่องปฏิญญา
สากลฯ ยังไม่มากพอ สหประชาชาติคงต้องทำงาน
เชิงรุกกับผู้ร่วมงานจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม
เพื่อคนไทยจะเข้าใจปฏิญญาได้ดีขึ้น

นอกจากนั้น ควรมีการรณรงค์สร้างความเข้าใจต่อ
“ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของปวงชน
ท้องถิ่นดั้งเดิม” (United Nations Declaration
on the Rights of Indigenous Peoples) อีก
ด้วย เพราะปฏิญญานี้ต้องทำหน้าที่เป็นกลไก
มาตรฐานเพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิของชนพื้น
ถิ่นในทุกๆ ประเทศทั่วโลกในอนาคต

คุณเตือนใจ ดีเทศน์

ปฏิกฤษาสาทว่าด้วยสัทธมบุษยชน บ่อ

ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสร็จภาพ และ ความมั่นคงแห่งบุคคล

เสียงสะท้อน

“เราหวังว่าจะมีหน่วยงาน
ของรัฐให้คำตอบกับเราได้
และให้คนผิดได้รับโทษ”

ญาติสองคนของเหยื่อฆาตกรรมจากบ้านทับสะเดา จังหวัดนครราชสีมา เล่าว่าพวกเขาเห็นความสำคัญของสิทธิในการมีชีวิตและเสรีภาพแค่ไหน พวกเขาคิดว่ารัฐมีหน้าที่ปกป้องสิทธิในการมีชีวิตของประชาชน แต่รัฐละเลยความรับผิดชอบเรื่องนี้กับญาติของพวกเขา

เขาเล่าต่อว่าญาติของพวกเขาถูกสลากกินแบ่งได้เงินก้อนใหญ่แต่กลายเป็นว่าทางการกลับสงสัยและเข้ามาสอบสวนเพราะคิดว่าที่ญาติของพวกเขา ร่ำรวยขึ้นมาได้เพราะทำสิ่งผิดกฎหมายแทนที่จะมีโชคจริงๆ เขาจึงมองว่าปัญหาของญาติมีสาเหตุจากการทำ “สงครามกับยาเสพติด” ของรัฐบาลยุคนั้นหรือไม่ สำหรับญาติชาวจังหวัดนครราชสีมาผู้โชคร้ายจากสลากกินแบ่งก็เดินทางสร้างบ้านใหม่ ซื้อรถใหม่ แต่ช่างนำคร่ำที่ทั้งคู่ถูกยิงตายตอนเช้ามีดขณะขับรถกลับบ้านหลังไปตลาด

ก่อนหน้าการฆาตกรรม ญาติผู้ตายบอกว่าได้ยื่นข้อกล่าวหาผู้ตายทั้งคู่ถูกขึ้น “บัญชีดำ” ไว้เกี่ยวกับการค้ายาเพราะว่าพวกเขามีเงินมากผิดปกติแต่ก่อน ทางผู้ตายฝ่ายหญิงเมื่อทราบข้อกล่าวหาจึงเกิดกลัวอันตรายต่อชีวิตตัวเองและสามี เธอจึงไปหาตำรวจเพื่อแสดงหลักฐานการถูกสลากกินแบ่งจริง ไม่ใช่ร่ำรวยเพราะได้เงินจากการค้ายาเสพติด ญาติเล่าต่อว่าทางตำรวจไม่ได้ใส่ใจกับคำชี้แจงของผู้ตาย โดยบอกว่าลงบันทึกประจำวันคำชี้แจงของเธอไว้ไม่ได้ เพราะตอนนี้ยังไม่มีกรกล่าวหาเธอหรือสามีอย่างเป็นทางการ ญาติอ้างต่อว่าแม้สามีภรรยาผู้เคราะห์ร้ายจะกลัวข้อกล่าวหาแต่ก็ไม่ได้ระวังอะไรเป็นพิเศษ หรือ ย้ายบ้านเพราะเชื่อว่าเมื่อตัวเองบริสุทธิ์แล้วก็คงปลอดภัย

หลังเหตุฆาตกรรมสองสามีภรรยา ญาติพี่น้องของทั้งคู่ตั้งข้อสงสัยการตายว่าทำไมรัฐไม่เข้ามาช่วยเหลืออะไร ยิ่งกว่านั้นพวกเขาแจ้งว่าหลังการเสียชีวิต มีตำรวจนำหมายมาตรวจสอบคดียาเสพติด แล้วยึดข้าวของเงินทองรวมถึงสลากกินแบ่งของผู้ตายไปหมด ทางญาติผู้ตายจึงเห็นว่าต้นเหตุการตายของญาติพวกเขาน่าจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับ “สงครามยาเสพติด” ของรัฐบาล

ญาติของผู้ตายมองว่ารัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อการปกป้องสิทธิของประชาชน และสร้างกลไกที่เอาโทษกับรัฐในกรณีรัฐละเมิดสิทธิมนุษยชน ในวาระครบรอบ 60 ปีของปฏิญญาสากลฯ ครอบครัวของเหยื่อฆาตกรรมหวังว่าจะมีหน่วยงานรัฐที่ให้คำตอบกับพวกเขาว่าฆาตกรคือใคร เพราะพวกเขาอยากให้คนผิดได้รับโทษ

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่ค่านิยม
แต่เป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยแท้”

ทัศนะ

ในฐานะผู้มีประสบการณ์กับระบบยุติธรรมไทยมานาน คุณชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ชี้ว่าการที่คนผิดลอยนวลได้ในอดีตเพราะตำรวจไม่ได้สอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพบวกกับการขาดพยานบุคคลและพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักเนื่องจากจริงๆ แล้ว ตำรวจเท่านั้นที่จะทำหน้าที่เก็บหลักฐานและสืบพยาน แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้เสียหายหรือคนที่เกี่ยวข้องกับคดีสามารถเข้ามามีส่วนในการหาหลักฐานและพยานได้เช่นกัน

คุณชาญเชาวน์บอกว่าถ้ามองภายใต้แนวคิดของสิทธิมนุษยชนแล้ว การฆาตกรรมสองสามีภรรยาที่บ้านทับละเลาเน้นถึงปัญหาที่ยังคงอยู่ในสังคมไทย เรื่องความไม่สมดุลระหว่างการใช้อำนาจ กับ การเคารพสิทธิและความมั่นคงในชีวิตของผู้อื่น ซึ่งมาจากการที่สังคมส่วนใหญ่ไม่ตระหนักรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน

คุณชาญเชาวน์อธิบายว่าปัญหาทัศนคติของคนไทยเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการรณรงค์เรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนโดยหน่วยงานต่างๆ ในไทย ทัศนคติที่ว่าก็คือสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องของโลกตะวันตกที่ไม่เกี่ยวกับสังคมไทย ดังนั้น เป็นการยากที่นักสิทธิมนุษยชนในเมืองไทยจะทำให้คนไทยเข้าใจว่า

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่ค่านิยม แต่เป็น
คุณลักษณะของความเป็นไทยแท้

คุณชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ

ดังนั้นในวาระครบรอบ 60 ปีปฏิญาสากลา
รองปลัดกระทรวงยุติธรรมเห็นว่าถ้าอยากผลักดัน
เรื่องสิทธิมนุษยชนในเมืองไทยให้ก้าวหน้า ทุกฝ่าย
ต้องนำบริบทสังคมไทยและวัฒนธรรมเข้ามาร่วม
พิจารณาอย่างจริงจัง นอกจากนั้น การเลือกใช้
ภาษาควรต้องพิถีพิถันเพื่อการสื่อสารที่ได้ผลจริงๆ
ในการทำให้คนส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องสิทธิของตัวเอง

คุณชาญเชาวน์เชื่อว่าเราไม่ควรจำกัดการรณรงค์
เรื่องสิทธิมนุษยชนอยู่แค่ประเด็นกฎหมายหรือ
การเมืองเท่านั้น แต่ควรจะมีการเพิ่มความเข้าใจ
ของสังคมว่าสิทธิมนุษยชนนั้นสัมพันธ์กับชีวิต
ประจำวันและการที่ทุกคนจะอยู่ร่วมกัน ยกตัวอย่าง
เช่น คนที่ขับรถโดยประมาทโดยไม่ใส่ใจผู้อื่นนั่นก็
คือการละเมิดสิทธิและความมั่นคงของเพื่อนร่วม
สังคมคนอื่นๆ นั่นเอง

คุณชาญเชาวน์คิดว่าถ้าเราใช้วิธีนี้ในที่สุดสังคมไทย
จะเกิดสมดุลระหว่างการเคารพอำนาจอรัฐกับการ
เคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ขึ้นได้

ปฏิกฤษฏาสาเกล้าด้วยสิทธีมนุชยชน ช่อ

บุคคลใดจะตกอยู่ในความเป็นทาสหรือสภาวะจำยอมไม่ได้
ทั้งนี้ห้ามความเป็นทาสและการค้าทาสทุกรูปแบบ

“เธอใช้เวลาที่เหลือของชีวิต
รณรงค์เพื่อป้องกันไม่ให้
ผู้หญิงไทยตกเป็นเหยื่อ
การค้ามนุษย์อีก”

เสียงสะท้อน

นี่เป็นเสียงสะท้อนของสตรีที่ไม่เปิดเผยนามผู้หนึ่งที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ เธอเป็นแม่ของลูก 3 คนที่ไปต่างประเทศเพื่อหวังจะได้งานทำแต่เธอกลับถูกบังคับให้ขายตัว สังกมไทยได้เรียนรู้ชะตากรรมของเธอเมื่อไม่นานมานี้ซึ่งทำให้เกิดความตื่นตัวในหมู่คนไทยจำนวนมากถึงปัญหาการค้ามนุษย์ยุคใหม่ นอกจากนั้น การที่สตรีผู้นี้กล้าออกมาเปิดตัวต่อสาธารณะเพื่อเล่าเรื่องของเธอทำให้เกิดพลังผลักดันจนทางรัฐบาลผ่านพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งกฎหมายมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน 2551 ที่ผ่านมานี้ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ฉบับแรกในไทย เรื่องราวของเธอทำให้สังคมตระหนักถึงปัญหานี้ว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องร่วมกันกำจัดการค้ามนุษย์ ซึ่งก็คือการค้าทาสยุคใหม่นั้นเอง

โศกนาฏกรรมของสตรีผู้นี้เริ่มเมื่อประมาณ 10 ปีก่อน ตอนนั้นเธอพบว่าตัวเองยากจนมากแต่ยังต้องหาเลี้ยงครอบครัวที่มีสามีทุพพลภาพกับลูกอีก 3 คน ทำให้เมื่อมีคนมาชวนไปทำงานที่ต่างประเทศ เธอจึงตอบรับทันทีพร้อมกับยอมเสียเงิน 4 หมื่นบาทให้กับนายหน้าหางานเถื่อน ซึ่งนายหน้าก็จัดการส่งเธอไปให้แก๊งค้ามนุษย์ต่างประเทศแก๊งหนึ่งที่จับตัวเธอไปขังในห้องแคบๆ พวกแก๊งบอกเธอว่าถ้าอยากกลับเมืองไทยต้องจ่ายเงินค่าตัวที่ทางนายหน้าเอาไปจากแก๊งก่อน นั่นทำให้เธอถูกขายและตกเป็น “หนี้” เงินมหาศาล นอกจากนั้นยังถูกบังคับทรมานต่างๆ เมื่ออายุเพียง 32 ปี

ต่อมาเธอพบกับผู้ชายไทยที่ทำงานในประเทศนั้นที่ตกลงช่วยเธอหนี แต่ในที่สุดเธอกับผู้ต้องการช่วยเหลือถูกศาลประเทศนั้นสั่งจำคุก 7 ปีข้อหาฆ่าคนโดยประมาท เสียเงินค่าผู้เสียหายในคุกซึ่งหมดที่มามาตรวจเธอบอกว่าเธอเป็นมะเร็ง ด้วยเหตุนี้ศาลจึงปล่อยตัวเธอหลังจากขังไว้ 5 ปีเพื่อเธอจะได้กลับมาใช้เวลาสุดท้ายของชีวิตอยู่กับครอบครัวที่เมืองไทย

ในเดือนตุลาคม 2548 เธอกลับประเทศไทยและใช้เวลาที่เหลือของชีวิตรณรงค์เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้หญิงไทยตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์อีก โดยทำงานร่วมกับกระทรวงพัฒนาสังคมและการค้ามนุษย์และมูลนิธิพัฒนาการคุ้มครองเด็กเพื่อสร้างความตื่นตัวเรื่องปัญหาการค้ามนุษย์ เสียงเล่าของเธอจากโลกนี้ไปอย่างสงบเมื่ออายุ 38 ปีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2549 แม้เธอจะจากไปแล้วแต่เรื่องของเธอยังเป็นแรงบันดาลใจให้การรณรงค์ค้ามนุษย์ในไทยดำเนินต่อไป

“ถ้าจะแก้ปัญหาคำมณูญเราต้องเริ่มที่หัวใจของเรา
เราต้องมีความรักในเพื่อนมณูญก่อนเพื่อจะได้บรรลุเป้าหมาย”

ทัศนะ

ดร.สายสุรี จุติกุล ผู้อำนวยการด้านเด็กและสตรี
บอกว่า ประเทศไทยได้ปรับปรุงกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับปฏิญญาสากล ข้อ 4 ได้ค่อนข้างมาก
โดยคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับ
เด็กตามมาตรฐานของรัฐธรรมณูญและอนุสัญญาว่า
ด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งทำงานต่อเนื่องมา 11 ปีแล้ว
ดำเนินการผลักดันจนมีการแก้ไขกฎหมายจำนวน
หลายฉบับ

กฎหมายที่สำคัญได้แก่ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบ
ปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ที่ให้เอาผิดผู้ซื้อ
บริการโสเภณีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ส่วนผู้กระทำ
ความผิดฐานค้าประเวณีก็ลงโทษเพียงปรับ 1 พัน
บาท รวมทั้งให้มีมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ผู้ค้าประเวณีด้วย นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายเกี่ยว
กับการค้าหญิงและเด็ก ที่เป็นกฎหมายดั้งเดิมตั้งแต่
ปี 2471 ก็มีการปรับปรุงแก้ไขเป็นพ.ร.บ. มาตรการ
ในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก
พ.ศ. 2540 ซึ่งครอบคลุมถึงเด็กชายด้วย ปัจจุบัน
พัฒนาเป็นพ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการค้า
มนุษย์ พ.ศ. 2551 กฎหมายเหล่านี้ ดร.สายสุรี
มีส่วนร่วมสำคัญในการผลักดันออกมาบังคับใช้
อย่างเข้มข้น

ดร.สายสุรีบอกว่า “กฎหมายช่วยได้ในระดับหนึ่ง
เท่านั้น ก่อนที่จะมีกฎหมายออกมาใช้บังคับ เรา
ควรระงัดกันก่อนแล้วเกือบ 20 ปี โดยเฉพาะการ
ระงัดทางความคิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะ
ตำรวจไม่เข้าใจ จำเป็นต้องปรับทัศนคติเจ้าหน้าที่
ตำรวจเพื่อรองรับกับแนวคิดใหม่ๆ ในเรื่องสตรี
และเด็ก”

ดร.สายสุรีมองเห็นว่า กรณีของเสียงเล่านี้เป็น
เพียงตัวอย่างหนึ่งของเหยื่อการค้ามนุษย์เท่านั้น
ซึ่งการแก้ไขปัญหาคำมณูญนั้น นอกจาก
เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการกันอย่าง
จริงจังเอาใจแล้ว การแก้ปัญหายังต้องทำแบบ
สหวิชาชีพ เพราะไม่สามารถแก้ไขด้วยหน่วยงานใด
หน่วยหนึ่ง ต้องอาศัยความร่วมมือ ทั้งสำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ฯลฯ รวม
ทั้งเด็กและสตรี ซึ่งเป็นเหยื่อหลักของการค้ามนุษย์
เองด้วย

ที่ผ่านมา ถือได้ว่า รัฐบาลไทยมีความพยายามใน
การแก้ไขปัญหาคำมณูญ โดยประกาศให้การ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาคำมณูญเป็นวาระ

ดร.สายสุรี จุติกุล

แห่งชาติ และจัดทำนโยบายและแผนระดับชาติ
เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการดำเนินงานทั้งทางด้าน
การป้องกัน การคุ้มครอง การดำเนินคดี การช่วย
เหลือผู้ตกเป็นเหยื่อให้คืนสู่ภูมิลำเนาและสังคม
อย่างปลอดภัย รวมทั้งสร้างกลไกการดำเนินงาน
ร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้ง
จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้า
มนุษย์ระดับชาติ ตลอดจนจัดทำบันทึกความเข้าใจ

และบันทึกข้อตกลงต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือ
ส่งเสริมให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันระหว่าง
หน่วยงานต่างๆ ทั้งระดับในประเทศและระหว่าง
ประเทศ

“ถ้าจะแก้ปัญหาการค้ามนุษย์เราต้องเริ่มที่หัวใจ
ของเรา เราต้องมีความรักในเพื่อนมนุษย์ก่อนเพื่อ
จะได้บรรลุเป้าหมาย” ดร.สายสุรี เสริม

ปฏิกฤษฏาสาทลว่าด้วยสัทธรมนุษยชน ช่อ

บุคคลใดจะถูทการกระทำการทรมานหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร่มนุษยธรรม
หรือย้ายยักัดศีลไม่ได้

เสียงสะท้อน

“ดิฉันจะสู้ต่อไปจนกว่าจะได้
ความจริงว่าลูกตาย
อย่างไร”

แม่ของผู้ต้องขังวัย 19 ปีคนหนึ่ง แบ่งปันประสบการณ์ที่เธอรับมือกับการตายของลูกชายของเธอ ระหว่างคุมขัง เธอเล่าว่า “เมื่อดิฉันไปเยี่ยมลูกหลังจากแกถูกจับข้อหาลักทรัพย์ก็พบว่าแกถูกพวกผู้คุมซ้อม ดิฉันจึงไปร้องเรียนขอความเป็นธรรมต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) กรมราชทัณฑ์” ต่อมาในช่วงเดือนพฤษภาคม 2549 เธอบอกว่าไปเยี่ยมลูกครั้งที่สอง และพบว่าแกถูกทำร้ายอีก โดยเธอเชื่อว่าเกิดจากการที่เธอไปร้องเรียนต่อหน่วยงานต่างๆ เธอเล่าต่อว่า “คราวนี้ดิฉันวิ่งวอนผู้บัญชาการระดับสูงของเรือนจำให้ส่งย้ายลูกชายไปยังแดนอื่นที่ปลอดภัยกว่า” แต่แล้วเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2549 เธอก็ได้รับแจ้งจากทางเรือนจำว่าลูกได้เสียชีวิตเพราะฆ่าตัวตาย เธอเสริมตรงนั้นว่า “เมื่อดิฉันได้ดูศพลูก ดิฉันเชื่อว่าแกถูกฆ่า” เธอบอกว่าทางกสม. ขอให้กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) ดำเนินการตรวจสอบเรื่องดังกล่าว ซึ่งทาง ยธ.ได้มอบหมายให้กรมราชทัณฑ์ตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้น เธอบอกว่า “ผลที่ออกมาแย่มากค่ะ เพราะการสอบสวนสรุปว่าลูกชายดิฉันฆ่าตัวตาย ดิฉันจึงฟ้องคดีอาญากับเจ้าหน้าที่เรือนจำในข้อหาทำการละเมิดหน้าที่และทำร้ายร่างกาย ดิฉันจะสู้ต่อไปจนกว่าจะได้ความจริงว่าลูกตายอย่างไร”

“เจ้าหน้าที่จะต้องมองผู้ต้องขัง ในฐานะมนุษย์ที่มีศักดิ์และสิทธิ”

ทัศนะ

คุณนที จิตสง่า อธิบดีกรมราชทัณฑ์ให้ความเห็นว่า กรณีเสียงสะท้อนข้างต้นนั้นยังถือเป็นเรื่องที่มีข้อโต้แย้งอยู่เพราะการสอบสวนยังไม่จบสิ้น เขาจึงขอสงวนความเห็นต่อกรณีนี้โดยตรง

อย่างไรก็ตาม คุณนทีย้ำว่ากฎหมายไทยถือว่าการทรมานและทำร้ายผู้ต้องหาผิดกฎหมาย และมีความคืบหน้าเรื่องนี้ที่สำคัญ เมื่อประเทศไทยก็ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการทารุณกรรม การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษย์หรือที่ลดค่าความเป็นมนุษย์ เมื่อ 2 ตุลาคม 2550 ซึ่งเป็นวาระสำคัญสำหรับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

คุณนทีบอกว่าเมื่อมองในบริบทนี้ สิทธิของผู้ต้องขังพัฒนาขึ้นมากตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 มีหน่วยงานอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้เจ้าหน้าที่ในเรือนจำมีความระมัดระวังและตื่นตัวในเรื่องสิทธิของผู้ต้องขัง

มากขึ้น มีการตักเตือน ห้ามปรามกันเอง เพราะเกรงว่าเมื่อถูกร้องเรียน ผู้ร่วมงานคนอื่นๆ อาจต้องเดือดร้อนไปด้วย

อย่างไรก็ตาม อธิบดีกรมราชทัณฑ์เห็นว่ายังจำเป็นต้องพัฒนาระบบต่างๆ เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ต้องขังต่อไป โดยเป้าหมายเพื่อประกันว่าผู้ต้องขังจะได้รับสิทธิสมบูรณ์จริงๆ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ต้องทำตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด 2) ต้องมีระบบตรวจสอบเฝ้าดู เช่น ติดตั้งทีวีวงจรปิดภายในเรือนจำ 3) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำให้ดีขึ้น 4) ให้การศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่ทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง และทั้งสองฝ่ายควรปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อกัน เจ้าหน้าที่จะต้องมองผู้ต้องขังในฐานะมนุษย์ที่มีศักดิ์และสิทธิ ส่วนฝ่ายผู้ต้องขังไม่ควรเห็นว่าเจ้าหน้าที่คือปฏิปักษ์ของตนเอง ทั้งนี้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือเพื่อสร้างสรรค์ให้สิ่งแวดล้อมนี้บรรลุผลสำเร็จต่อไป ในโอกาสครบรอบ 60 ปีของปฏิญญาสากลฯ

คุณนที จิตสง่า

ปฏิกฤษาสาาว่าด้วยสัาธลมนุษาชน ช่อ

ทุกคนมีสัาธลลที่จะล่อรับการยอมรับทุกแห่งท่นว่าเป็นบุคคลตามกฏทนาย

“ถ้าไม่รู้เรื่องสิทธิ
เราก็จะไม่ว่าเรา
ถูกละเมิด”

เสียงสะท้อน

นี่เป็นเสียงสะท้อนของชายผู้หนึ่งจากจังหวัดสกลนคร ที่พบปัญหาทางการไม่ยอมรับรองสิทธิของเขา เพราะเขาไม่มีสัญชาติไทย

เรื่องราวของชายผู้ให้เสียงสะท้อนคนนี้เกิดในเมืองไทยแต่มีสัญชาติเวียดนามและเพิ่งเปลี่ยนได้เมื่อไม่นานมานี้เอง พ่อแม่ของเขาเป็นคนเวียดนามอพยพซึ่งตอนแรกได้สัญชาติไทยแต่ถูกถอนสัญชาติแล้วกลับได้ใหม่ในที่สุด เขายืนยันว่าตอนเกิด (ขณะพ่อแม่ยังถือสัญชาติไทยอยู่) เจ้าหน้าที่ลงทะเบียนผิดว่าเขามีสัญชาติเวียดนาม หลังการเรียกร้องยาวนานจนได้สัญชาติไทย ชายผู้นี้ตระหนักว่าการไม่ให้สัญชาติกับใคร เท่ากับเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้นั้นได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมายเวลาไปติดต่อราชการในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เขาบอกว่า “คุณจะไม่เข้าใจเรื่องนี้ได้ถ้าเมื่อคุณพบปัญหาด้วยตัวเองอย่างเช่น แค่อัปยศฐาบัตร หรือ ขอใบขับขี่ไม่ได้” เขาเล่าถึงการพยายามเข้าเรียนแพทย์แต่ปัญหามาคิดตอนที่จะทำสัญญาว่าจบแล้วต้องรับราชการใช้ทุน แต่เขาไม่มีสัญชาติไทย จึงทำสัญญาไม่ได้

ในที่สุด มีผู้พาเขาไปขอความช่วยเหลือที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) จนในที่สุดเขาได้สัญชาติไทย ตอนนี้เขากำลังเรียนแพทย์ปี 5

“ถ้าไม่รู้เรื่องสิทธิ เราก็จะไม่ว่าเราถูกละเมิด” ชายผู้นี้สรุปบทเรียน ภายหลังเขาได้ช่วยเหลือนักเรียนหลายคนที่ไม่มีสัญชาติและเข้าเรียนไม่ได้ด้วยการชี้แนะทางออก เขามองว่าสิทธิในการเข้าเรียนมหาวิทยาลัยที่สอบเข้าได้ ไม่ควรผูกติดกับสัญชาติ เขาย้ำว่า “การมีสัญชาติไทยหรือไม่มีนั้นไม่มีความหมายเท่ากับโอกาสได้ใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมคนอื่น ผมเกิดที่นี่ ใช้ชีวิตที่นี่ และคงจะตายที่นี่” เขาแนะนำสหประชาชาติควรให้การช่วยเหลือรัฐบาลในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนให้ตระหนักสิทธิในการยอมรับในส่วนของการเป็นบุคคลตามกฎหมาย

“ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์อยู่ที่ไหน
ก็ต้องได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน”

ทัศนะ

ดร.ศรีประภา เพชรหมีศรี ประธานหลักสูตรสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล พูดถึงข้อ 6 ของปฏิญญาสากลฯ ให้ความเห็นว่า คำว่า “บุคคลตามกฎหมาย” ยังมีความสับสนในภาษาไทยว่าใช้ในความหมาย legal status (สถานะตามกฎหมาย) คือได้รับการยอมรับว่ามีตัวตนทางกฎหมาย หรือ legal personality (สภาพบุคคล) คือมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ คำว่า “ทุกคน” หมายความว่า ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์อยู่ที่ไหนก็ต้องได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน โดยไม่แบ่งแยกเรื่องสัญชาติ กรณีเสียงสะท้อนแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเคารพลีขิตมนุษยชนเมื่อใช้บังคับกฎหมาย ดร.ศรีประภาอธิบายเพิ่มเติมด้วยว่า ควรมีการคุ้มครองสิทธิในการศึกษาของเสียงสะท้อนผู้นี้ในช่วงที่กำลังดำเนินการและกระบวนการเรื่องสัญชาติของเขา

สองสามปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีพัฒนาการที่ดีกว่าเดิมเรื่องการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมต่อบุคคลที่ไม่มีสถานะตามกฎหมาย โดยพวกเขาได้รับการศึกษาและบริการสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอยู่

ที่ผ่านมา รัฐบาลไทยกังวลถึงปัญหาต่างๆ ที่จะตามมาถ้าให้สถานะทางกฎหมายกับคนที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งนำไปสู่การพิจารณามาตรการต่างๆ ที่จะแก้ข้อกังวลเหล่านั้น

ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนบอกว่า “ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิบุคคล” ที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 เป็นก้าวที่สำคัญ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งรับรองสถานะที่เหมาะสมแก่กลุ่มคนที่ปราศจากสถานะในความเป็นบุคคลและสถานภาพทางกฎหมาย และมีความชัดเจนยิ่งขึ้นในการพิจารณาให้สัญชาติหรือสถานะตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์นี้ไม่ประสงค์จะให้สัญชาติแก่ทุกคน แต่มุ่งให้ผู้ที่ยากลำบากอยู่ในประเทศทุกคนมีสถานะทางกฎหมาย ซึ่งทำให้การคุ้มครองสิทธิที่เท่าเทียมกันโดยรัฐไม่จำกัดอยู่แต่ในผู้ที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น การดำเนินการตามยุทธศาสตร์นี้จะได้ผลจริงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดการอุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และการสำรวจข้อมูลอย่างทั่วถึงและถูกต้อง รวมทั้งต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางให้สาธารณชนรับรู้ถึงมาตรการเหล่านี้ เพื่อให้เกิดการ

ดร.ศรีประภา เพชรหมีศรี

คุ้มครองที่เท่าเทียมสำหรับทุกคนที่อาศัยอยู่ใน
ประเทศไทยไม่ว่าจะมีสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม

ดร.ศรีประภาเห็นว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
น่าจะเป็นองค์กรอิสระที่เปิดกว้างที่สุด ไม่ว่าใครที่
อยู่ในประเทศไทยก็สามารถร้องเรียนได้และไม่มี
การเลือกปฏิบัติ และควรมีการเปลี่ยนแปลง
วัฒนธรรมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อสิทธิมนุษยชนใน
ประเทศไทย ได้แก่ วัฒนธรรมที่เพิกเฉยเมื่อเห็นการ
ละเมิดสิทธิ และความรุนแรง ทั้งยังควรผลักดันให้
เกิดกลไกสิทธิมนุษยชนขึ้นในระดับภูมิภาค

ปฏิกฤษาสาทว่าด้วยสิทริมนุชยชน บ่อ

ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทริที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมาย
อย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ทุกคนมีสิทริที่จะได้รับความคุ้มครอง
เท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใด อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิกฤษานี้
และจากการยุงงให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

“ตัวตนที่หนักถึงสิทธิ
ของตัวเองและเรียก
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
กลับมาได้แล้ว”

เสียงสะท้อน

นี่คือเสียงสะท้อนจากสตรีที่ถูกสามีทำร้ายจนเธอต้องฟ้องหย่าได้สำเร็จ เธอบอกว่าตามรัฐธรรมนูญแล้ว “เรามีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมายและมีสิทธิเท่าเทียมที่จะได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย” ซึ่งเป็นการนำความคิดเรื่องปฏิญญาสากลมาปรับใช้ สำหรับเธอแล้ว ประเทศไทยก้าวหน้าทีเดียวในการสร้างกลไกกฎหมายเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงในครอบครัว แต่สังคมยังมีอคติฝังอยู่มากเรื่องผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวโดยสังคมมักจะทำให้เหยื่อความรุนแรงรู้สึกหมดแรงที่จะลุกขึ้นสู้เพื่อสิทธิของตัวเอง

การใช้ความรุนแรงในครอบครัวนั้นเป็นเรื่องผิดกฎหมายในประเทศไทย แต่ในทางปฏิบัติคนในสังคมกลับปล่อยให้เรื่องนี้เกิดขึ้นต่อหน้าต่อตาโดยไม่หาทางแก้ไข ผู้ให้เสียงสะท้อนบอกว่า “ทัศนคติแบบนี้หมายความว่าถ้าเหยื่อลุกขึ้นสู้เพื่อสิทธิของตัวเอง เธอจะพบว่าคนรอบข้างมักจะตำหนิหรือปล่อยให้เธอเป็นฝ่ายหมดหนทางสู้” เธอบอกต่อว่า “เรื่องแบบนี้มีผลร้ายต่อสังคมแถมมันยังไม่ได้เกิดกับคนชายขอบหรือผู้ด้อยโอกาสเพียงพวกเดียว ดิฉันมาจากครอบครัวฐานะดี จบปริญญาตรีพยาบาลศาสตร์ แต่ก็เหยื่อความรุนแรงในครอบครัวจนได้” สิ่งที่เธอพบคือสามีทุบตีเธอทุกวันขณะที่พ่อแม่ของสามีที่อยู่ด้วยก็ห้ามปรามไม่ได้จนเธอต้องหาทางหนีออกจากบ้านสามีไปซ่อน เมื่อหาเธอไม่พบ สามีไปให้ข่าวกับสื่อว่าเธอหนีออกจากบ้านโดยไม่มีเหตุผล เธอได้กำลังใจจนกล้าออกมาเปิดโปงพฤติกรรมโหดร้ายของสามีต่อสังคม

เธอบอกว่าเธอโชคดีที่ตัวแทนและทนายความจากมูลนิธิเพื่อนหญิงได้เข้ามาให้คำแนะนำว่า เธอมีสิทธิที่จะฟ้องขอหย่าขาดจากสามีด้วยเหตุแห่งการถูกทำร้ายได้ เพราะ “ไม่มีใครมีสิทธิ์เหนือร่างกายของเรา หากเราไม่ยินยอม” นี่เป็นจุดเริ่มต้นของการตระหนักถึงสิทธิและศักดิ์ศรีของเธอในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง เธอกล่าวว่า “ก่อนนี้ เคยโทษว่าเป็นความผิดของเราเองที่ทำให้เขาโกรธ ตอนนี้นี้ดิฉันตระหนักถึงสิทธิของตัวเองและเรียกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลับมาได้แล้ว”

เธอบอกว่าญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงของเธอหวังว่าเธอจะทำให้พวกเขาอับอายถ้าเธอกลับไปอยู่และคบหาด้วย เธอยังพบอคติจากเจ้าหน้าที่รัฐที่เธอไปติดต่อ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เมื่อเธอฟ้องหย่าสามีเรื่องทำร้ายร่างกาย เจ้าหน้าที่ไม่ช่วย ทำให้เธอต้องหาพยานมาเอง “โชคดีที่ดิฉันมีฐานะทางการเงินพอจะดูแลค่าใช้จ่ายได้ แต่สำหรับผู้หญิงอีกจำนวนมากพวกเธอต้องเลิกตามเรื่องเพราะสู้ค่าใช้จ่ายไม่ไหว” เธอเสนอว่า รัฐควรมีกองกำลังสร้างโอกาสในชีวิต เพื่อให้ผู้หญิงสามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้หลังหย่าขาดจากสามีที่ทุบตีพวกเธอ จากประสบการณ์ที่ได้รับ เป็นผลทำให้ผู้ให้เสียงสะท้อนเรียนด้านกฎหมาย นอกจากนั้นเธอเป็นนักเขียนคอลัมน์และวิทยากรอบรมให้คำแนะนำด้านกฎหมายและสิทธิสตรีผ่านรายการโทรทัศน์และให้กับหน่วยงานต่างๆ “นี่ไม่ใช่การต่อสู้ที่ง่ายเลยคะ” เธอเสริม

“ความก้าวหน้าของรัฐในการแก้ปัญหาคือ การออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว”

ทัศนะ

คุณลิขิตศักดิ์ วนะชกิจ ประธานผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ เห็นว่า กรณีผู้ให้เสียงสะท้อนนี้ เป็นตัวอย่างของความรุนแรงต่อหญิงโดยสามีที่มีอยู่มากมายในสังคมไทย แต่ผู้เสียหายส่วนใหญ่มักไม่กล้าปรากฏตัว คุณลิขิตศักดิ์เห็นว่าสังคมไทยควรเลิกค่านิยมที่เห็นว่าเมื่อหญิงแต่งงานกับชายแล้วฝ่ายชาย จะมีบุริมลสิทธิเหนือชีวิตและร่างกายของภรรยาตน

คุณลิขิตศักดิ์ชี้ว่าองค์กรในประเทศและต่างประเทศหลายแห่งในประเทศไทย ทำงานต่อเนื่องเพื่อช่วยผู้หญิงที่ถูกทำร้ายและรณรงค์เพื่อสิทธิสตรี แม้ว่ายังมีงานต้องทำอีกมาก แต่คุณลิขิตศักดิ์ชี้ว่าความก้าวหน้าของรัฐในการพยายามแก้ปัญหาเรื่องนี้ คือการที่รัฐบาลออก “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550” ซึ่งวางอยู่บนหลักการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าหญิงหรือชายอย่างเท่าเทียมกัน เขาชี้ว่ากฎหมายฉบับนี้ตระหนักว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนทางด้านจิตใจ รัฐควรให้การปกป้องผู้ที่ถูกระทำความรุนแรงยังระบุไว้ใน การสอบปากคำเหยื่อ พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือ

บุคคลที่เหยื่อร้องขอร่วมอยู่ด้วยเพื่อให้คำปรึกษา อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งไปที่การเยียวยาและฟื้นฟูทั้งผู้กระทำความรุนแรงและผู้ถูกระทำความรุนแรงมากกว่ามุ่งลงโทษ บทลงโทษจึงเบาว่าตามการดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา

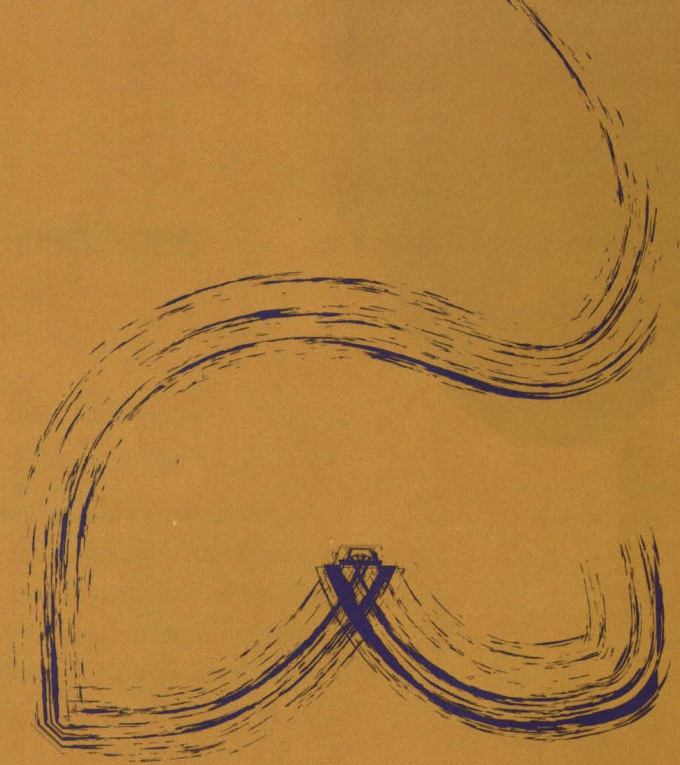
คุณลิขิตศักดิ์ชี้ว่าการเลือกปฏิบัติเรื่องความรุนแรงในครอบครัวนั้นสามารถเกิดได้หลายระดับในสังคม แม้แต่กับตำรวจ เขาชี้ว่าตำรวจที่ทำงานในพื้นที่ห่างไกลไม่ค่อยรู้กฎหมายเลยเลือกที่จะมองคดีให้เข้ากับมาตรฐานทางสังคมที่ยอมรับความรุนแรงในครอบครัว สาเหตุน่าจะมาจากการที่ตำรวจไม่รู้ว่ามีกลไกกฎหมายในเรื่องนี้ หรือเห็นว่าเป็นเรื่องเล็ก ไม่สมกับฐานะและอำนาจของตำรวจ ตำรวจที่เก่งควรทำคดีใหญ่ที่สังคมสนใจมากกว่า

คุณลิขิตศักดิ์สรุปว่าความรุนแรงในครอบครัวทั้งต่อสตรีและเด็กที่มีมากมายในสังคมไทยนี้ เป็นผลมาจากความรุนแรงที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคม ไม่ว่าจะเป็นจากสื่อ หนัง ละคร รวมทั้งความก้าวร้าวที่เด็กได้เห็นหรือถูกระทำความรุนแรงจากคนในครอบครัว ทำให้สิ่งเหล่านี้หล่อหลอมให้เยาวชนไทยตกอยู่ในวังวนของความรุนแรง และพวกเขาก็จะกลายเป็นผู้สร้างความรุนแรงเหล่านั้นต่อไป

คุณลิขิตศักดิ์ วนะชกิจ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมีประสิทธิผลจากศาลที่มีอำนาจแห่งรัฐต่อ
การกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งตนได้รับตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

คุณอังคณา นีละไพจิตร
ภรรยาของนายสมชาย นีละไพจิตร
และคุณเนบองลูก 5 คน
ประธานคนทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ

“ถ้าไม่มีความยุติธรรม
บาดแผลจะไม่ได้รับการ
เยียวยา”

เสียงสะท้อน

คุณอังคณา นีละไพจิตร เป็นภรรยาของคุณสมชาย นีละไพจิตร ทนายความนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนที่หายสาบสูญ ก่อนหน้านั้นคุณอังคณาเป็นแม่บ้านธรรมดา แต่หลังจากสามีหายไปคุณอังคณากลายเป็นนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชน โดยเน้นรณรงค์ให้รัฐบาลรับผิดชอบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และให้มีการตั้งกลไกเพื่อให้ความยุติธรรมกับครอบครัวของผู้สูญหายโดยเฉพาะคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

คุณสมชายหายตัวไปเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2547 และตอนนี้ยังไม่มีใครพบตัวเขาเลย คุณอังคณากับลูก 5 คนเชื่อว่าคุณสมชายถูกอุ้มฆ่า โดยสาเหตุน่าจะโยงกับการที่เขาให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายกับผู้ต้องหามุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในที่สุดมีการจับตัวราว 5 นายฟ้องศาลข้อหาในความผิดร่วมกันปล้นทรัพย์และข่มขืนใจผู้อื่น แต่ไม่มีข้อหาลักพาตัวหรือฆาตกรรม เพราะ สำนักงานตำรวจแห่งชาติหาหลักฐานได้ไม่เพียงพอ ในวันที่ 12 มกราคม 2549 ศาลตัดสินลงโทษหนึ่งในผู้ต้องหาที่มีความผิด และถูกตัดสินให้จำคุก 3 ปี ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจอีก 4 คนถูกยกฟ้องเพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอ

ฝ่ายรัฐบาลเสนอให้เงินช่วยเหลือแก่ครอบครัวนีละไพจิตรหลายครั้ง แต่คุณอังคณาปฏิเสธไม่รับ เพราะเธอวิตกว่าเจ้าหน้าที่รัฐมักมีทัศนคติว่าเมื่อทางครอบครัวได้รับความช่วยเหลือไปแล้ว ก็ควรยุติการต่อสู้ทางคดี และเจ้าหน้าที่รัฐก็จะไม่สนใจติดตามคดีอีกต่อไป สิ่งที่ต้องการมากที่สุดคือความยุติธรรมและข้อเท็จจริง คุณอังคณาเห็นว่า ผู้ที่ละเมิดต่อสิทธิในชีวิตของคุณสมชายควรถูกลงโทษตามกฎหมายบ้านเมืองเพราะหาขาดซึ่งความยุติธรรมแล้ว ก็ยากที่บาดแผลของพวกเขาจะได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริง

ประสบการณ์ของการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมให้กับครอบครัวของตน ได้ทำให้คุณอังคณากลายมาเป็นนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนที่สำคัญคนหนึ่งในสังคมไทย เธอได้รับรางวัลด้านสิทธิมนุษยชนจากหลายองค์กรในต่างประเทศ ต่อมาเธอได้ตั้งคณะทำงานยุติธรรมเพื่อสันติภาพ โดยมีจุดประสงค์เฝ้าสังเกตการณ์คดีในศาล เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องหาได้รับความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดี

คุณอังคณาคิดว่ารัฐบาลมีพัฒนาการที่ดีในการพยายามปกป้องสิทธิของเหยื่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงสองสามปีที่ผ่านมา เธอยกตัวอย่างการตั้งกลไกเยียวยาผู้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบในภาคใต้ แต่เธอเห็นว่า การจ่ายเงินค่าชดเชยนั้นไม่เพียงพอ “ถ้าไม่มีความยุติธรรม บาดแผลจะไม่ได้รับการเยียวยา” คุณอังคณาย้ำ สำหรับเธอสังคมต้องเคารพและปกป้องนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน “ควรจะมีการตั้งระบบการตรวจสอบที่น่าเชื่อถือเพื่อให้ความยุติธรรมที่เราทุกคนควรจะได้รับ”

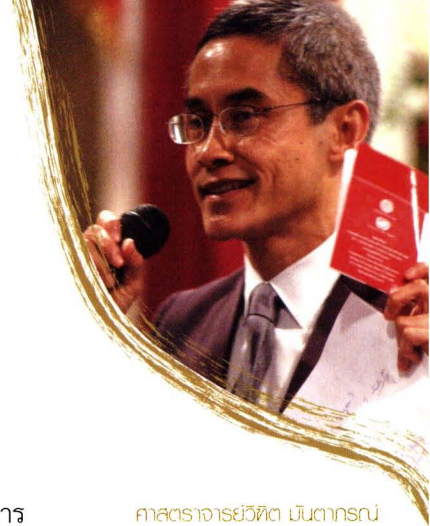
“การมีเจ้าหน้าที่รัฐที่มีคุณภาพเป็นกลไกป้องกันปัญหาที่สำคัญ
รัฐควรสร้างแรงจูงใจ เพื่อดึงคนมีคุณภาพเข้าสู่ระบบมากขึ้น”

ทัศนะ

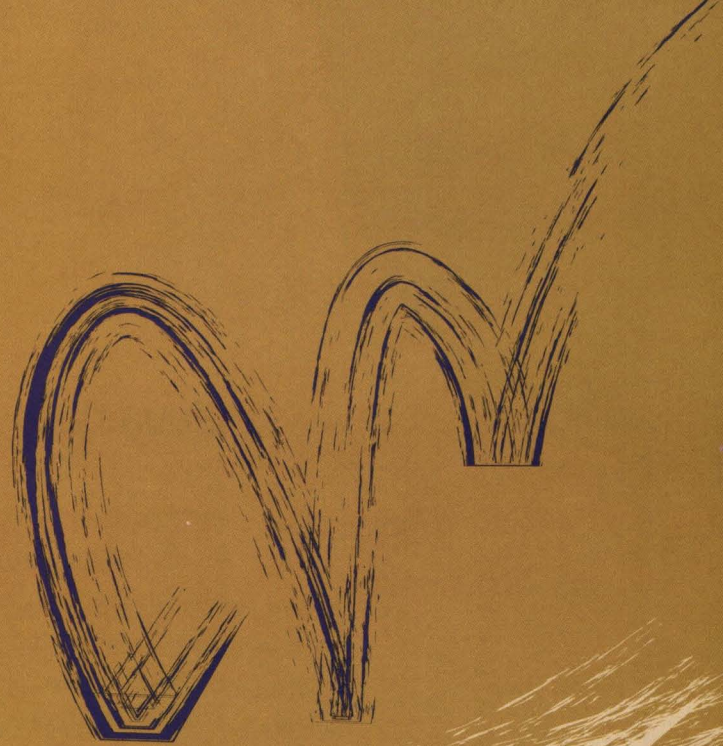
ศาสตราจารย์วิทิต มันทารณ นักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชนคนสำคัญของประเทศไทยชี้ว่ากรณีคุณสมชายได้รับความสนใจอย่างมากจากองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพราะเกิดขึ้นกับผู้ที่ทำงานปกป้องสิทธิของประชาชน (human rights defender) อาจารย์วิทิต ได้เสนอข้อคิด 3 ประการด้วยกันคือ 1) การมีเจ้าหน้าที่รัฐที่มีคุณภาพเป็นกลไกป้องกันปัญหาที่สำคัญ รัฐควรสร้างแรงจูงใจ เช่น การเพิ่มรายได้ เพื่อดึงคนมีคุณภาพเข้าสู่ระบบมากขึ้น 2) กรณีของคุณสมชาย ชี้ให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐใช้กระบวนการนอกศาล จึงเกิดการละเมิดสิทธิขึ้น เจ้าหน้าที่รัฐจึงต้องเคารพต่อหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด 3) เมื่อมีการละเมิดสิทธิเกิดขึ้น ได้มีความพยายามเยียวยาด้วยกระบวนการทางศาล แต่หลายฝ่ายเห็นว่ายังไม่สามารถตอบสนองต่อสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอ คณะทำงานด้านผู้สูญหายของสหประชาชาติจึงได้รับเรื่องนี้ไว้พิจารณาและอยู่ระหว่างเจรจากับรัฐบาลไทย ทั้งนี้ ทุกคนมีสิทธิขอให้สหประชาชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง หากเห็นว่าการเยียวยาภายในประเทศยังไม่เพียงพอ

ในปัจจุบัน สังคมไทยได้ให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิโดยเจ้าหน้าที่รัฐมากขึ้น การจ่ายค่าชดเชยเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่รัฐมักยินดีที่จะให้ แต่วิธีการนี้ย่อมไม่ใช่การแทนที่การเยียวยาด้วยความยุติธรรม อันเป็นสิ่งที่ผู้ที่ถูกละเมิดต้องการมากที่สุด ในวาระครบรอบ 60 ปีของปฏิญญาสากลฯ คุณอังคณาเห็นว่าองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องผลักดันหลักการต่างๆ ในปฏิญญาให้ปรากฏในทางปฏิบัติให้ได้ โดยมุ่งไปที่การแก้ไขระบบความยุติธรรมในสังคมไทยที่มีปัญหาอยู่มากมาย และอาจารย์วิทิตเห็นว่า ประเทศไทยควรเข้าเป็นภาคีของ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (Convention on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) ของสหประชาชาติ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยอยู่ภายใต้การตรวจตราของสหประชาชาติในประเด็นนี้อย่างใกล้ชิด และรัฐบาลจะต้องจัดทำรายงานประจำปีในประเด็นปัญหานี้ให้แก่อสหประชาชาติ สิ่งนี้จึงน่าจะเป็นกลไกป้องกันการละเมิดสิทธิของประชาชนได้อีกทางหนึ่ง

ศาสตราจารย์วิทิต มันทารณ

ปฏิกฤษาสาาว่าด้วยสัทธมมุษยชน บ่อ

บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้

เสียงสะท้อน

“การจะจับใครทางการต้อง
มีข้อสงสัยที่มีเหตุผลจริงๆ
เท่านั้น”

บิดาของผู้ต้องหาคดีครอบครองและจำหน่ายยาเสพติดเมื่อปี 2546 เล่าว่าเหตุที่ลูกของเขาและเพื่อนโดนจับ เริ่มเมื่อเด็กหนุ่มทั้งสองคนขับรถเพื่อไปรับปริญญา เขาเล่าว่า “ลูกชายผมกับเพื่อนของแกขับรถของ ผมแล้วไปหยุดที่แยกไฟแดง ตอนนั้นมีคนสองคนขับรถมอเตอร์ไซด์เข้ามาประชิดแล้วยกปืนเล็งลูกกับเพื่อนพร้อมกับพยายามเข้าไปในรถ ลูกผมกับเพื่อนเลยขับรถหนีไป คนที่ถือปืนทั้งคู่ก็เลยเริ่มเปิดฉากยิง ลูกผมถูกยิงที่แขนขวาส่วนเพื่อนลูกถูกยิงที่กระดูกสันหลังจนพิการ” เมื่อเด็กหนุ่มทั้งสองคนออกจากโรงพยาบาลก็ถูกตำรวจจับในข้อหาครอบครองและมีเจตนาขายยาบ้า ผู้ให้เสียงสะท้อนบอกว่า “ก่อนหน้านี้ เหตุการณ์นี้ ผมเข้าใจถึงความจำเป็นในการที่รัฐต้องลงมือจัดการพ่อค้ายาเสพติด แต่ตอนนี้ผมตระหนักแล้วว่าถ้าเราไม่มีการคุมครองทางกฎหมายที่เข้มแข็ง ใครๆ ก็ถูกลูกหลงได้ทั้งนั้น ทั้งๆ ที่บางทีทางการไม่มีหลักฐานแน่ชัดที่จะเชื่อได้ว่าคนคนนั้นเกี่ยวพันกับยาเสพติด” ผู้ให้เสียงสะท้อนรายนี้เชื่อว่า เมื่อเด็กหนุ่มทั้งสองไม่เคยมีประวัติอาชญากรรมมาก่อน มันจึงไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสนับสนุนว่าความสงสัยทางการมีเหตุผลจนใช้จับกุมได้ เขาพูดชัดเจนว่า “การจะจับใครทางการต้องมีข้อสงสัยที่มีเหตุผลจริงๆ เท่านั้น ไม่อย่างนั้นผมเชื่อว่าจะเป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจ ตอนนี้ผมร้องเรียนไปที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แล้วและพร้อมจะสู้เพื่อความยุติธรรม” ทางคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ส่งหนังสือลงวันที่ 30 มิถุนายน 2551 แจ้งผู้ให้เสียงสะท้อนของเราทราบว่ากำลังพิจารณาเรื่องนี้อยู่

“ตำรวจไทยจำนวนมากยังละเลยสิทธิของผู้ต้องหา
ส่วนประชาชนก็ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเอง
หรือกลัวเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจนำไปสู่คำสารภาพที่ไม่จริง”

ทัศนะ

คุณทองใบ ทองเปาด์ ทนายความด้านสิทธิมนุษยชน ให้ความเห็นว่า กรณีนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจหน้าที่เกินกว่าเหตุ เขาเห็นว่า การที่ตำรวจแต่งกายนอกเครื่องแบบและมีอาวุธปืน ย่อมทำให้เด็กทั้งสองเข้าใจได้ว่าตำรวจทั้งสองเป็นโจร แม้ว่าตำรวจจะอ้างว่าผู้ต้องหาใช้อาวุธปืน แต่ไม่สามารถให้หลักฐานที่แสดงว่าเด็กทั้งคู่ยิงใส่ตำรวจได้

คุณทองใบเห็นว่า นับแต่ปี 2547 กฎหมายของไทยมีความก้าวหน้าในเรื่องการปกป้องสิทธิของผู้ต้องสงสัยมากขึ้น เช่น ในการจับกุมเจ้าหน้าที่ก็ต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบว่าผู้ต้องหาสิทธิอะไรบ้าง แต่ตำรวจไทยจำนวนมากยังทำงานด้วยความเคยชินกับอำนาจของตน ละเลยสิทธิของผู้ต้องหา ส่วนประชาชนก็ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเอง หรือกลัวเจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจนำไปสู่คำสารภาพที่ไม่จริง

ในโอกาสครบรอบ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ ทนายแมกไซไซผู้นี้เสนอว่า หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคนอกรัฐ รวมทั้งสถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิพื้นฐานให้มากขึ้น รวมถึงสิทธิของผู้ต้องหาและหน้าที่ของรัฐที่ต้องพิทักษ์สิทธิของประชาชน ต้องมีการอบรมให้ทนายความมีสำนึกที่จะปกป้องสิทธิของจำเลยอย่างแท้จริง โดยไม่เกรงกลัวอำนาจของตำรวจหรือเจ้าหน้าที่หน่วยอื่นๆ เขายังบอกด้วยว่าควรมีการเพิ่มอำนาจของระบบตรวจสอบอิสระ เช่น หน้าที่การตรวจสอบเผด็จการวังของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่สามารถลงโทษรัฐในกรณีไม่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน

คุณทองใบ ทองเปาด์

ปฏิกณฺญาสาเกล้าด้วยสัทธิมนุชยชน บั๋อ

ทุกคณย์อม่มีสัทธิในควาเสมอภาคอย่างเต็มทึ่ในการไ้รับการพิจารณาคติทึ่เป็นธรรม
และเป็ดเพยจากศาลทึ่อิสระและม่ล่ำเอียงในการพิจารณากำหนดสัทธิ
และทหน้าทึ่ของตณและบั๋อกล่าวหาอาญาใดต่อตณ

เสียงสะท้อน

“ดิฉันเชื่อว่าหลักฐานที่ได้
จากวิธีการพิดกฎหมาย
ถือเป็นการ
ละเมิดสิทธิมนุษยชน”

สุภาพสตรีวัยรุ่นอายุ 25 ผู้จบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ของไทย เธอสะท้อนประสบการณ์เพื่อตอบย้าว่ากฎหมายไทยตระหนักและปกป้องสิทธิในการได้รับการไต่สวนที่ยุติธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ โดยศาลที่เป็นอิสระและเป็นกลาง เธอยังตั้งข้อสงสัยเกิดด้วยว่าหลายปีที่ผ่านมารัฐได้นำการประกันทางกฎหมายมาใช้ในเรื่องวิธีการสอบสวนเพื่อปกป้องสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามเธอบอกว่าในทางปฏิบัติยังมีการละเมิดโดยเฉพาะในช่วงการคุมตัวก่อนการไต่สวนซึ่งตอนนั้นเหยื่อการละเมิดจะไร้ผู้ปกป้อง เธอเล่าประสบการณ์ว่าถูกตำรวจตระเวนชายแดนจับข้อหาครอบครองยาเสพติด “ตอนแรกดิฉันกับเพื่อนถูกตำรวจตระเวนชายแดนขังไว้ในที่ไหนไม่รู้ถึง 3 วัน จากนั้น พวกนั้นย้ายพวกเราไปที่ใหม่และสอบสวนต่ออีก 6 วัน ในที่ใหม่นี้ ดิฉันถูกจับมัดมือมัดเท้าแล้วถูกงัดคำถามตัว สุดท้ายดิฉันสารภาพว่ามียาเสพติดในครอบครอง ตำรวจกลุ่มนี้เลยนำพวกเราไปส่งห้องที่สถานีตำรวจ” เธอเล่าตามหลักแล้วการสอบสวนคดีอาชญากรรมนั้น เจ้าหน้าที่ต้องเคารพหลักการห้ามทรมานที่เป็นสากลและไม่เสื่อมสลายโดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งผู้ให้เสียงสะท้อนเชื่อว่าหลักการนี้คือหัวใจในการที่เราจะได้สิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมโดยสมบูรณ์ “ดิฉันเชื่อว่าหลักฐานที่ได้จากวิธีการพิดกฎหมายถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาอย่างร้ายแรงและศาลไม่ควรรับพิจารณาหลักฐานเหล่านี้ในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมสำหรับคดีของดิฉันตอนนี้ยังอยู่ระหว่างการสืบสวน ซึ่งทำให้เป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญมาก เพราะประเทศไทยเพิ่งเข้าเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี” เธอเสริม

“การใช้อำนาจอิทธิพล และการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหลังจับกุม รวมถึงต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์”

ทัศนะ

คุณสุรสิทธิ์ โกศลนาวัน เคยดำรงตำแหน่งอัยการมาเกือบ 30 ปี ก่อนจะได้รับเลือกเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) และดำรงตำแหน่งประธานอนุกรรมการต่อต้านการค้ามนุษย์และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม

คุณสุรสิทธิ์ แสดงทัศนะว่า เมื่อตำรวจจับผู้ต้องสงสัยได้แล้ว ต้องส่งตัวไปที่สถานีตำรวจทันทีโดยไม่มีชักช้าเพื่อเริ่มกระบวนการสอบปากคำ ที่สำคัญคือ ในทางปฏิบัติตำรวจจะควบคุมผู้ต้องสงสัยเกิน 48 ชั่วโมงไม่ได้

เป้าหมายหลักของระบบยุติธรรมคือการทำ ความยุติธรรมให้ถูกต้องกับความเป็นจริงและนำกฎหมายเข้าไปปรับใช้ คุณสุรสิทธิ์บอกว่า การจะฟ้องร้องเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทราบมาผู้ต้องสงสัยนั้น มีอุปสรรคหลายอย่าง เรื่องหนึ่งคือการหาหลักฐานมายืนยันขั้นตอนที่ล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมอาจจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงหลักฐานได้ บางครั้งเจ้าหน้าที่ก็บีบบังคับให้ผู้ต้องสงสัยสารภาพโดยกระบวนการวิธีต่างๆ ซึ่งอัยการจะนำไปใช้ฟ้องผู้ต้องสงสัย

คุณสุรสิทธิ์บอกว่าในระบบยุติธรรมมีการละเมิดสิทธิกันมาก โดยมีการร้องเรียนมาที่ กสม. ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ ในกรณีเหล่านี้เขาพบว่า หน่วยงานหรือการมาช่วยผู้ต้องสงสัย ในทางปฏิบัติมีได้มีค่าตอบแทนอย่างสมควร คุณสุรสิทธิ์ เห็นว่าทางหนึ่งที่จะช่วยได้คือควรมีการจัดตั้งองค์กรทนายประชาชน (Public defender) ที่ใช้เงินกฎหมายที่มีคุณสมบัติ มีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญทัดเทียมกับนักกฎหมายของภาครัฐ เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ เป็นต้น

บางครั้ง เราจะรู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจยังไม่มีทัศนคติเห็นคนเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทั้งที่มีการจัดอบรมและให้นโยบายเรื่องการปกป้องสิทธิมนุษยชนกันไปแล้ว ดังนั้นการฝึกอบรมด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับตำรวจยังต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่ควรให้ตำรวจเป็นผู้จับ แล้วองค์กรของตำรวจมาทำหน้าที่เป็นผู้สอบสวนผู้ต้องหาเสียเอง กระบวนการยุติธรรมต้องมีการดำเนินการควบคู่กัน ทั้งการป้องกันสิทธิมนุษยชนและการปราบปรามอาชญากรรม การป้องกันกรณีทรมานขึ้นอยู่กับหลายๆ ภาคส่วนในสังคม ซึ่งการศึกษาอบรมในโรงเรียนตำรวจต้องพัฒนาปรับปรุงต่อไป

คุณสุรสิทธิ์ โกศลนาวัน

คุณสุรสิทธิ์เห็นว่าบทบาทของคณะกรรมการสิทธิฯ ไม่ใช่การเข้าไปตัดสินถูกผิด หรือเป็นทนายจำเลย เรียกร้องแทนผู้ถูกกล่าวหา แต่เป็นการประสานงานเพื่อให้เกิดการยอมรับความจริง และหาทางไกล่เกลี่ยในกรณีที่สามารถทำได้ตามกฎหมายเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ เหยื่อของความอยุติธรรมเป็นปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงที่สุด เพราะทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คุณสุรสิทธิ์ยังฝากไว้ด้วยว่าสหประชาชาติน่าจะมีปีหรือทศวรรษแห่งการเคารพสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้แต่ละประเทศสมาชิกมีการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้เกิดขึ้นได้ในความเป็นจริง

รัฐธรรมนูญไทยพ.ศ. 2550 ระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 32 ว่า “การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้” และแม้ประเทศไทยจะเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี แต่การทรมานผู้ต้องหาเพื่อได้รับสารภาพก็ยังมีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งเกิดจากทัศนคติของผู้ปฏิบัติหน้าที่ ความรับรู้เรื่องสิทธิของผู้ต้องหาเอง รวมไปถึงช่องโหว่ของกฎหมาย การตีความเรื่องการทรมานรวมถึงความพยายามทรมานและการมีส่วนร่วมในการทรมาน อยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญาของไทย และยังตั้งข้อสงสัยไม่ยอมให้มีการนำข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความอนุสัญญาฯ ไปขึ้นศาลยุติธรรมระหว่างประเทศด้วย การร้องเรียนและมาตรการเยียวยาในเรื่องนี้จึงจำกัดอยู่ในประเทศเป็นหลัก ซึ่งจำเป็น

อย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ นอกจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และกรมสอบสวนคดีพิเศษแล้ว คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงกรณีการใช้อำนาจหน้าที่ในการสืบสวนโดยมิชอบ

แต่ทั้งนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะในด้านการใช้ความรุนแรง การใช้อำนาจอิทธิพล และการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหลังจับกุม รวมถึงต้องสนับสนุนไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ มิใช่พยายามหาข้อเท็จจริงโดยมิชอบด้วยการขู่เข็ญทรมาน ตามกฎหมายแล้ว การได้ข้อเท็จจริงมาโดยมิชอบ นำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาไม่ได้ แต่เนื่องจากมีความยากลำบากในการพิสูจน์ว่าคำสารภาพหรือคำให้การนั้นได้มาโดยสมัครใจหรือไม่ ทำให้ผู้ต้องหาเสียสิทธิในที่สุด ซึ่งเป็นจุดอ่อนของกระบวนการยุติธรรมไทยที่ควรมีการปรับปรุงให้เป็นคุณกับผู้ต้องหายิ่งขึ้น รวมทั้งควรมีมาตรการดูแลคุ้มครองผู้ต้องหาและพยานเพื่อป้องกันการข่มขู่ และลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจสอบสวนในทางมิชอบอย่าเคร่งครัดเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเป็นอยุติธรรมและยึดหลักสิทธิมนุษยชน

ปฏิกณฺญาสาเกล้าด้วยสัทธิมนุเชยชน บ่อ

- 1) ทุกคนที่ถูกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานเอาไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี
- 2) บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใด อันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใดอันมิได้ถือว่าความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นไม่ได้ และจะกำหนดโทษหนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้

ชาย อายุ 34 ปี ชาวลัวะ
อำเภอเวียงพระเกียรติ

เสียงสะท้อน

“เรื่องอะไรที่คนบริสุทธ์
ต้องเข้าคุกละ”

ผู้ต้องขังอายุ 34 ปีเชื้อสายลัวะติดคุกที่นั่นมาแล้ว 5 ปีในข้อหาฆ่าเสพติด อย่างไรก็ตามเขาอ้างว่าตัวเองบริสุทธิ์ “เมื่อปี 2546 ตำรวจมาค้นบ้านผม พวกเขาอ้างว่ามาหาคนที่เป็นผู้ร่วมค้ายาเสพติดในคดีที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2544” ผู้ต้องขังผู้นี้บอกว่าเขาไม่ใช่คนที่ตำรวจต้องการตัว ซึ่งเขามาค้นพบความจริงตอนติดคุกแล้วว่าเขาชื่อและนามสกุลเหมือนกับคนที่ตำรวจต้องการตัวจริง “ผมบอกตำรวจว่าผมไม่เกี่ยวและผมไม่เข้าใจภาษาที่ตำรวจพูด ทางตำรวจอยากให้ผมสารภาพ ผมตอบพวกเขาได้แต่ว่า “ผมไม่รู้เรื่อง” พวกเขาจึงบังคับผมให้สารภาพและบอกว่าถ้าสารภาพผมก็ไม่ต้องติดคุก ผมเลยยอมปรากฏว่าตำรวจหลอกผมให้ลงชื่อในคำสารภาพ ตอนที่ผมขึ้นศาลผมก็บอกว่าไม่ผิดตามข้อกล่าวหา แต่ผมรู้ตัวแล้วว่าต้องเข้าคุกแน่ๆ และมันจะไม่ใช่ว่าอย่างที่ตำรวจบอกหรอก แล้วมันเรื่องอะไรที่คนบริสุทธิ์ต้องเข้าคุกละ? บางทีผมก็คิดถึงลูก เมียและพ่อแม่ ผมถามตัวเองว่าทำไมเรื่องแบบนี้ถึงเกิดขึ้นกับผม? คนทำผิดออกจากคุกไปแล้วแต่คนบริสุทธิ์อย่างผมกลับตกค้างอยู่ในคุก

“รัฐบาลต้องให้หลักประกันกับกลุ่มเสี่ยงว่าพวกเขาจะเข้าถึง
การให้คำปรึกษาทางกฎหมายและการมีตัวแทนได้อย่างสะดวก”

ทัศนะ

คุณสุวณา สุวรรณจูฑะ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ทราบถึง ความพยายามของกรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ที่พยายามช่วยผู้ต้องขังชายผู้นี้ได้รับความยุติธรรม คุณสุวนาบอกว่าถึงคดีนี้จะถูกปิดแล้ว แต่ก็ยังมีหนทางที่ศาลจะเยียวยาตามพระราชบัญญัติ รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2522 ที่เปิดโอกาสให้มีการพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องขังไม่ผิด และถ้าพบว่าเขาไม่ผิดจริง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพสามารถออกค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้เขาได้ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

เรื่องสำคัญข้อหนึ่งคือ ผู้ต้องขังชายผู้นี้ไม่ใช่คนเดียวที่ต้องติดคุกทั้งๆ ที่ตัวเองอาจจะบริสุทธิ์ คุณสุวณาให้ข้อมูลว่าตามโครงการตรวจสอบผู้ต้องขังซึ่งอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ขาดโอกาสการพิสูจน์ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเริ่มดำเนินการในปี 2550 พบว่าผู้ต้องขัง 500 กว่ารายในคุก 137 แห่งทั่วประเทศ มีพยานหลักฐานค่อนข้างชัดเจน ฟังได้ว่าจะน่าจะเป็นผู้บริสุทธิ์จริง

มีการเสนอแนะว่าความไม่เป็นธรรมส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในช่วงเริ่มต้นของการสอบสวน เช่น ระหว่างจับกุมและสอบปากคำ นอกจากนั้น คนชายขอบสังคมน่าจะไม่รู้สิทธิของตัวเอง จึงตกเป็นเหยื่อได้ง่ายกว่าคนกลุ่มอื่น ข้อที่น่าดีใจจากการตั้งข้อสังเกตของคุณสุวนาคือการปฏิรูปการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีการสนับสนุนส่งเสริมการเข้าถึงกระบวนการได้รับความยุติธรรมอยู่ด้วย

การสอบปากคำที่ไม่เพียงพอ นั้น ถูกถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมไทย ซึ่งหน่วยงานต่างๆ จะมุ่งแต่สร้างผลงานของตัวเองเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานต่างๆ ต้องเข้ามาทำงานให้ใกล้ชิดกันมากขึ้นเพื่อการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมของไทย นอกจากนั้น รัฐบาลต้องให้หลักประกันกับกลุ่มเสี่ยงว่าพวกเขาจะเข้าถึงการให้คำปรึกษาทางกฎหมายและการมีตัวแทนได้อย่างสะดวกด้วย

คุณสุวณา สุวรรณจูฑะ

ปฏิกฤษาสาทว่าด้วยสัทธมบุษยชน บ่อ

บุคคไลจะถูทแทรทแซทตามอ้าเกอใจในความเป็นส่วนตัว ครอบครว้ ท่ออยู่อาศัย
หรือการส่อสาร หรือจะถูกลบหลู่เกียรตยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสัทธที่จจะได้รับการ
คุ่มครองของกฏหมายจากต่อการแทรทแซทสัทธหรือการลบหลู่ดังกล่าวนั้น

เสียงสะท้อน

“ผมไม่เห็นด้วยกับการ
บล็อกหรือเซ็นเซอร์
วิธีการแบบนี้เป็นการ
ปิดกั้นการรับรู้”

นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้หนึ่ง ถ่ายทอดประสบการณ์เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตของตัวเอง เขาบอกว่าตามความเห็นของเขา พื้นฐานของอินเทอร์เน็ตคือผู้เข้าถึงและผู้ใช้สามารถที่จะปกปิดตัวตนได้ อย่างไรก็ตามเขาเห็นว่ามีคนจำนวนหนึ่งฉวยโอกาสกับข้อได้เปรียบเรื่องการปกปิดตัวนี้ไปทำร้ายคนอื่น เพราะพวกเขาคิดว่าตัวเองจะปลอดภัยจากการอ้างสิทธิในความเป็นส่วนตัว นักเรียนผู้นี้บอกว่า มีเว็บบอร์ดหนึ่งใช้ชื่อโรงเรียนที่เขาเรียนอยู่ โดยนักเรียนด้วยกันทำขึ้นมาเองจนเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่เพื่อนนักเรียน หากเข้าไปดูเนื้อหาจะเห็นกระตุ้เรื่องราวของคนโน้นคนนี้ เอาความลับ ขาวลือหรือเรื่องที่เพื่อนนักเรียนด้วยกันนินทามาเล่าขยายความ โดยคนที่เอาเรื่องราวมาเผยแพร่เป็นใครไม่ทราบ เพราะไม่มีใครใช้ชื่อจริงกัน “เว็บนี้โด่งดังมากในหมู่นักเรียน เอาข่าวลือต่างๆ มาลงโดยไม่มีคนคุมโพสต์ด่ากันแรงมาก”

เขาย้ำว่า “นโยบายความเป็นส่วนตัว” ของอินเทอร์เน็ตต้องประกันความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ ซึ่งบรรดาเว็บมาสเตอร์ต้องคอยสอดส่องให้ผู้ใช้อะไรผิดๆ ผู้อื่น สำหรับปัญหาการละเมิดความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ผ่านทางอินเทอร์เน็ตนั้น นักเรียนผู้นี้คิดว่าการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นสิ่งจำเป็นต้องทำเพราะอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางเปิดที่ใครๆ ก็เข้าถึงได้ เขาอ้างว่าวิธีง่ายที่สุดเพื่อป้องกันการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ตคือหน้าที่ของผู้ดูแลเว็บ ดังนั้นเจ้าของเว็บหรือเว็บมาสเตอร์ต้องกำกับดูแลเว็บตัวเองอย่างใกล้ชิด ส่วนด้านผู้ใช้ต้องป้องกันไม่ให้ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น

“แม้สังคมในอินเทอร์เน็ตจะดูเหมือนอันตราย” เขากล่าว “แต่ถ้ามีการควบคุมดูแลที่ดีก็ไม่ต้องกังวล อาจารย์ผมบอกว่าอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งที่ดี เพียงแต่คนมันไม่ได้ดีทุกคนเท่านั้นเอง แต่ผมไม่เห็นด้วยกับการบล็อกหรือเซ็นเซอร์เสียทั้งหมด ผมคิดว่าผมมีสิทธิ์เข้าไปดูเว็บไซต์ต่างๆ วิธีการแบบนี้เป็นการปิดกั้นการรับรู้”

“ต้องสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออก กับการเซ็นเซอร์ทางอินเทอร์เน็ต”

ทัศนะ

คุณเมธินี เทพมณี ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แสดงความเห็นว่าการพัฒนาอินเทอร์เน็ตในอนาคตนั้นจำเป็นที่ผู้ใช้ต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นๆ แม้อินเทอร์เน็ตถือเป็นอุปกรณ์เพื่อการสื่อสารที่เป็นประโยชน์เพราะทำให้เราใช้เวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างผลงานต่างๆ ไม่ใช่เครื่องมือที่ใครๆ จะมาใช้ละเมิดสิทธิคนอื่น

คุณเมธินีเชื่อว่ารัฐบาลในแต่ละประเทศต้องรับผิดชอบที่จะสร้างกลไกกฎหมายเพื่อป้องกันสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต ซึ่งประเทศไทยมีกฎหมายดังกล่าวแล้วคือ “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550” โดยมีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดล่วงละเมิดผู้อื่น ก่อให้เกิดความเสียหาย กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชนคนไทย หรือส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของรัฐ

คุณเมธินีกังวลถึงจำนวนเหยื่อการละเมิดสิทธิทางอินเทอร์เน็ตที่มีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นคนที่ถูกหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต หรือ ถูกตัดต่อรูปแล้วเอามาเผยแพร่ ซึ่งหลายกรณีมีการตัดสินลงโทษผู้ละเมิดไปแล้ว

ในวาระครบรอบ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ คุณเมธินีบอกว่าเธอมีความหวังว่าเหยื่อการละเมิดทางอินเทอร์เน็ตจะได้รับการรับรองสิทธิความเป็นส่วนตัวเพราะทุกๆ คนมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน เธอตั้งข้อสังเกตว่าถ้าการรับรองสิทธิที่เกิดขึ้นมีความจำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการเซ็นเซอร์ทางอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม รัฐก็ไม่ควรจะยอมเสียสิทธิในการปกป้องผู้อื่นด้วย

คุณเมธินี เทพมณี

ปริญญานาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

- 1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนย้ายและการอยู่อาศัยภายในพรมแดนของแต่ละรัฐ
- 2) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกนอกประเทศใดรวมทั้งประเทศของตนเอง และสิทธิที่จะกลับสู่ประเทศตน

ครอบครัวของแรงงานต่างด้าวจากรัฐอินโดนีเซีย
ประเทศพม่า

“เขากังวลว่าลูกสาวจะ
สามารถเข้าโรงเรียนใน
เมืองไทยได้หรือไม่”

เสียงสะท้อน

แรงงานชาวพม่ากับภรรยาจากรัฐมอญในพม่ามาอยู่อาศัยในเมืองไทยมา 4 ปีแล้ว มีลูกสาว 1 คน
ที่เกิดที่เมืองไทย แรงงานต่างด้าวผู้นี้เลี้ยงลูกแทนภรรยา ซึ่งทำงานเป็นแม่บ้าน โดยอาศัยอยู่บ้าน
นายจ้าง เฉพาะวันอาทิตย์เธอก็ได้กลับบ้าน ตอนลูกสาวเกิดนั้น ทางโรงพยาบาลได้ให้สูติบัตรมา
แต่เขายังกังวลว่าลูกสาวจะสามารถเข้าโรงเรียนในเมืองไทยได้หรือไม่ แม้จะมีมติคณะรัฐมนตรีให้
โรงเรียนรับลูกแรงงานต่างด้าวเข้าเรียนได้ แม้เขาจะจ่ายเงินสูงมากเพื่อจะได้บัตรต่างด้าวเพื่อให้เขา
เดินทางข้ามจังหวัดได้ เขาก็ยังต้องคอยระวังตัวในเรื่องการเดินทางไม่ให้ข้ามเขต เพราะอาจถูกตำรวจ
จับและปรับได้

แรงงานต่างด้าวหญิงจากรัฐกะเหรี่ยง
ประเทศพม่า

“เธอว่าไม่ได้ใบอนุญาต
แรงงานจากนายจ้างก็
เลยไม่สามารถไปทำงาน
ใหม่ได้”

เสียงสะท้อน

แรงงานหญิงชาวพม่าอีกคนจากรัฐกะเหรี่ยงเล่าให้ฟังว่า ปัญหาหลักๆ ที่แรงงานพม่าประสบนั้นเป็น
ปัญหาสิทธิแรงงานและสิทธิในการเดินทาง เธอเล่าว่าเพื่อนทำงานเป็นพี่เลี้ยงดูแลผู้สูงอายุอ้างว่าไม่ได้
ใบอนุญาตแรงงาน (Work permit) จากนายจ้างก็เลยไม่สามารถไปทำงานใหม่ได้ เธอเล่าว่าคนงาน
พม่าอื่นๆ อ้างกับเธอว่าตำรวจมักเรียกตรวจบัตรระหว่างการเดินทางและสั่งปรับไม่ว่าคนนั้นจะมีบัตร
หรือไม่ก็ตาม “คนงานบอกว่าพวกเขาจ่ายเงินเพราะกลัว” ตัวเธอเองก็เคยเจอเหตุการณ์แบบนี้ขณะรอ
รถเมล์ที่ป้ายสาธารณะแห่งหนึ่ง

“รัฐไทยมีหน้าที่ต้องปรับเปลี่ยนกฎหมายกฎเกณฑ์ภายในประเทศ
เพื่ออนุวัตรให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ”

ทัศนะ

คุณสมชาย หอมลออ นักกฎหมายผู้ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนมายาวนาน กล่าวถึงสถานการณ์เรื่องสิทธิในการเดินทางหรือการย้ายถิ่นที่อยู่ว่า ในกรณีของไทยมีกลุ่มที่มีปัญหาอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ 1) กลุ่มไร้สัญชาติ อาจเป็นพวกที่ตกสำรวจ ซึ่งเรียกกันว่า กลุ่มที่มีบัตรสี เช่น ชาวเขาหรือกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ หรือกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในภาคใต้ 2) กลุ่มแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านและจากประเทศเอเชียใต้ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แต่บางคนได้รับอนุญาตให้ทำงานโดยถูกกฎหมายและมีหมายเลขประจำตัว และ 3) กลุ่มผู้ลี้ภัย แต่ในประเทศไทยเรียกว่าผู้ที่หนีภัยสู้รบจากสงคราม ซึ่งอยู่ตามแนวชายแดน รวมถึงพวกที่ลี้ภัยในทางการเมืองด้วย เช่น นักศึกษาพม่า และเป็นบุคคลที่ลี้ภัยข้ามพรมแดนใหญ่ ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (UNHCR) ได้ให้สถานะเป็นผู้ลี้ภัย โดยการออกจดหมายแสดงความห่วงใย (Letter of Concern) และการกำหนดสถานะบุคคลในความห่วงใย (Person of Concern - POC) ทั้ง 3 กลุ่มนี้โดยรวมแล้วเป็นจำนวนนับล้านคน เมื่อรวมทั้งกลุ่มที่ไม่ได้ลงทะเบียนด้วย

เนื่องจากคนเหล่านี้ไม่ได้มีฐานะเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย บางเรื่องจึงไม่ได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากไม่ถือว่าเป็นชนชาวไทย ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการตีความกฎหมายของคนใจคับแคบ หลักที่บรรจุไว้ในปฏิญญาสากลานั้นใช้กับทุกคนที่เป็นมนุษย์ และโดยหลักการสิทธิมนุษยชน ย่อมถือว่าเป็นสิทธิที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เอกสารหรือตราสารทั้งในประเทศหรือระหว่างประเทศมีฐานะเป็นเพียงการบันทึกรับรองให้ชัดเจนมากขึ้นเท่านั้น

ดังนั้น ในข้อ 13 ของปฏิญญาสากลา ที่ว่า บุคคลมีสิทธิในการที่จะเลือกถิ่นที่อยู่หรือในการเดินทาง ย่อมครอบคลุมถึงสิทธิของบุคคลเหล่านี้ด้วยแน่นอนว่าสิทธินี้ไม่ได้เป็นสิทธิสัมบูรณ์ มีเงื่อนไขที่อาจจำกัดได้บนพื้นฐานของความจำเป็นของรัฐ และต้องมีความสมเหตุสมผล หรือการจำกัดตามสมควรแก่เหตุ ต่างจากสิทธิในเรื่องการนับถือศาสนา หรือสิทธิเรื่องอื่นๆ บางเรื่อง ซึ่งเป็นสิทธิสัมบูรณ์มีอาจจะละเมิดได้ แต่ปัญหาก็คือ คนเหล่านี้

คุณสมชาย หอมลออ

ถูกจำกัดสิทธิตามสมควรแก่เหตุหรือไม่ และบนพื้นฐานของความจำเป็นหรือไม่

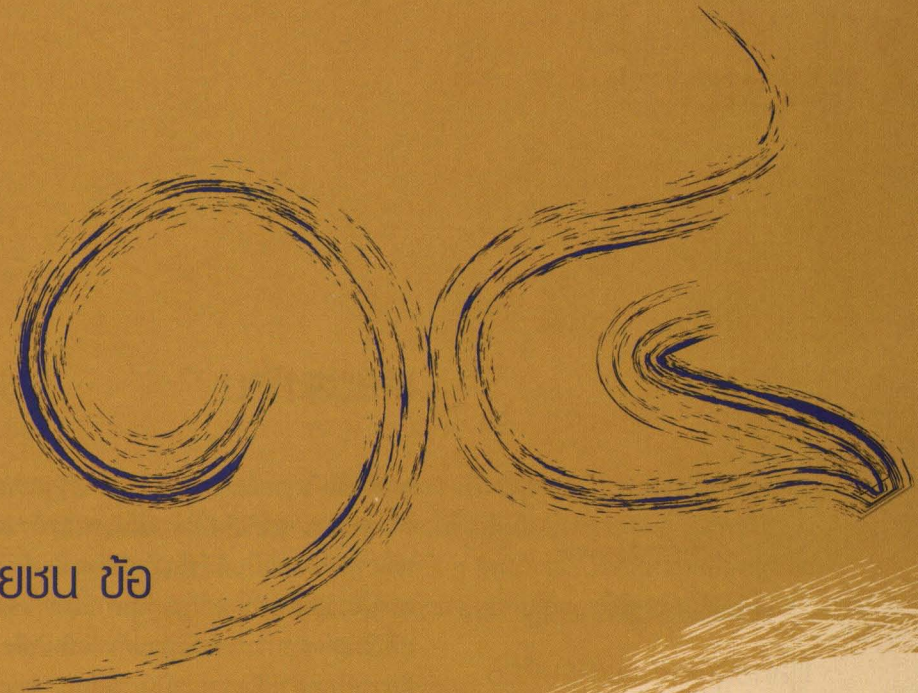
คุณสมชายเห็นว่า คนกลุ่มนี้ถูกจำกัดสิทธิโดยไม่สมควรมากมาย เช่น การห้ามเดินทางออกนอกเขตจังหวัดเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการที่คนเหล่านี้อาจจะเข้ารับการศึกษาระดับที่สูงขึ้นไป หรือจะต้องประกอบกิจการซึ่งต้องขออนุญาตเป็นกรณีๆ ไป จากผู้ว่าราชการจังหวัด นอกจากนี้ยังมีบางพื้นที่ที่แรงงานข้ามชาติถูกจำกัดมากยิ่งขึ้น เช่น ประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัดในบางจังหวัด ที่ห้ามแรงงานเหล่านี้ออกจากเคหสถานในยามวิกาลหลัง 2 ทุ่ม เป็นต้น เรื่องนี้ไม่ได้มีพื้นฐานในทางกฎหมายรองรับ ที่จะออกประกาศเช่นนั้นได้ ผลก็คือแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ตกอยู่ในสภาพจำยอม ที่จะต้องทำงานกับนายจ้างหรือสถานประกอบการที่อาจจะไม่ได้มาตรฐานแรงงานขั้นต่ำ เพราะพวกเขาไม่อาจมีทางเลือกอื่นได้ กลายเป็นแรงงานจำยอม คุณสมชายให้ทัศนะว่า “การทำอย่างนี้ก็เหมือนกับเป็นการเอาเปรียบ เพราะถือว่าเศรษฐกิจไทยต้องการแรงงานพวกนี้มาก เนื่องจากแรงงานไทยไม่เพียงพอ และแรงงานไทยหลีกเลี่ยงงานที่อันตรายหรือสกปรก แต่ในขณะที่เดียวกันเรากลับไม่ยอมรับสิทธิต่างๆ ของคนเหล่านี้ รวมทั้งสิทธิในการเดินทางด้วย”

ส่วนกรณีผู้ลี้ภัยทางการเมืองนั้น ในทางปฏิบัติของนานาชาติอารยประเทศ ถือว่าคนผู้ลี้ภัยเหล่านี้สามารถเดินทางได้ แม้กระทั่งไปต่างประเทศ ในหลายประเทศถือว่าผู้ลี้ภัยทางการเมืองมีความขัดแย้งกับประเทศ

ของตนในทางการเมืองและความเห็นที่แตกต่างกันจากรัฐ เป็นสิ่งที่ควรยอมรับส่งเสริม ผู้ลี้ภัยทางการเมืองในบางประเทศจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลและให้ที่พักพิงด้วยซ้ำ เพราะถือว่าเป็นกลุ่มที่มีคุณค่าในการสร้างอารยธรรมทางการเมืองของมนุษยชาติ แต่รัฐบาลไทยก็ไม่ยอมรับมาตรฐานหรือหลักสากลนี้ บังคับให้คนเหล่านี้ต้องอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ

คุณสมชายยังมีความเห็นว่า รัฐไทยทั้งฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายบริหาร และศาล มีหน้าที่ต้องปรับเปลี่ยนกฎหมาย กฎเกณฑ์ภายในประเทศ เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ปัจจุบันนี้รัฐไทยเป็นภาคีของสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนแล้ว 7 ฉบับ ฉบับล่าสุดว่าด้วยสิทธิของชนพิการซึ่งจะต้องใช้กับทุกคน ไม่เฉพาะกับคนที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น

คุณสมชายบอกว่า “องค์การสหประชาชาติที่ประเทศไทยได้รับเกียรติให้เป็นที่ตั้งของสำนักงานประจำภูมิภาค ซึ่งเป็นภูมิภาคที่ใหญ่ที่สุดในโลก ดังนั้นจึงอยากบอกว่า อย่าเกรงใจรัฐบาลจนเกินไป และให้ทำตามฉันทามติที่มีร่วมกันอย่างเข้มแข็งจริงจัง ในส่วนของประเทศไทย อยากเรียกร้องศาลบนพื้นฐานของการอำนวยความสะดวก ศาลสามารถที่จะเอาหลักการตามพันธกรณีระหว่างประเทศมาใช้คุ้มครองสิทธิของประชาชนได้ เมื่อทำเช่นนี้จึงจะกลายเป็นตุลาการวิวัฒน์ที่แท้จริง”

ปฏิกฤษฏาสาทว่าด้วยสิทริมบุษยชน บัธ

- 1) ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและที่จะได้ที่ลี้ภัยในประเทศอื่น จากการประหัตประหาร
- 2) สิทธินี้จะยกขึ้นกล่าวอ้างกับกรณีที่มีการดำเนินคดีที่เกิดขึ้นโดยแท้ จากความผิดที่มีใช้ทางการเมืองหรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ได้

เสียงสะท้อน

“อย่าปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัย
เยี่ยงสัตว์
มนุษย์ได้รับสิทธิอะไร
ผู้ลี้ภัยทุกคนควรได้รับสิทธิ
นั้นๆ เช่นกัน”

คุณน้าชัย ชาวกะเหรี่ยงวัย 60 จากรัฐคะเรนนี ในพม่า เขาพร้อมภรรยาและลูกอีก 4 คนหนีภัยจาก
ทหารพม่ามาอาศัยศูนย์พักพิงชั่วคราวบ้านถ้ำหิน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นที่พำนักได้ 11 ปี
แล้ว คุณน้าชัยเป็นหนึ่งในผู้หนีภัยสงคราม 140,000 คนในศูนย์พักพิงชั่วคราวตามแนวพรมแดนไทย-
พม่าใน 10 ปีที่ผ่านมา ศูนย์เหล่านี้มี 9 แห่งและจัดตั้งโดยทางการของไทยร่วมกับสำนักข้าหลวงใหญ่
ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติร่วมกันตั้งที่พักพิง 9 แห่ง สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ
ถือว่าคนเหล่านี้มีสถานะเป็น “ผู้ลี้ภัย” ขณะที่ทางการไทยเห็นเป็นเพียง “ผู้อพยพ” ที่รอการกลับ
ถิ่นฐานเดิมหรือไปยังประเทศที่สามเท่านั้น

คุณน้าชัยบอกว่าที่ศูนย์กลายเป็นบ้านของเขาตลอด 11 ปีที่ผ่านมา เขาไม่อยากไปไหนอีกแล้ว
แต่ก็กังวลใจอยู่ลึกๆ ว่า ประเทศไทยจะให้เขาอยู่ต่อไปได้นานอีกแค่ไหน เพราะ “แคมป์” แห่งนี้เป็น
เพียงศูนย์พักพิงชั่วคราวเท่านั้น และสำหรับเรื่องสิทธิมนุษยชน เขาแสดงความรู้สึกรายตรงไปตรงมาว่า
“อย่าปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยเยี่ยงสัตว์ มนุษย์ได้รับสิทธิอะไร ผู้ลี้ภัยทุกคนควรได้รับสิทธินั้นๆ เช่นกัน”

ขณะที่คุณน้าชัยชายสูงวัยหวังจะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ในไทย คนรุ่นหนุ่มสาวในศูนย์กลับฝันที่จะย้ายไปอยู่
ในประเทศที่สาม

เสียงสะท้อน

“แต่ก็ไม่ได้มีโอกาสคือการ
ไม่ให้ออกจากค่ายได้เลย”

คุณพรจิตร์ ผู้อพยพวัย 25 ปี หนีจากพม่าเมื่อ 8 ปีก่อนตั้งแต่เขาเป็นนักเรียนมัธยม ตอนนี้เขาอาสาทำหน้าที่เป็นครูสอนภาษาอังกฤษในค่ายพักพิงชั่วคราวบ้านถ้ำหินให้กับพี่น้องร่วมชาติพันธุ์ คุณพรจิตร์มองว่าชีวิตในศูนย์เป็นเรื่องชั่วคราวเท่านั้น เขาเสริมว่า “สิ่งต่าง ๆ ที่พวกเราได้รับคือความเป็นอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นข้าวปลาอาหาร การดูแลรักษาโรค มีบ้าน มีการอำนวยความสะดวกให้อย่างดี แต่ที่ไม่ได้รับโอกาสคือการไม่ให้ออกจากค่ายได้เลย”

คุณพรจิตร์ตั้งคำถามว่าเขาจะเป็นครูที่มีประสิทธิภาพได้อย่างไร เพราะแม้แต่ครูยังไม่มีโอกาสเห็นความเปลี่ยนแปลงของภายนอกเลย จึงไม่สามารถสอนนักเรียนได้ว่าชีวิตข้างนอกกับข้างในแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับนักเรียนหรือเด็กรุ่นใหม่ ๆ ที่เกิดในแคมป์ ดังนั้นจึงควรให้พวกเขาได้เผชิญกับโลก หรือรับทราบข้อมูลข่าวสารภายนอกบ้าง ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์หรืออินเทอร์เน็ต “ถ้าคิดแค่ว่าพวกเราเป็นผู้ลี้ภัย สิ่งที่ได้รับมาต้องถือว่าดีแล้ว แต่ถ้าคิดในฐานะมนุษย์คนหนึ่งเหมือนกับคนอื่นที่อยู่ข้างนอกแล้ว ความเท่าเทียมกันก็ยังมี”

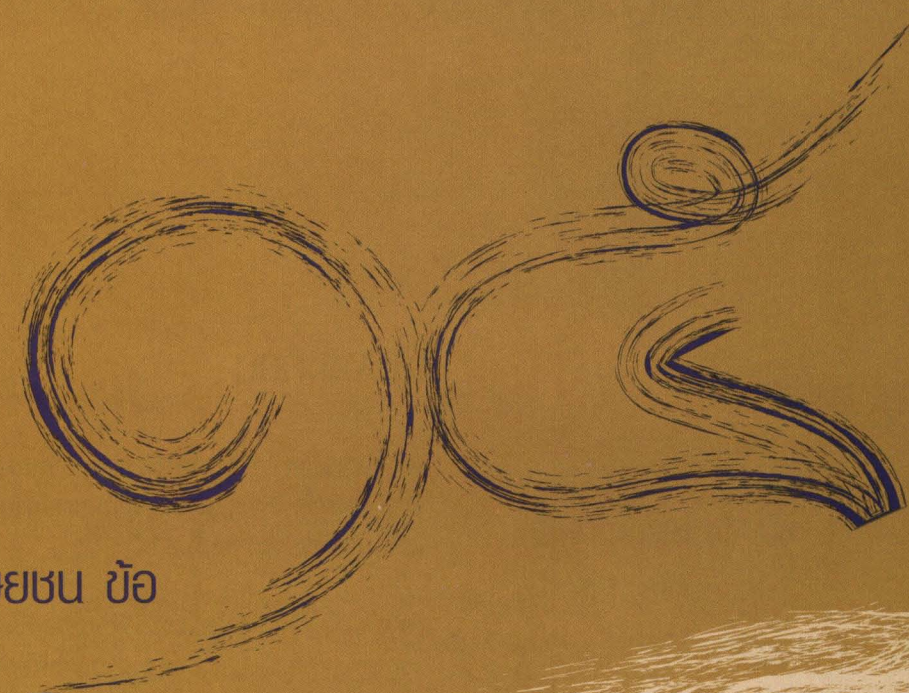
ดร.สุภางค์ จันทวานิช

“ประเทศไทยควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยเสียที เพื่อจะได้ใช้เป็นกรอบกติกาสากลจัดการปัญหาต่างๆ ได้”

ทัศนะ

ดร.สุภางค์ จันทวานิช ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการย้ายถิ่นฐานและผู้ลี้ภัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แสดงความเห็นว่าเป็นเรื่องราวของ นำชัย และ พรจิตร พอจะสะท้อนความต้องการของคน 2 วัยที่แตกต่างกันได้ ดร.สุภางค์ให้ข้อมูลว่า ในประเทศไทยเองนั้น มักมีการพูดถึงผู้อพยพผู้ลี้ภัยใน 3 ประเด็นหลัก นั่นก็คือ ทำไมไม่ให้เขาไปไหนมาไหน ทำไมไม่ให้เขาทำงาน และทำไมไม่ให้เขาไปประเทศที่สาม ดร.สุภางค์อธิบายว่า “ประเด็นแรกนั้นเป็นเรื่องที่ทุกประเทศซึ่งรับผู้อพยพผู้ลี้ภัยปฏิบัติกัน โดยจัดการให้ผู้อพยพอยู่เป็นที่เป็นทาง ไม่ใช่ไปไหนมาไหนก็ได้ แต่กรณีของไทยเรายังสามารถขออนุญาตออกนอกพื้นที่ได้ บางคนถึงกับได้รับการผ่อนผันให้ออกมาเรียนหนังสือข้างนอกด้วย ข้อสอง ในเรื่องของการทำงาน ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดระบบ ให้ผู้อพยพสามารถออกมาทำงานข้างนอกได้ ในลักษณะไปเช้าเย็นกลับ นอกเหนือไปจากการหางานเข้าไปให้ทำภายในศูนย์อพยพเช่นที่เป็นอยู่ และข้อสุดท้ายนั้น เวลานี้มีผู้อพยพไปตั้งถิ่นฐานในประเทศที่สามจำนวนมากแล้ว”

ดร.สุภางค์เชื่อว่าประเทศไทยได้ให้สิทธิการลี้ภัยกับผู้แสวงหาแหล่งพักพิงอย่างเต็มที่ แต่เธอเห็นด้วยว่าการจัดการปัญหาผู้อพยพอาจจะมีบ้าง โดยเฉพาะการกระทบกระทั่งกับเจ้าหน้าที่อส. หรืออาสาสมัครของกรมการปกครอง ที่กระทรวงมหาดไทยใช้ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในศูนย์อพยพ อาจารย์บอกอีกว่า “บ้านเรามีกฎหมายคนเข้าเมืองเพียงฉบับเดียวมาจัดการปัญหาผู้อพยพ ทำให้การจัดการอาจจะไม่ดีเท่าที่ควร เมื่อ 7 ปีที่แล้ว เคยมีการหารือกันว่าควรลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 หรือไม่ ดิฉันบอกว่าทุกวันนี้เราทำตามอยู่แล้ว จะลงนามหรือไม่ก็ไม่สำคัญ แต่ทว่าสถานการณ์ของสังคมสมัยนี้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว จึงคิดว่าประเทศไทยควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยเสียที เพื่อจะได้ใช้เป็นกรอบกติกาสากลจัดการปัญหาต่างๆ ได้”

ปฏินุญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

- 1) ทุกคนมีสิทธิในสัญชาติหนึ่ง
- 2) บุคคลใดจะถูกเพิกถอนสัญชาติของตนตามอำเภอใจ
หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของตนไม่ได้

“เราทุกคนมีสิทธิที่จะได้เรียน
หนังสือ ได้รับความรัก
มีที่อยู่อาศัย มีที่อยู่
ปลอดภัย ได้รับการรักษา
พยาบาลที่ถูกต้อง มีอาหาร
การกิน ได้รับความรักและ
ความอบอุ่นเช่นคนอื่นๆ”

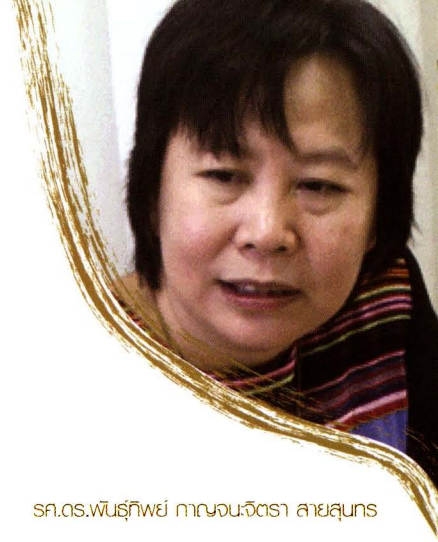
เสียงสะท้อน

เด็กผู้หญิงกำพร้าที่จังหวัดเชียงราย 2 คนบอกว่าชีวิตวัยเด็กนั้น “พวกเราต้องเร่ร่อนไปอยู่กับญาติคน
แล้วคนเหล่านั้นก็จะถูกส่งมาอยู่กับสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าของชาวคริสต์ ซึ่งพวกเราอยู่ที่นั่นหลายปี
แต่ก็ไม่มีบัตรประชาชนไทย”

ปัจจุบันเด็กทั้งสองมีบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ที่กระทรวงมหาดไทยออกให้
จากเอกสารรับรองสถานะดังกล่าวทำให้เด็กทั้งสองได้เข้าโรงเรียน

“ถึงแม้ว่าเราเป็นหนึ่งในกลุ่มเด็กที่มีผลการเรียนดีสอบได้ที่ 1 ทุกปี แต่เมื่อเราเป็นคนไร้รัฐจึงเป็นคน
เดียวในห้องเรียนที่ไม่มีบัตรประชาชน ทำให้ไม่ได้รับทุนการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กเรียนดีคนอื่นๆ”

เมื่อถูกขอให้ยืนยันคำว่า “สิทธิมนุษยชน” เด็กสาวทั้งคู่บอกว่า “เราทุกคนมีสิทธิที่จะได้เรียนหนังสือ
ได้รับความรัก มีที่อยู่อาศัย มีที่อยู่ปลอดภัย ได้รับการรักษาพยาบาลที่ถูกต้อง มีอาหารการกิน ได้รับ
ความรักและความอบอุ่นเช่นคนอื่นๆ”

“ในวาระ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ น่าจะถือเป็นโอกาสที่จะประกันว่า
ผู้คนอย่างเด็กสาวทั้งสองจะมีสุขภาพดีกับเขาเสียที”

ทัศนะ

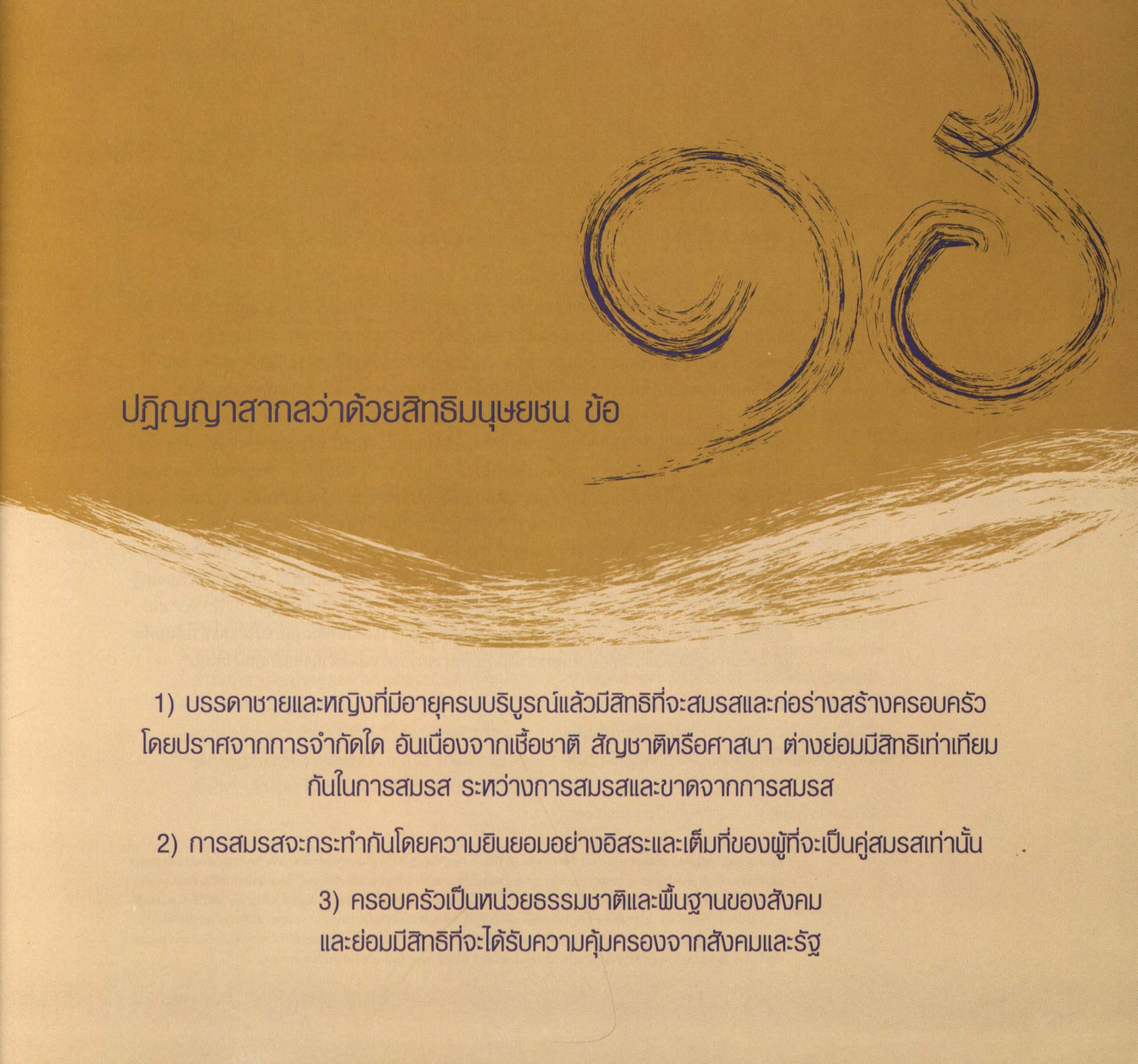
รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาณจนะจิตรา สายสุนทร

รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาณจนะจิตรา สายสุนทร อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แสดงความเห็น ว่า บัตรประจำตัวบุคคลซึ่งไม่มีสถานะทางทะเบียนที่ทั้งสองถืออยู่นั้น เป็นเอกสารที่รัฐออกให้ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 บัตรดังกล่าวแสดงว่ากรมการปกครองยอมรับว่า เด็กสาวทั้งคู่เป็นบุคคลซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย โดยทั้งสองจะถูกบันทึกในทะเบียนราษฎร ในฐานะคนต่างด้าวอยู่ชั่วคราว ทั้งคู่ยังไม่ได้สัญชาติไทย แต่สถานะทางกฎหมายได้รับการยอมรับและบันทึกในทะเบียนราษฎร

อาจารย์พันธุ์ทิพย์บอกว่า ความไม่คืบหน้าในการจัดการปัญหาคนไร้สัญชาติในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยมาจากสาเหตุประชาชนไม่รู้กฎหมาย แต่ที่แย่ไปกว่านั้นก็คือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่รู้กฎหมาย ยิ่งกว่านั้น อดีตต่อคนไร้รัฐไร้สัญชาติทำให้เกิดปัญหาทางลบเวลาเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการเรื่องนี้

อาจารย์พันธุ์ทิพย์ให้ความเห็นว่า พระราชบัญญัติสัญชาติฉบับแก้ไข พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2551 และพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2551 มีผลบังคับใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2551 กฎหมายที่แก้ไขแล้วทั้ง 2 ฉบับมีแนวโน้มที่ช่วยให้ทางออกเรื่องสัญชาติกับคนนับแสนที่ถูกถอนสัญชาติไทยจากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 เรื่องสำคัญที่มีการแก้ไขในพระราชบัญญัติสัญชาติคือการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกประเด็นคือมีการวางหลักปฏิบัติต่อการให้หรือถอนสัญชาติไทยโดยใช้ความเท่าเทียมทางเพศเป็นตัวชี้วัด สำหรับประเด็นที่เด่นมากในการแก้ไขพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎรคือ การประกันสิทธิของเด็กทุกคนที่จะได้รับสิทธิบัตรหากเกิดในไทยไม่ว่าเด็กคนนั้นจะมีสถานะทางกฎหมายอย่างไรก็ตาม

อาจารย์พันธุ์ทิพย์เสนอแนะว่าในวาระ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ น่าจะถือเป็นโอกาสที่จะประกันว่าผู้คนอย่างเด็กสาวทั้งสองจะมีสุขภาพดีกับเขาเสียที

ปฏิกณฺญาสาทลว่าด้วยสัทธมฺมนุชเยชน บัฏ

1) บรรดาชาเยและทณฺญท่มีอายุครบบรณฺนุรณฺแล้วมีสัทธท่จะสมรสและก่อร่างสร้างครบครว
โดยปราศจากการจำกัฏไฏ อันเนือจจากเชือชาติ สัทฺยชาติทหรือศาสนา ต่างย้อมมีสัทธท่เท่าเทียม
กันในการสมรส ระหว่างการสมรสและขาดจากการสมรส

2) การสมรสจะกระทำกันโดยความยินยอมอย่างอิสระและเต็มท่ของพู้ท่จะเป็นคู่สมรสเท่านั้น

3) ครบครวเป็นท่น่วยธรรมาชาติและพื้นฐานของสังคม
และย้อมมีสัทธท่ที่จะได้รัความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

“เธอเรียนรู้ความเป็นจริง
ถึงความไม่เท่าเทียมระหว่าง
หญิงชาย กับ ความไม่เท่า
เทียมระหว่างคนที่แต่งงาน
กับคนที่หย่าร้าง”

เสียงสะท้อน

สตรีม่ายวัย 31 ปี รู้สึกดีใจที่ได้คำแนะนำชื่อ “นางสาว” กลับมา โดยยกเลิกคำแนะนำว่า “นาง” ที่ได้
มาจากการแต่งงานเมื่อ 6 ปีก่อน เมื่อสตรีม่ายคนนี้ได้รู้ถึงผลประโยชน์ของพระราชบัญญัติคำแนะนำ
นามสตรีจากการอ่านข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เธอจึงมุ่งมั่นที่จะใช้สิทธิในการเปลี่ยนคำแนะนำนามให้
เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เธอได้หารือเรื่องนี้กับผู้ใกล้ชิดหลายคนซึ่งได้รับความเห็นต่าง ๆ กันไป

“เพื่อนผู้ชายของดิฉันถึงกับเลิกคบเพราะเขามีทัศนคติคับแคบในเรื่องนี้ เพราะเขาคิดว่าดิฉันต้องเก็บ
คำแนะนำชื่อว่า ‘นาง’ แม้สถานภาพจะเปลี่ยนไปแล้ว” เธอยังระลึกถึงปฏิกิริยาของสังคมส่วนรวมและ
รู้สึกว่าคุณชายเกือบทั้งหมดไม่เข้าใจความจำเป็นที่เธอต้องเปลี่ยนคำแนะนำกลับไปเป็น “นางสาว”
เธอยกคำถามของเพื่อนบางคนที่ถามเธอว่า “เปลี่ยนกลับทำไม? ถึงจะเปลี่ยนคำแนะนำชื่อ ผู้ชายก็ไม่
คิดว่าผู้หญิงแบบเธอจะเป็น ‘นางสาว’ หรือ” “แต่ดิฉันไม่สนใจหรอก” เธอตอบ “พวกคนอื่นอาจจะ
รู้สึกไม่สนใจกับการเปลี่ยนแปลงแบบนี้แต่ดิฉันรู้สึกตึงเครียดตัดสินใจเปลี่ยน” เธอบอกว่าตัวเองไม่รู้
ลึกเรื่องสิทธิมนุษยชนแต่เธอเรียนรู้ความเป็นจริงถึงความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชาย กับ ความไม่
เท่าเทียมระหว่างคนที่แต่งงานกับคนที่หย่าร้าง “คุณพูดเรื่องประเด็นสิทธิมนุษยชนได้และทำให้ฉันฟัง
ดูดี แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่ค่อยเห็นใครนำไปปฏิบัติในวงกว้างตามเจตจำนงของกฎหมายเลย”

* พระราชกฤษฎีกาที่ใช้คำแนะนำสตรี พ.ศ. 2460 ซึ่งตราไว้เมื่อ 90 ปีที่แล้ว บัญญัติให้หญิงซึ่งมีสามีแล้วใช้คำแนะนำนามว่า “นาง” สตรีซึ่งจดทะเบียนสมรส
แล้วจึงต้องเปลี่ยนคำแนะนำนามจาก “นางสาว” มาเป็น “นาง” และต้องใช้คำแนะนำนามดังกล่าว หรือ “เป็นนาง” ไปจนจบจนสิ้นชีวิตชีวิต อันแตกต่างไป
จากชายโดยสิ้นเชิง ที่สามารถใช้คำแนะนำชื่อว่า “นาย” เพียงอย่างเดียวโดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานะการสมรส เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2551 ซึ่งเป็นวันแรกที่
พ.ร.บ.คำแนะนำสตรี พ.ศ. 2551 มีผล ปรากฏว่ามีสตรีหลายคนไปยื่นขอเปลี่ยนคำแนะนำชื่อเป็น “นางสาว” ประมาณ 1 เดือนหลังจากวันบังคับใช้
กฎหมายคือ 9 กรกฎาคม 2551 กรมการปกครองรายงานว่ามีสตรี 50,980 คนทั่วประเทศได้ขอใช้สิทธิในการเลือกคำแนะนำนามทั้งในกรณีแต่งงานใหม่และ
หย่าร้างโดย สตรี 34,417 คนขอใช้คำแนะนำนามว่า “นางสาว” แต่มีสตรี 12,681 คนเท่านั้นที่ขอใช้คำแนะนำนามว่า “นาง”

คุณนัยนา สุภาพงษ์

“สิทธิในการสมรสและก่อตั้งครอบครัวไม่ควรแคบอยู่ภายในกรอบเฉพาะ
เพียงแค่เพศชายและหญิงเท่านั้น แต่ต้องถือเป็นสิทธิสำหรับบุคคลซึ่งมี
ความหลากหลายทางเพศด้วย”

ทัศนะ

คุณนัยนา สุภาพงษ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ให้ความเห็นว่าแก่นของมาตรานี้คือ สิทธิในการสมรสและก่อตั้งครอบครัว แต่ไม่ควร แคบอยู่ภายในกรอบเฉพาะเพียงแค่เพศชายและ หญิงเท่านั้น แต่ต้องถือเป็นสิทธิสำหรับบุคคลซึ่งมี ความหลากหลายทางเพศด้วย เธอนำเสนอภาพ ความคิดเห็นในไทยด้านนี้ คือ นอกเหนือจาก พ.ร.บ.คำนำหน้านามสตรี พ.ศ. 2551 แล้ว ยังได้มี การแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหลายฉบับให้ก้าวหน้า สอดรับกับปฏิญญาสากลฯ ไม่ว่าจะเป็น ประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 276 ที่ให้เอาผิดกับการ ช่มชู้ในระหว่างคู่สมรสด้วย หรือ มาตรา 1516 ที่ให้หญิงอ้างเหตุฟ้องหย่าได้เสมอภาคกับฝ่ายชาย

คุณนัยนา บอกว่ายังมีกฎหมายที่ไม่สม่ำเสมอและ ช่องโหว่คงอยู่ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 ระบุบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 18 ปี กระทำชำเราเด็กอายุเกินกว่า 13 ปีแต่ไม่เกิน 15 ปีโดยเด็กคนนั้นยินยอม ซึ่งกฎหมายเปิดช่องว่า หากภายหลังศาลอนุญาตให้ทั้งสองฝ่ายสมรสกัน ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ กรณีนี้อาจจะนำไปสู่การ สมรสโดยมิได้ยินยอมแท้จริง แต่สมรสเพื่อไม่ต้อง รับโทษได้ ฯลฯ ที่สำคัญ คือ สิทธิของบุคคลซึ่งมี ความหลากหลายทางเพศ ซึ่งถึงแม้จะยังไม่เป็นที่ ยอมรับในสังคมไทย แต่คุณนัยนาเห็นว่า เป็นเรื่อง ที่ยากจะปฏิเสธประเด็นดังกล่าวได้อีกต่อไปเช่นกัน

“ควรจะมีการนิยามความหมายของคำว่าครอบครัว เสียใหม่ได้แล้ว” เธอเสนอ

ปฏิกฤษาสากาลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

- 1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยตนเอง และโดยร่วมกับผู้อื่น
- 2) บุคคลใดจะถูกเอาทรัพย์สินไปจากตนตามอำเภอใจไม่ได้

คุณจินตนา แก้วขาว
ผู้นำชุมชน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

“ประชาชนจำเป็นต้อง
รับรู้และเข้าถึงข้อมูลอย่าง
เพียงพอ”

เสียงสะท้อน

คุณจินตนา แก้วขาว เป็นของสุภาพสตรีชาวประจวบคีรีขันธ์โดยกำเนิด ได้รับการศึกษาไม่สูงนัก เธอเล่าประสบการณ์เรื่องการปกป้องสิทธิชุมชนว่า เมื่อปี 2540 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในพื้นที่บ้านกรูดที่เธออาศัยอยู่ ได้แจ้งชุมชนว่าจะมีการก่อสร้างโรงผลิตไฟฟ้า และทางอบต.ได้อนุมัติแล้ว และจะมีการสร้างโรงผลิตไฟฟ้าอีกหนึ่งแห่งที่บ่อนอกซึ่งอยู่ในจังหวัดเดียวกัน

นับแต่แรกที่ชาวบ้านได้รับแจ้งว่า โรงผลิตไฟฟ้าเป็นโครงการของรัฐ ชาวบ้านกรูดจึงต้องยินยอม ส่วนหน่วยงานด้านการไฟฟ้าก็อธิบายถึงความจำเป็นในการสร้าง เพื่รองรับความต้องการไฟฟ้าที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ แต่เมื่อชาวบ้านเริ่มศึกษารายละเอียดต่างๆ ด้วยตนเอง ก็พบว่าข้ออ้างและคำอธิบายเหล่านี้ห่างไกลจากความจริงยิ่งนัก ชาวบ้านยังค้นพบว่าโรงไฟฟ้าจะก่อให้เกิดปัญหาการใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง ต้องสร้างแนวท่อเรือยาวกว่า 3 กิโลเมตรลงไปทะเล ต้อง “ชัก” น้ำทะเลไปจนโรงไฟฟ้า ทั้งยังจะปล่อยน้ำร้อนและสารปนเปื้อน นี่ย่อมหมายถึงความล่มสลายของชุมชนและระบบนิเวศน์ซึ่งเป็นฐานการดำรงชีวิต ดังที่เธอบอกว่า “คือการเอาทรัพยากรและชีวิตของพวกเราไปแลกกับผลประโยชน์ของนายทุน” และผลลัพธ์ที่จะตามมาก็คือ การทำลายทรัพยากรและระบบนิเวศน์ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ชาวบ้านกรูด รวมทั้งชาวประจวบคีรีขันธ์และคนไทยทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน “เราไม่ยอม” เธอยืนยันอย่างหนักแน่นอีกครั้ง

การชุมนุมเรียกร้องของชาวบ้านประสบกับการคุกคามอย่างหนัก เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ปรามว่าผิดกฎหมาย แต่รัฐธรรมนูญปี 2540 ซึ่งกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ ก็นำมาซึ่งความมั่นใจ “ความรู้ความเข้าใจในสิทธิ” เธอเน้น “ทำให้เราทุกคนมั่นใจในสิ่งที่เราทำ” การรณรงค์ต่อเนื่อง จนแม้กลุ่มกรีนพีซจากทั่วโลกก็เข้าร่วม

เธอบอกว่าเรื่องของเธอเป็นตัวอย่างที่สะท้อนสถานการณ์ทั่วประเทศ ซึ่งประชาชนจำเป็นต้อง “รับรู้และเข้าถึงข้อมูลอย่างเพียงพอ เกี่ยวกับแผนการพัฒนา การจัดทำและอนุมัติโครงการ” เธอเรียกร้องว่า “แผนพัฒนาต้องประกาศให้รู้ชัดเจนก่อน หรือเอกชนจะทำอะไร รัฐต้องกำหนดให้คำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของประชาชน” ซึ่งได้แก่ “สิทธิที่จะรับรู้ชะตากรรมของตนและจัดการกับมันได้” เธอเรียกร้องว่าในวาระ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ น่าจะเป็นโอกาสในการตอกย้ำว่าสิทธิมนุษยชนเป็นของสากลที่ติดตัวมาแต่เกิดของเราทุกคนและไม่มีวันถูกพรากไปได้ “เราไม่ขออะไรมาก ขอให้ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ต้องคุ้มครอง ต้องให้เราได้ใช้สิทธินั้นจริง”

“สหประชาชาติต้องเชื่อมร้อยกับองค์กรภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการระหว่างประเทศบังเกิดผล เป็นการผลักดันให้รัฐต้องเคลื่อนตามไปด้วย”

ทัศนะ

คุณสุณี ไชยรส กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บอกว่า กรณีที่เกิดขึ้นสะท้อนความพยายามอย่าง ไม่เห็นดเหนียวของนักเคลื่อนไหวณรงค์ที่จะ ปกป้องและส่งเสริมสิทธิชุมชน ความคืบหน้าของ ไทยที่เด่นชัดในเรื่องการรับรองสิทธิชุมชน ซึ่ง รัฐธรรมนูญปี 2540 ได้ให้การรับรองเป็นครั้งแรก ในขณะที่ปัญญาสากลฯ มีจุดอ่อนโดยเน้นสิทธิ ปัจเจก และมองข้ามการจัดการของชุมชน ผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ และการใช้ประโยชน์ ร่วมกัน มีเหตุการณ์หลายเรื่องที่ชุมชนควรจะรักษา สิทธิในการอาศัยบนแผ่นดินที่บรรพบุรุษตั้งรกราก มาแต่อดีต หรือการมีสิทธิมีเสียงในการบริหาร จัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่พวกเขาช่วย กันอนุรักษ์ แต่ยังคงติดขัดอยู่ที่คนพื้นที่ขาดเอกสาร ทางกฎหมายหรือข้อพิสูจน์การเป็นเจ้าของจนพวกเขาขาดสิทธิที่พวกเขาควรจะได้

คุณสุณีบอกว่า กรณีบ้านกรูดสะท้อนสถานการณ์ ทั่วไป ดังช่วง 6 ปีที่ผ่านมา มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ ทรัพยากรและสิทธิชุมชนกว่า 600 เรื่อง เกี่ยวกับ ดิน น้ำ ท้องทะเล แร่ธาตุ ทรัพยากร ธรรมชาติ ที่อยู่อาศัย ป่าเขา จำนวนมหาศาล กระทบผู้คน ครอบครัว และชุมชนนับไม่ถ้วน เช่น การประกาศเขตอุทยาน การพัฒนาโครงสร้างพื้น ฐาน และจากการลงทุนของเอกชน เช่น การทำ เขื่อนเหมืองแร่ การบุกรุกที่สาธารณะ ฯลฯ ตามมาด้วย การละเมิดสิทธิแทบทุกด้าน นับแต่สิทธิในชีวิต ร่างกาย โดยที่หลายกรณีผู้นำการเคลื่อนไหว ของชุมชนต้องเสียชีวิตลง สิทธิในกระบวนการ ยุติธรรม สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การ ชุมชนเรียกร้อง การแสดงความคิดเห็น รวมทั้ง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ไปจนถึง การถูกเลือกปฏิบัติ เพราะฉะนั้น เรื่องนี้จึงเป็น

คุณสุณี ไชยรส

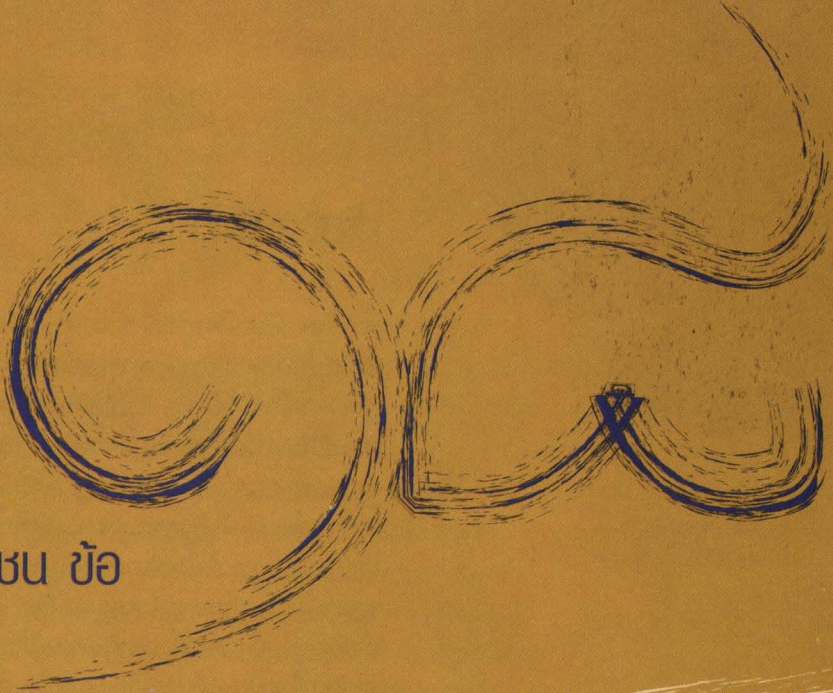
ปมใหญ่ของสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย นับแต่อดีตจนถึงวันนี้ บางกรณีเกิดขึ้นเมื่อ 60 ปีก่อน พอๆ กับอายุของปฏิญญาสากลฯ

ในประเด็นสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งมักเน้นกันที่สิทธิของปัจเจกชนหรือนิติบุคคลเป็นหลัก คุณสุณีเห็นว่านำมาซึ่งข้อจำกัดมากมาย “ปฏิญญาสากลฯ มีจุดอ่อนอยู่ตรงที่เน้นสิทธิปัจเจก แล้วกฎหมายทั่วโลก หรือกฎหมายไทยก็รับรองแต่สิทธิปัจเจก โดยเฉพาะเรื่องทรัพย์สิน แนวคิดแบบนี้มองข้ามการจัดการของชุมชน ผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ และการใช้ประโยชน์ร่วมกัน” เธอเน้น เพราะเมื่อตีความอย่างจำกัด ก็จะมียึดตามเอกสารสิทธิ ซึ่งเอื้อต่อการครอบครองและใช้ประโยชน์ของเอกชนเท่านั้น ผลก็คือ ทั่วๆ ที่ประชาชนเป็นเจ้าของและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกันนับแต่อดีต กลับปราศจากสิทธิ ต้องสูญเสียวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีพของตนไปในที่สุด เพียงเพราะไม่มีเอกสารสิทธิตามที่กฎหมายรับรองเท่านั้น

กระบวนการเยียวยาผู้เดือดร้อนจากสถานการณ์เหล่านี้ยาวนานและมีค่าใช้จ่ายสูง แม้การเยียวยาจะมีอยู่แต่รัฐจะให้งบประมาณไม่พอ นอกจากนั้น

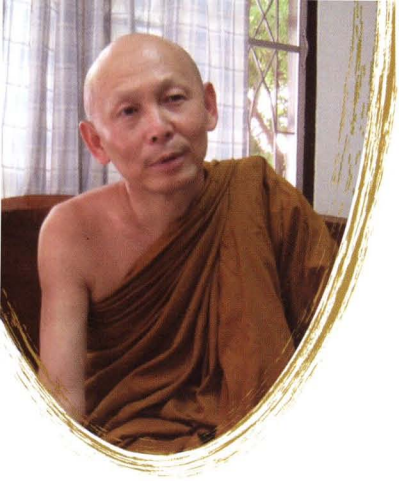
ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมต้องใช้เวลามากในการแก้ปัญหา รัฐต้องเข้าไปแก้ปัญหาอย่างจริงจัง และรวดเร็วด้วยการแก้กฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองสิทธิที่รับรองโดยรัฐธรรมนูญ นอกจากนั้น รัฐบาลควรนำกฎหมายประชานิยามซึ่งภาคประชาชนได้ร่วมกันร่างขึ้นมาแล้ว ไปสู่การพิจารณาเพื่อประกาศใช้โดยเร็ว ในส่วนของพันธกรณีของไทยต่อกติกาสากลนั้น ชุมชนต่างๆ เรียกร้องให้รัฐเคารพลิทธิชุมชนที่รวมถึงการเป็นเจ้าของและการได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ กับการบริหารจัดการผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสภาวะแวดล้อมอย่างเหมาะสม นอกจากนั้นยังต้องรวมการที่ชุมชนจะต้องไม่ถูกตัดสิทธิชุมชนพื้นฐานเช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สิทธิในการแสดงความคิดเห็น และ สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชย

คุณสุณีเสนอต่อไปว่า “สหประชาชาติต้องเชื่อมร้อยกับองค์กรภาคประชาชน เพื่อให้กีดการะหว่างประเทศบังเกิดผล เป็นการผลักดันให้รัฐต้องเคลื่อนตามไปด้วย แนวโน้มที่ดีมากก็คือ เริ่มมีการยอมรับสิทธิชุมชนมากขึ้นบ้างแล้ว แต่ต้องพัฒนาโดยเร็ว เพราะสถานการณ์นับวันจะยิ่งรุนแรงขึ้น”

ปฏิกฤษาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุชยชน บ่อ

ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา ทั้งนี้ สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพใน
การเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อ และอิสรภาพในการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อถือ
ของตนในการสอน การปฏิบัติ การสักการบูชา และการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพัง
หรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และในที่สาธารณะหรือส่วนบุคคล

พระไพศาลวิสาโร
เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต
วัดในจังหวัดชัยภูมิ

“สิ่งสำคัญคือต้องมีการ
ยอมรับ เข้าใจ และเคารพ
คนศาสนาอื่น”

เสียงสะท้อน

พระไพศาลวิสาโร พระภิกษุ อายุ 51 ปี จากวัดป่าสุคะโต อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เป็นชาวพุทธตั้งแต่เกิด เมื่อเรียนไม่เคยมีประสบการณ์ตรงกับตัวเองในการถูกห้ามนับถือหรือเผยแพร่หลักธรรมคำสอน หรือเคยพบกรณี พุทธศาสนิกชนคนใดถูกละเมิดสิทธิทางศาสนา แต่เคยพบเห็นกรณีที่คนพื้นเมืองเช่นชาวเขาไม่มีความสะดวกใน การนับถือศาสนาของตน อย่างเช่นการนับถือผี แต่กลับจะต้องมาถือพุทธ นอกจากนี้ในกรณีที่นิกายใหม่ๆ ใน ศาสนาพุทธเองไม่ได้รับสิทธิเสรีภาพอันเท่าเทียมในการนับถือศาสนาหรือความเชื่อของตน “เขาควรได้รับสิทธิ เสรีภาพในการนับถือศาสนาตามแนวทางของตัวเอง” หลวงพ่อยกย่องงานขององค์กรเอกชนบางกลุ่มที่ช่วยให้ สาธารณะชนเข้าใจสิทธิมากขึ้นในการเปลี่ยนศาสนาและเรื่องชาวเขาจะต้องถูกบังคับให้เขียนว่านับถือ “ศาสนา พุทธ” ในบัตรประชาชน หลวงพ่อคิดว่า แม้สิทธิในการนับถือศาสนาจะได้รับการรับรองไว้แล้วในรัฐธรรมนูญ แต่ที่ ยังมีความเหลื่อมล้ำในการคุ้มครองก็คือทัศนคติคนที่เชื่อว่าถ้าเป็นไทยก็ต้องนับถือศาสนาพุทธ อาจจะทำให้ยอมรับ คนที่นับถือศาสนาอื่นว่าเป็นส่วนหนึ่งของคนไทยได้น้อยลง รวมทั้งมีความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับบางศาสนา ทำให้เกิด อคติความหวาดระแวงขึ้นได้ “ท่านพุทธทาสก็เคยว่าไว้ว่า ถ้าคนเราเข้าใจได้ถึงแก่นศาสนาของตัวเองแล้วก็จะรู้สึก ว่าศาสนาอื่นเป็นเครื่องกีดขวางอะไร” หลวงพ่อกล่าว ท่านยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่ารัฐควรให้ความคุ้มครอง สิทธิในศาสนาอย่างครอบคลุมสมบูรณ์ จะต้องกว้างกว่าศาสนา 5 ศาสนาหลัก ซึ่งได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม ฮินดู และซิกข์ “ประเด็นนี้โยงกับแนวคิดเรื่องชาติด้วย ไม่ใช่แค่เรื่องศาสนา เพราะพอพูดถึงเรื่องศาสนา รัฐบาลก็จะ บอกว่ารัฐบาลได้ให้สิทธิเต็มที่อยู่แล้ว แต่พอเป็นเรื่องความเป็นชาติ มันเป็นเรื่องหนึ่ง ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ หรือเกิดอคติต่อศาสนาอื่นโดยปริยาย ที่ไม่ยอมรับอัตลักษณ์ความเป็นไทยในความหมายที่เราเข้าใจกัน ทำให้พวก เขากลายเป็นพลเมืองชั้นสองไป”

หลวงพ่อก็ให้ความเห็น ท่านคิดว่าโดยตัวกฎหมายเองไม่มีปัญหา แต่ปัญหาอยู่ที่การปฏิบัติ การตีความ และการ บังคับใช้ “บางอย่างมันซัดลงไปไม่ได้ทันทีว่านี่คือปัญหาเรื่องศาสนา เช่นการแต่งกาย เข้าสถานที่ราชการห้ามนุ่ง โล้รง หรือต้องใช้ภาษาไทยเป็นภาษาราชการ บางคนก็จะไม่เข้าใจว่ามันเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในการนับถือ ศาสนาอย่างไรจะคิดว่าเป็นเรื่องวัฒนธรรม แต่ในบางศาสนา สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกันหมด ทั้งการกินอาหาร การ แต่งกาย คนที่นับถือศาสนาเหล่านั้นเขาก็จะรู้สึกว่าไม่ได้รับความเคารพในความเชื่อของเขาเท่าที่ควร”

หลวงพ่อก็คิดว่าการศึกษาก็มีความสำคัญในการเพิกถอนอคติ “สิ่งสำคัญคือต้องมีการยอมรับ เข้าใจ และเคารพคน ศาสนาอื่น รัฐให้หลักประกันในเสรีภาพในการนับถือศาสนา แต่รัฐก็ควรส่งเสริมให้มีความเคารพศาสนาอื่นๆ อย่าง จริงใจ รวมถึงผู้ที่มีความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างออกไปจากศาสนาหลักด้วย จึงเป็นเรื่องท้าทายทีเดียว”

“วัด หรือองค์กรศาสนา ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา”

ทัศนะ

ภราดา ดร.ประทีป ม. โกมลมาศ นักบวชคาทอลิก อายุ 75 ปี ท่านนี้มีพื้นภูมิต่างศาสนาที่หลากหลาย เพราะคุณพ่อเป็นคาทอลิกแต่คุณแม่เป็นพุทธ ท่านบอกว่าไม่เคยเจอเหตุการณ์ที่ถูกละเมิดสิทธิในการนับถือศาสนาในประเทศไทย

อย่างไรก็ตามท่านก็ได้เล่าถึงกรณีหนึ่งที่มองว่าเป็นการละเมิดสิทธิในการจัดการศึกษาซึ่งรวมหมายถึงการสอนศาสนาได้ นั่นคือ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาทอลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. 128 จะมีสิทธิขออนุญาตจัดตั้งหรือรับโอนโรงเรียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนได้ ต่อมาหลังจากปี 2525 กฎศกได้ตีความว่า มีสังฆโรมันคาทอลิกไม่มีสิทธิจัดตั้งโรงเรียน ครั้นต่อมา ได้มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีนัยบ่งชี้ถึงการมีสิทธิในการจัดการศึกษาของทุกส่วนในสังคมไทย รวมทั้งองค์กรศาสนา แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐยังคงไม่อนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนได้

ในฐานะที่ตนเองเคยเป็นคณะกรรมการปฏิบัติการศึกษาท่านหนึ่ง นักบวชคาทอลิกท่านนี้เห็นว่าทุกภาคส่วนในสังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งหมายความว่า “วัด หรือองค์กรศาสนา ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถจัดตั้งโรงเรียนคริสต์ได้ เพราะคำตีความของกฤษฎีกายังอยู่” ท่านกล่าว “แต่นอกเหนือไปจากปัญหานี้แล้ว ศาสนาคริสต์ก็ถือว่าอยู่ในสังคมไทยอย่างปกติสุขดี”

ท่านกล่าวฝากถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในวาระการเฉลิมฉลอง 60 ปีปฏิญาณสากลฯ ว่า ท่านอยากเห็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักเรื่องสิทธิมนุษยชน ควบคู่การบรรจุเรื่องสิทธิในหลักสูตรให้ได้เรียน “ในมาตรา 26 ของปฏิญาณสากลฯเองก็บอกไว้ว่า พ่อแม่ควรมีสิทธิที่จะเลือกระบบการศึกษาให้กับลูก หมายความว่าให้เรียนในโรงเรียนไหนก็ได้ รัฐควรสนับสนุนให้มืองค์กรศาสนาต่างๆ รวมถึงโรงเรียนเอกชนทางศาสนาในการจัดการศึกษา” ท่านกล่าวในที่สุด

ภราดา ดร.ประทีป ม. โกมลมาศ
นักบวชคาทอลิก
อธิการบดีกิตติมศักดิ์
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้เชี่ยวชาญเรื่องสันติศึกษา

“ประเด็นไม่ได้มีแต่เรื่อง
เศรษฐกิจการเมืองอย่าง
ที่เราเคยเห็น แต่เป็น
ปัญหาความสัมพันธ์
ระหว่างวัฒนธรรม
อารยธรรม สิทธิทาง
ศาสนาของผู้คน หรือ
บทบาทของการศึกษาใน
ศาสนา พวกนักลายมา
เป็นประเด็นระหว่าง
ประเทศ”

เสียงสะท้อน

รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม บอกเช่นกันว่าไม่เคยมีประสบการณ์ถูกห้ามนับถือ เผยแพร่หรือปฏิบัติตามศาสนาในประเทศไทย แต่ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าในบางประเทศยังมีปัญหาในด้านนี้ อาจารย์เห็นว่าเราจะไม่เห็นกรณีการละเมิดชัดเจนในประเทศไทย แต่จะเป็นเรื่องความยากที่จะตัดสินว่าอะไรคือการละเมิดสิทธิทางศาสนา อาจารย์ท่านนี้ยกตัวอย่างการตั้งโรงเรียนปอเนาะ (สถานศึกษาสำหรับชาวมุสลิมทางภาคใต้) อาจารย์เห็นว่าจริง ๆ แล้วการมีหรือไม่มีปอเนาะไม่ได้ขึ้นอยู่กับการอนุญาตของรัฐ เพราะเป็นสิทธิของพ่อแม่ที่จะเลือกส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนดังกล่าว ซึ่งเป็นความหมายของปอเนาะตามแบบดั้งเดิมด้วย อาจารย์คิดว่าประเด็นอยู่ที่ว่ารัฐจะควบคุมสถาบันการศึกษาแบบปอเนาะได้แค่ไหนอย่างไร อาทิเช่นการที่รัฐสามารถควบคุมให้ปอเนาะต้องจดทะเบียน แต่หากปอเนาะไม่จดทะเบียนกับรัฐ ก็จะไม่ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนของชุมชน ทำให้เรื่องที่รัฐคิดว่าเป็นอำนาจหน้าที่กับการละเมิดสิทธิทางศาสนานั้นแยกไม่ออก

รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ให้ความเห็นเพิ่มอีกว่า สังคมไทยมีความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา 3 ประการที่ทำให้การตอบปัญหาว่าเกิดการละเมิดสิทธิทางศาสนาขึ้นหรือไม่ทำได้ยาก “ประการแรก ประมุขของประเทศไม่ได้เป็นเพียงพุทธศาสนูปถัมภก แต่ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทำให้สถานะของศาสนาต่างๆ ได้รับการยอมรับอยู่ในสังคมไทย แม้อาจจะไม่ได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมก็ตาม ประการที่สอง ผมคิดว่าสังคมไทยมีความคิดว่าเป็นสังคมที่ค่อนข้างเสรี ไม่เดือดร้อนอะไรกับการดำรงอยู่ของชุมชนศาสนาต่างๆ และมีประสบการณ์อยู่ร่วมกับชุมชนศาสนาต่างๆ มาเป็นเวลายาวนาน ประการที่สาม อาจจะซับซ้อน สังคมไทยอาจจะคิดว่าเป็นไทยคือชาติที่นับถือศาสนาพุทธ ความภูมิใจว่าเป็นศาสนาที่มีเหตุผล จึงไม่กังวลกับศาสนาอื่นเลย”

ในส่วนทัศนคติของคนในสังคมนั้น รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์มองว่าคติทางศาสนาเป็นเรื่องธรรมดา “เราไม่สามารถจะเข้าใจอะไรได้ถ้าเราไม่มีอคติ ทุกคนในโลกถูกสร้างขึ้นจากสังคมทั้งนั้น การเลี้ยงดูหรือสังคมที่อยู่ก็หล่อหลอมเองว่าจะไร้อะไรผิด อะไรดีอะไรไม่ดี เป็นวิธีมองโลกของแต่ละคน” อาจารย์กล่าว “ซึ่งทัศนคติแบบนี้อาจจะต้องแก้ไขก็ได้ แต่ตัวอคติเองเลยไม่ใช่ปัญหา เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังคมอยู่แล้ว อคติบางอย่างก็โยงกับศาสนา เช่นคนมุสลิมรังเกียจหมูหรือสุนัข เพียงแต่เราต้องรู้ว่าเรามีอคติ ไม่ใช่คิดว่าคนอื่นมีแล้วเราไม่มี”

รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์เห็นว่ารัฐบาลจะปกป้องสิทธิทางศาสนาโดยไม่ต้องตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้หรือไม่ อาจารย์คิดว่ารัฐไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยว ควบคุมชีวิตประชาชนมากนัก เพียงแต่ทำหน้าที่ให้พอดีและเพียงพอให้ประชาชนได้รับบริการและสิทธิขั้นพื้นฐานครบถ้วนโดยไม่ถูกควบคุมมากเกินไป อาจารย์ไม่คิดว่าการที่รัฐเฝ้ามองรู้เห็นชีวิตอะไรของเรานั้นเป็นการคุ้มครอง

รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์คิดว่าในวาระครบ 60 ปีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิทางศาสนา โจทย์ที่สำคัญคือศาสนาในโลกปัจจุบัน อาจารย์กล่าวว่า ตอนนี้ศาสนาเป็นปัจจัยในชีวิตทางสังคมการเมืองของคนมากกว่าแต่ก่อน เพราะฉะนั้นปัญหามันเลยอยู่ที่ว่า เราจะกลับไปคิดเรื่องตำแหน่งแห่งที่ของศาสนาในเรื่องอื่นๆ อย่างไรบ้าง เช่น ตำแหน่งแห่งที่ของศาสนาในนโยบายต่างประเทศ เพราะในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน ประเด็นไม่ได้มีแต่เรื่องเศรษฐกิจการเมืองอย่างที่เราเคยเห็น แต่เป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม อารยธรรม สิทธิทางศาสนาของผู้คน หรือบทบาทของการศึกษาในศาสนา พวกนี้กลายมาเป็นประเด็นระหว่างประเทศ” รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์จึงชี้ว่า “สหประชาชาติน่าจะเฉลิมฉลอง 60 ปีของปฏิญญาสากล ไม่ใช่แค่การปกป้อง ไม่ใช่แค่มีใครละเมิดหรือไม่ แต่ควรจะต้องคิดถึงศาสนาว่าเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสังคม”

ศาสตราจารย์อัสมา จานาเกียร์

“เสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือความเชื่อต่างๆ
นั้นเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ซับซ้อน ละเอียดอ่อน และมึนหลายมิติ”

ทัศนะ

ศาสตราจารย์อัสมา จานาเกียร์ ทนายสิทธิมนุษยชนในลาฮอร์ ปากีสถาน เธอได้รับแต่งตั้งเป็นทูตพิเศษขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยเสรีภาพในการนับถือศาสนาและความเชื่อเมื่อปี 2547 ภารกิจของเธอรวมถึงการส่งเสริมการปรับใช้มาตรการต่างๆ ในทุกระดับซึ่งมีเป้าหมายเพื่อรับรองการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในการนับถือศาสนาและความเชื่อ เธอยังได้รับอาณัติให้ระบุอุปสรรคที่มีอยู่และกำลังจะเกิดขึ้นในเรื่องการมีสิทธิในการนับถือศาสนาและความเชื่อซึ่งเธอต้องนำเสนอแนวทางและวิธีจัดอุปสรรคเหล่านี้

เมื่อเรามองปัญหาต่างๆ ที่เผชิญหน้าหลักการสากลของปรัชญาสากล ในบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแล้วจะทำให้เราเข้าใจถึงว่าตอนนี้การพยายามสร้างความตื่นตัวและเคารพสิทธิมนุษยชนในหมู่ชนนั้นสำคัญกว่าช่วงเวลาใดๆ ในประวัติศาสตร์โลก ถึงหลักปรัชญาสากลฯ นี้จะถูกรับรองเมื่อ

60 ปีก่อน แต่ก็ยังมีความหมายต่อโลกปัจจุบัน ปรัชญาสากลฯ ข้อ 18 ว่าด้วยเสรีภาพในการคิด มโนธรรม และศาสนานั้น แน่นนอนว่าเป็นศูนย์กลางและเป็นเข็มชี้ทางตั้งแต่ดิฉันได้รับมอบหมายหน้าที่ในการทำงานเรื่องเสรีภาพในการนับถือศาสนาและความเชื่อในปี 2529

อย่างไรก็ตาม เสรีภาพในการนับถือศาสนาและความเชื่อยังคงเป็นสิทธิพื้นฐานที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน ตัวอย่างหนึ่งคือ ขณะที่ศาสนากลุ่มน้อยและขบวนการศาสนาใหม่ต้องเผชิญกับการเลือกปฏิบัติและการคุกคามในรูปแบบต่างๆ ทั้งจากนโยบายรัฐ การออกกฎหมายและบังคับใช้ ดิฉันก็ต้องขอให้ท่านทวนคิดในปรัชญาสากลฯ ข้อ 18 นั้นคุ้มครองศาสนาและความเชื่อทุกอย่าง แน่นนอนว่าการให้นิยามคำนี้เป็นภารกิจที่ยุ่ยากซับซ้อน นั่นคือสาเหตุว่าทำไมกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ทำหน้าที่คอยจับตาดูการบังคับใช้อนุสัญญา

นานาชาติว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมืองได้
แสดงความเห็นที่ถูกต้องว่าเราต้องมีทัศนะกว้างกับ
แนวคิดนี้ “คำว่า “ศาสนา” และ “ความเชื่อ” ต้อง
ถูกตีความให้กว้างไว้ ปฏิญญาสากลฯ ข้อ 18 ไม่ได้
ถูกจำกัดแค่ศาสนาเก่าแก่ หรือศาสนากับความเชื่อ
ที่ตั้งตนเป็นองค์กรหรือมีวัตรปฏิบัติเหมือนศาสนา
เก่าแก่ทั้งหลาย”

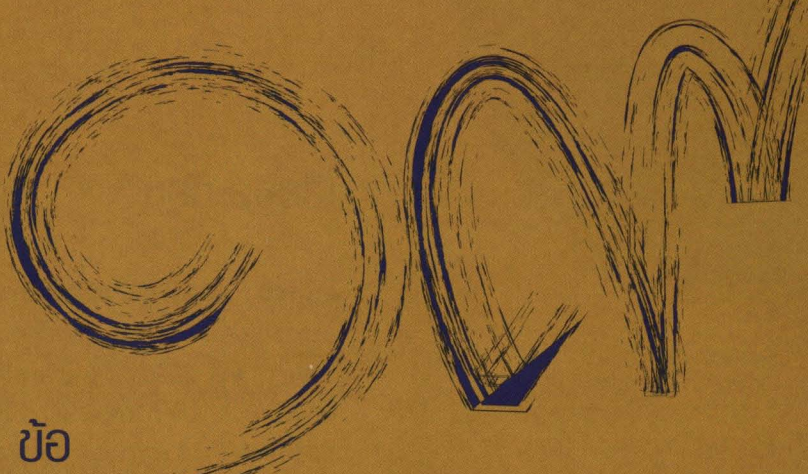
ตามหน้าที่การปฏิบัติงานดิฉันนับจำนวนและอ่าน
ความร้ายแรงของข้อร้องเรียนที่ได้รับแล้ว ดิฉัน
ต้องสรุปว่าคนจำนวนมากในโลกยังไม่ได้มีเสรีภาพ
ในศาสนาและความเชื่ออย่างแท้จริง มีผู้ประสบ
เคราะห์ของการไม่ยอมรับความแตกต่างทาง
ศาสนาในทุกศาสนาและทุกความเชื่อ ในขณะที่
เดียวกัน ผู้กระทำก็ไม่ได้มีแค่ในศาสนาหรือชุมชน
แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ เราพบว่าจำนวนเหตุ
รุนแรงจากการไม่ยอมรับศาสนาที่แตกต่างเพิ่มขึ้น
ทั่วโลก โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2544 ส่วนผู้ที่ส่งเสริม
ชนดิธรรมและสันติภาพกลับถูกลดทอนบทบาท
ความสำคัญ

เสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือความเชื่อต่างๆ
นั้นเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ซับซ้อน ละเอียดอ่อน
และมีหลายมิติ การทำงานส่วนนี้ที่ดิฉันทำมา 22
ปีทำให้เห็นว่าการคุ้มครองและส่งเสริมเสรีภาพทาง
ศาสนาและความเชื่อให้ได้ผลนั้นเป็นโจทย์สำคัญ
ของรัฐทุกแห่ง ถ้าจะแก้ปัญหาละเอียดอ่อนที่
เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งคือรัฐบาลใน
ทุกระดับต้องตัดสินใจโดยชาญฉลาดและสมดุลวกับ
การออกกฎหมายที่ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ยิ่งกว่า
นั้น กระบวนการยุติธรรมที่เป็นอิสระและเป็นธรรม

ถือเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อปกป้องเสรีภาพของการ
นับถือศาสนาและความเชื่อ ประเทศต่างๆ ต้องให้
ความคุ้มครองที่เพียงพอต่อเหยื่อผู้ถูกระทำและ
ให้การเยียวยาที่มีประสิทธิภาพต่อผู้ถูกละเมิดสิทธิ
ที่จะมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาหรือความเชื่อ

การคุ้มครองอย่างเดียวไม่พอ รัฐต้องมีวิธีตัดไฟแต่
ต้นลมอีกด้วย แต่การจะป้องกันการไม่ยอมรับต่อ
สิ่งแตกต่างและการเลือกปฏิบัตินั้นทุกคนที่
เกี่ยวข้องจำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุกบวกกับ
แนวทางสร้างสรรค์ รัฐบาลต้องระบุให้ได้ก่อนว่าที่
ที่น่าจะมีความขัดแย้งของชุมชนที่นับถือศาสนา
หรือความเชื่อต่างกันอยู่ที่ใด จากนั้นรีบแก้ปัญหาไว้
ล่วงหน้า ยิ่งกว่านั้น รัฐบาลต้องทบทวนนโยบายกับ
วิธีการบริหารทุกด้านที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการ
นับถือศาสนาหรือความเชื่อ อย่างไรก็ตาม การจะ
นำกฎหมายเฉพาะทางให้สังคมใช้นั้นต้องทำอย่าง
ระมัดระวังเพราะการควบคุมมากเกินไปจะกลายเป็น
ผลร้าย อีกอย่างหนึ่งคือ บทบาทของภาค
ประชาสังคมนั้นสำคัญยิ่งในการส่งเสริมการยอมรับ
ศาสนาที่แตกต่างและป้องกันล่วงหน้าเพื่อไม่ให้มี
ความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง และ การละเมิดเรื่อง
ศาสนา ผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา และ
การสานเสวนาต่างศาสนา เป็นต้น

ดิฉันหวังอย่างจริงใจว่าในวาระครบรอบ 60 ปี
ปฏิญญาสากลฯ นี้ เราจะได้เห็นผลสำเร็จจากความ
พยายามเต็มที่และกำลังสำคัญของทุกฝ่ายทั่วโลก
ในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิที่จะมีเสรีภาพใน
การนับถือศาสนา

ปฏิกฤษาสาเกล้าด้วยสิทริมนุชยชน บ่อ

ทุกคนมีสิทริในอิสรภาพแห่งความเห็น และการแสดงออก
รวมทั้งอิสรภาพในอันที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง
แสวงหา รับ ส่งข้อมูลข่าวสารตลอดจนข้อคิดผ่านสื่อใด โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน

คุณรสนา โตสิตระกูล,
วุฒิสมาชิกกรุงเทพฯ
และนักกิจกรรมเพื่อสิทธิเพื่อผู้บริโภค

“หากทุกคนเข้าถึงข้อมูลได้
ดิฉันเชื่อว่า การทุจริต
คอร์รัปชันจะน้อยลง”

เสียงสะท้อน

คุณรสนา โตสิตระกูล วุฒิสมาชิกกรุงเทพฯ จากการเลือกตั้ง และนักสิทธิมนุษยชนเล่าประสบการณ์ในการเป็นผู้นำการฟ้องคดีทุจริตของรัฐ 2 คดี เธอบอกว่าพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การฟ้องสำเร็จ ในปี 2541 คุณรสนาเป็นแกนนำเครือข่าย 30 องค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อผู้บริโภคเคลื่อนไหวเปิดโปงขบวนการทุจริตจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ของ กระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งยื่นเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) ในสมัยนั้นตรวจสอบ นำไปสู่การฟ้องร้องอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในปี 2550 เธอร่วมกับมูลนิธิเพื่อผู้บริโภคและพวก ยื่นฟ้องคณะรัฐมนตรีกับพวกต่อศาลปกครองสูงสุด ในกรณีของการแปรรูปการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 เป็นช่องทางที่มีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากสาธารณชนสามารถฟ้องร้องและเอาผิดกับรัฐได้

“ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยเชื่อมโยงกับการที่ประชาชนเข้าถึงข้อมูลด้วย การที่ข้อมูลส่วนใหญ่ถูกปิดลับ ทำให้ทุกอย่างอยู่ในความมืด ทำอะไรโดยที่ประชาชนไม่รู้ แต่การเปิดเผยข้อมูลมันเหมือนกับการฉายสปอตไลท์ไปที่จุดนั้น หากทุกคนเข้าถึงข้อมูลได้ ดิฉันเชื่อว่า การทุจริตคอร์รัปชันจะน้อยลง เพราะเท่ากับทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ” คุณรสนากล่าว

“การให้ประชาชนได้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
และการแสดงความเห็นจะให้อำนาจสาธารณะที่จะก้าวหน้ามากขึ้น
ในการได้รับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานทุกประการ”

ทัศนะ

คุณกวี จงกิจถาวร ผู้ช่วยบรรณาธิการเครือเนชั่น มัลติมีเดียกรุ๊ป แสดงความเห็นว่าเป็นพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารนับเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ การพัฒนาประชาธิปไตยที่สำคัญมาก การเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารเป็นการเพิ่มอาวุธทางปัญญาให้กับ ประชาชน ทำให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วน ร่วมทางการเมืองได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ เจตจำนงของตนเอง รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการ ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันอีกด้วย “ที่ผ่านมา คุณรสนา โตสิตระกูล ได้ใช้ประโยชน์จากกฎหมาย ฉบับนี้อย่างเต็มที่ในการค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่อาจ จะเกี่ยวกับคดีที่มีการสงสัยว่ามีการทุจริตคอร์รัปชัน ในกระทรวงสาธารณสุข”

คุณกวีเห็นด้วยว่า ปัจจุบันยังมีกฎหมายอยู่หลาย ฉบับที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็น พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการ กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ฯลฯ ภายใต้ข้อจำกัดที่เข้มงวดที่ทั้งอิสรภาพแห่งความ เห็นและการแสดง รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

ถูกจำกัด โดยมีมาตรการกลั่นกรองข่าวสารทาง อินเทอร์เน็ตออกมาบังคับใช้

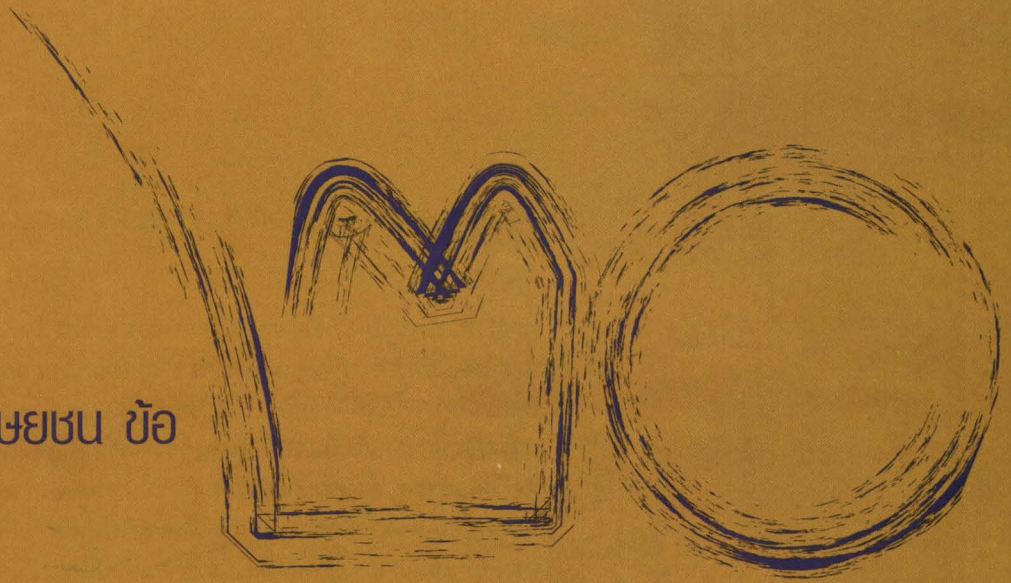
นักหนังสือพิมพ์ผู้นี้เสนอด้วยว่า หากต้องการให้ บรรลุถึงเป้าหมายของปฏิญญาสากลฯ ข้อ 19 แล้วจำเป็นที่จะต้องหาทางคลี่คลายข้อจำกัดตาม ประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนกฎหมายอื่นๆ รวม 27 ฉบับ ที่มีเนื้อหาจำกัดเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นของสื่อมวลชน และประชาชน รวมทั้ง ส่งเสริมการฝึกฝนและพัฒนาความเป็นวิชาชีพ ของสื่อ โดยรัฐจะต้องเคารพบทบาทการทำหน้าที่ ของสื่อ

คุณกวีเห็นว่ารัฐมีหน้าที่ต้องให้โอกาสประชาชนได้ แสดงความเห็นและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ โดยเฉพาะนโยบายที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของ ประชาชน โดยตรง การขัดขวางสิทธิในการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารของประชาชนส่วนใหญ่จะนำไปสู่การละเมิดสิทธิสาธารณะในด้านต่างๆ การให้ ประชาชนได้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและ การแสดงความเห็นจะให้อำนาจสาธารณะที่จะ ก้าวหน้ามากขึ้นในการได้รับสิทธิมนุษยชนขั้น พื้นฐานทุกประการ

คุณกวี จงกิจถาวร

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

- 1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุม ร่วมประชุมและการตั้งสมาคมโดยสันติ
- 2) บุคคลใดไม่อาจถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งได้

เสียงสะท้อน

“การประท้วงโดยสันติ
สามารถนำไปสู่การ
แก้ปัญหาได้”

ผู้หญิงชาวบ้านวัย 57 ปีจากบ้านวังสะแบงใต้ จังหวัดอุบลราชธานี เธอผู้นี้เชื่อว่าการชุมนุมโดยสงบ และสันติคือหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย เธอมองว่าในไทยนั้นมีพัฒนาการที่ดีเมื่อประชาชนใช้สิทธินี้ได้อย่างเต็มที่ตั้งแต่ปี 2528 โดยตัวเธอเองเข้าร่วมการเคลื่อนไหวของชุมชนเพื่อประท้วงการสร้างเขื่อนปากมูลในปี 2532 ขบวนการจึงเริ่มเคลื่อนไหวอย่างจริงจังจนได้ผลในการได้เจรจากับรัฐให้คิดถึงผลกระทบต่อชาวบ้านที่หากินกับแม่น้ำมูลด้วยการทำประมงและอาชีพอื่นๆ ความเป็นสตรีที่มานำการเคลื่อนไหวด้านผลกระทบ จากเขื่อนที่ยังไม่เห็นชัذنัน “เป็นเรื่องลำบากในตอนนั้น เพราะสังคมไม่ยอมรับ แต่เดี๋ยวนี้อะไรเปลี่ยนไปมาก คนส่วนใหญ่เข้าใจถึงศักยภาพของการชุมนุมโดยสงบ” เธอบอก

ความสำเร็จของขบวนการประท้วงการสร้างเขื่อนปากมูลเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าการประท้วงโดยสันติสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ “จริงๆ แล้ว ไม่มีใครอยากออกจากบ้านตัวเองมาชุมนุมหรอก” แต่เพราะชาวบ้านสรุปบทเรียนแล้วว่า ลำพังการยื่นหนังสือร้องเรียนนั้นไม่บังเกิดผล และการเจรจาไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากไม่มีพลังของการชุมนุมเป็นแรงขับเคลื่อน เธอสะท้อนถึงอดีตให้ฟังว่า การเจรจาด່อรองจะไม่เป็นผล นอกเสียจากว่ารัฐได้รับแรงกดดันให้แก้ไขปัญหา เธอมองว่าการประท้วงของมวลชนเป็นหนทางไปสู่การเจรจาของคนยากคนจน ตราบใดที่เรายังมีนักการเมืองและมัลลทุนอยู่เบื้องหลังคอยแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันอยู่อย่างนี้”

ในทัศนะของเธอ สิทธิในการชุมนุมโดยสงบเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และความชอบธรรมในการชุมนุมก็ขึ้นอยู่กับประเด็นในการเคลื่อนไหว เธอคิดว่าการชุมนุมประท้วงโดยสงบต้องได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อแก้ปัญหาขัดแย้ง แต่เรื่องนี้จะเกิดขึ้นได้ จะต้องให้สังคมทุกระดับได้เข้าถึงถึงกฎหมายบ้านเมืองด้วย และการใช้กฎหมายต้องให้เสมอภาคกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำ

“การชุมนุมแต่ละครั้งจะต้องมีระเบียบและกำหนดเป้าหมายระยะเวลาบรรลุผลเสมอ ส่วนรัฐต้องให้คำตอบที่ชัดเจนโดยเร็วเช่นกันว่า จะตอบสนองข้อเรียกร้องของประชาชนได้อย่างไร เมื่อไร มีไขปล่อยปละละเลยให้เนิ่นนานออกไปจนอะไรคุมไม่ได้” เธอเสริม

“รัฐยุคใหม่ต้องมีวุฒิภาวะพอที่จะยอมรับสิทธิของการแสดงความคิดเห็น
ที่รองรับในข้อปญญาทั้งสองข้อคือการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ
โดยภาคประชาชนโดยชอบ”

ทัศนะ

คุณเดชอุดม ไกรฤทธิ์

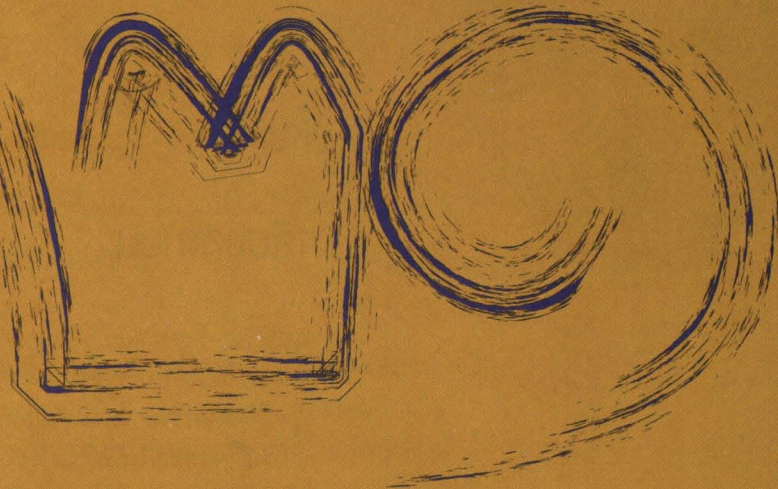
คุณเดชอุดม ไกรฤทธิ์ นายกสภานายความ
ให้ความเห็นเรื่องสิทธิในการชุมนุมว่า อันที่จริง
ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่อปฏิญญาสากลฯ
ตั้งแต่ 60 ปีก่อน แต่รัฐมักใช้อำนาจสั่งการเพื่อ
ละเมิดสิทธินี้มาโดยตลอด แม้ในขณะนี้ก็ยังมิ ซึ่ง
สวนทางกับพัฒนาการทางการเมืองของไทยอย่าง
มากมาย

คุณเดชอุดม บอกว่าสิทธิมนุษยชนมี 2 ประเภทที่
เปิดให้ตีความกันได้ ประเภทแรกคือ สิทธิบุคคลที่
ต้องได้รับการคุ้มครองและรับรอง ประเภทที่สอง
คือสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจได้อย่าง
เสรี สิทธิประเภทที่สองนั้นมักถูกตั้งคำถามว่าจะไป
ละเมิดสิทธิประเภทแรกหรือไม่ คุณเดชอุดมเห็นว่า
ในไทยมีการใช้ประเด็นนี้มาใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ
เพื่อจะได้ยับยั้งการใช้สิทธิที่จะชุมนุมโดยสงบ
คุณเดชอุดมเสริมว่า โดยหลักการ ข้อ 19 ว่าด้วย
สิทธิในการแสดงออกและ ข้อ 20 ว่าด้วยสิทธิใน
การชุมนุมนั้น ยังไม่มีการเคารพอย่างได้ผลใน

ประเทศไทย เพราะการใช้สิทธิข้อนี้เป็นเรื่องของ
คนจนและคนที่ไม่มอำนาจในโครงสร้างอำนาจของ
ไทย ผู้ที่ใช้สิทธินี้ส่วนใหญ่คือชาวบ้านธรรมดา คน
ด้อยโอกาส จึงต้องใช้สิทธินี้เพื่อเรียกร้องสิทธิของ
ตัวเอง “รัฐยุคใหม่ต้องมีวุฒิภาวะพอที่จะยอมรับ
สิทธิของการแสดงความคิดเห็นที่รองรับในข้อปญญา
ทั้งสองข้อคือการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ
โดยภาคประชาชนโดยชอบ ประเด็นสำคัญก็คือ
รัฐต้องเคารพหลักการข้อนี้” เขากล่าวย้ำ

ในวาระ 60 ปีของปฏิญญาสากลฯ คุณเดชอุดมได้
ฝากว่าต้องมีการเน้นเรื่องการสร้างความรู้เข้าใจให้
มากขึ้นถึงการตีความกฎหมายในสภาวะแวดล้อม
สังคมต่างๆ “คนจะเคารพกฎหมายหรือปฏิญญา
อย่างเคร่งครัดก็ต่อเมื่อสังคมเข้าใจหลักการกฎหมาย
นั้นๆ อย่างถ่องถ้วน สหประชาชาติมีหน้าที่สนับสนุน
การพัฒนาการศึกษากฎหมาย การเผยแพร่ข้อมูล
เกี่ยวกับกฎหมาย และ การบังคับใช้กฎหมายใน
ทุกระดับ” คุณเดชอุดมสรุป

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

- 1) ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตนโดยตรงหรือผ่านผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยอิสระ
- 2) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศตนโดยเสมอภาค
- 3) เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นพื้นฐานแห่งอำนาจการปกครองทั้งนี้ เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทั้งทาง การเลือกตั้งตามกำหนดเวลา และอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเป็นการออกเสียงอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และต้องเป็นการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระในทำนองเดียวกัน

คุณศิริพร ปันณาสาร
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พิชัย
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เสียงสะท้อน

คุณศิริพร ปันณาสาร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เล่าถึงความเป็นมาของการที่ตนเองเข้าสู่การเมือง และพูดถึงความสำคัญเรื่องที่มาชิกชุมชน โดยเฉพาะผู้หญิง ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่น เธอบอกว่าเธอรู้สึกว่าการทำางานนี้จะได้และถูกปัญหาไม่ได้เป็นทุกอย่างของการทำางานเพื่อประชาธิปไตยและมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ มันเป็นสิทธิส่วนบุคคลที่ต้องร่วมทำางานไปด้วยกัน เธอบอกว่าทุกคนต้องมีโอกาสเข้าถึงบริการสาธารณสุข ไม่ว่าจะเป็นหญิง ชาย คนสูงวัย เด็ก แม่บ้าน หรือนักธุรกิจ

คุณศิริพรทำงานการเมืองตั้งแต่เด็ก เนื่องจากครอบครัวยากจนมากแถมพ่อแม่มีลูกหลายคน ทำให้เมื่อพ่อของเธอป่วย เธอต้องออกจากโรงเรียนแล้วเริ่มทำงานเพื่อช่วยครอบครัว เธอบอกว่าโชคดีที่ได้รับการศึกษา แม้ว่าจะเป็นการศึกษานอกระบบ เมื่ออายุได้ 18 ปี เธอเข้าเป็นกรรมการหมู่บ้าน และทำงานต่อสู้กับ “ขบวนการตกเขี้ยว” หรือการที่พ่อแม่ขายลูกสาวให้ไปทำงานบริการทางเพศ พ่ออายุ 21 ปี เธอได้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และในปี 2539 เธอได้รับเลือกให้เป็นนายก อบต. คนแรกของตำบลพิชัย

“ประชาชนจะถูกละเมิดสิทธิ เมื่ออำนาจการตัดสินใจไม่ได้อยู่กับตัวแทนประชาชน” เธอบอก “และนี่คือปัญหาที่แท้จริง มันเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปลูกฝังความสนใจของคนในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ถ้าเราล้มสร้างถนน สร้างสะพานปีนี้ ปีหน้าเรายังทำได้ มันคงไม่มีผลเสียหายมากมาย แต่ถ้าเราล้ม ‘สร้าง’ คนปีนี้ เราอาจต้องเสียใจไปตลอดชีวิตก็ได้”

“ตามธรรมเนียมผู้หญิงถูกรับรอนสิทธิต่างๆ รวมถึงความเท่าเทียมกัน
ทางการเมือง การเมืองต้องมีมาตรการส่งเสริมให้ผู้หญิงมีส่วนร่วม
ทางการเมืองและได้มีโอกาสเหมือนผู้ชาย”

คุณศิริพรอธิบายถึงความท้าทายหลายๆ เรื่องที่กีดกันมิให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นมากนัก การเมืองระดับชาติเข้าไปควบคุมการเมืองระดับท้องถิ่นจนทำให้ละเลยความสนใจของคนท้องถิ่น สำหรับความคืบหน้าที่ดีคือ กฎหมายกระจายอำนาจ ซึ่งให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจอนาคตของตัวเอง ซึ่งสำคัญมากสำหรับนายก อบต. อย่างเธอ ตัวอย่างคือ ชุมชนของเธอบังคับให้โรงงานที่ทำให้แหล่งน้ำของชุมชนเสียปิด 15 วัน เรื่องนี้ทำให้ชุมชนเชื่อว่าะพึงทางการเมืองอย่างเดียวไม่ได้ แต่ชุมชนต้องทำตัวให้เข้มแข็งเพื่อดูแลสิทธิของตัวเอง

ในวาระครบรอบ 60 ปีของปัญญาสากลฯ คุณศิริพรขอเสนอให้รัฐบาลเป็นต้นแบบในการเคารพลสิทธิของประชาชน รัฐต้องมีความจริงใจในการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิของตนเองตามครรลองของประชาธิปไตย รัฐต้องสามารถยอมรับในข้อผิดพลาดของตัวเองในการควบคุมหน่วยงานท้องถิ่น ประการสุดท้ายคือ จะต้องมีการบูรณาการยุทธธรรมที่ทำให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณศิริพรเป็นข้อพิสูจน์ว่าผู้หญิงสามารถทำงานบริหารหน่วยงานรัฐและทำให้เกิดมิติใหม่ในการเมืองท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ยังมีอุปสรรคและข้อท้าทายอยู่ ตามธรรมเนียมผู้หญิงถูกรีดรอนสิทธิต่างๆ รวมถึงความเท่าเทียมกันทางการเมือง เธอเห็นว่าทางการเมืองต้องมีมาตรการส่งเสริมให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองและได้มีโอกาสเหมือนผู้ชาย

คุณวรินทร์ เทียมจรัส

“เริ่มด้วยความเข้าใจและรู้สึกถึงสิทธิมนุษยชนในตัวของเราก่อน ต้องมีความเชื่อในเรื่องสิทธิทางการเมือง เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของเรา และเมื่อเป็นของเรา”

ทัศนะ

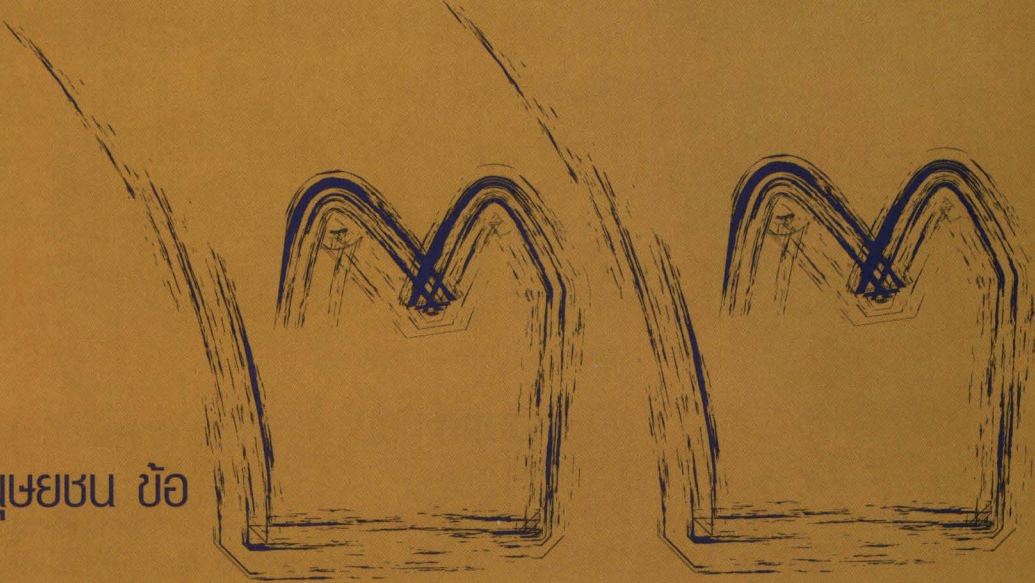
คุณวรินทร์ เทียมจรัส สมาชิกวุฒิสภาและรองประธานกรรมาธิการวุฒิสภาด้านการมีส่วนร่วมและเลขานุการมูลนิธิองค์การกลางเพื่อประชาธิปไตย มองจากประสบการณ์ของเขาว่า การเมืองของพลเมืองนั้นแตกต่างจากการเมืองของพรรคการเมือง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทุนรอนเป็นปัจจัยหลัก แต่ต้องอาศัยจิตสำนึก ความรู้ ประสบการณ์ และการอุทิศตัวของพลเมืองอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบัน ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองภายในระบบได้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องสิทธิพื้นฐานของชุมชน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ สันติสนุน และการทำงานแบบอาสาสมัครหรือ “จิตอาสา” นั้นลดลงในหมู่คนรุ่นใหม่ รวมไปถึงปัญหาคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายพื้นที่ ตลอดจนการต่อสู้ระหว่างแนวคิดที่แตกต่างกันในการทำงานสาธารณะ คุณวรินทร์เห็นว่า การสร้างเครือข่ายคือการสร้างสำนึกร่วมกัน ดังนั้นจึงควรมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน และนำสิ่งที่ประสบความสำเร็จแล้วมาสานต่อและพัฒนา โดยจะต้องสร้างจิตสำนึกสาธารณะ (public mind) ให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน รวมกลุ่มกันในรูปแบบเครือข่าย โดยในแต่ละชุมชนอาจต้องใช้

เวลาอย่างน้อย 3 ปีในการที่จะทำให้มีจิตสำนึกในเรื่องการมีส่วนร่วม

คุณวรินทร์มองว่า ปัญหาของประเทศไทยไม่ได้อยู่ที่หลักของปฏิญญาสากลฯ เรื่องสิทธิการมีส่วนร่วม แต่อยู่ที่รูปแบบและเนื้อหาการมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนในสังคมไทยต้องเข้าใจปรัชญาเบื้องหลังปฏิญญาสากลฯ “เริ่มด้วยความเข้าใจและรู้สึกถึงสิทธิมนุษยชนในตัวของเราก่อน ต้องมีความเชื่อในเรื่องสิทธิทางการเมือง เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของเรา และเมื่อเป็นของเรา เราต้องหวงแหนการมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการที่ตัวบุคคลเข้าไปสู่กระบวนการเลือกตั้งอย่างเดียว แต่ต้องให้ความสำคัญต่อสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการดูแลกิจการสาธารณะด้วย”

คุณวรินทร์เสนอว่าในวาระ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ นี้ องค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ ควรให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องชุมชนและท้องถิ่น และทำความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในมิติของชุมชนท้องถิ่นให้มากกว่านี้ รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย มากกว่าการไปยึดติดกับรูปแบบหรือข้อความตามกฎหมาย

ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีสิทธิในหลักประกันทางสังคม สิทธิในการบรรลุถึงซึ่งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อันจำเป็นยิ่งสำหรับศักดิ์ศรีของตน และการพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างอิสระ ผ่านความพยายามแห่งชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศ และตามการจัดการและทรัพยากรของแต่ละรัฐ

คุณบันฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ
ผู้อำนวยการมูลนิธิธรรมาภิบาล พงศ์พจน์

เสียงสะท้อน

คุณบันฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ อายุ 48 ปี ผู้อำนวยการมูลนิธิธรรมาภิบาล พงศ์พจน์ เป็นนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิผู้ใช้แรงงานบอกว่า ยอมรับว่า สิทธิในความมั่นคงทางสังคมของผู้ใช้แรงงานมีความก้าวหน้าพอสมควรคือ การมีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งข้อ 22 ของปฎิญาสากลฯ ได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญหลายเรื่องที่สัมพันธ์กับสิทธิของผู้ใช้แรงงานคู่กับสิทธิในด้านอื่นๆ

สิทธิของผู้ใช้แรงงานนั้นเชื่อมโยงกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประเทศไทยนั้นมีความก้าวหน้าในเรื่องให้สิทธิผู้ใช้แรงงานได้อย่างเต็มที่ แต่คุณบันฑิตย์เห็นว่าอุปสรรคหลักๆ ยังคงอยู่มาก โดยเฉพาะเรื่องประกันสังคม แม้ พ.ร.บ.ประกันสังคม พ.ศ. 2533 จะให้ความคุ้มครองได้ดี แต่ครอบคลุมเพียงลูกจ้างตามกฎหมายเท่านั้น

“แรงงานไทยจำนวนมากเป็นแรงงานต่างด้าว ที่เป็นผู้ย้ายถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้าน ในความเป็นจริงแล้วคนพวกนี้ถูกละเมิดมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของค่าจ้าง สวัสดิการ และอื่นๆ แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ไม่มีสถานะทางกฎหมายและจึงไม่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองเหมือนคนอื่นๆ สิทธิของคนงานที่จะได้การประกันสังคม รวมการยอมรับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของพวกเขาควรครอบคลุมประเด็นเรื่องการคุ้มครองแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ที่ยุติธรรมและความปลอดภัยในการทำงานสำหรับพวกเขา” คุณบันฑิตย์กล่าว

“สิทธิเหล่านี้มีความจำเป็นต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และอิสระในการพัฒนาลักษณะของแต่ละบุคคล”

คุณบัณฑิตยมองไปถึงพันธกรณีของไทยที่มีต่ออนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของภาครัฐว่า ปัจจุบันไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาไปแล้ว 15 ฉบับจากราว 185 ฉบับ ที่เรียกว่าเป็นมาตรฐานแรงงานหลักซึ่งผู้ใช้แรงงานเรียกร้องกัน มีอนุสัญญา 8 ฉบับเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งจำนวนนั้นรัฐบาลให้สัตยาบันไปแล้ว 5 ฉบับ เหลืออีก 3 ฉบับยังไม่ได้ให้การรับรอง คือ ฉบับที่ 87 ว่าด้วยเสรีภาพในการรวมตัวกับ ฉบับที่ 98 และ 111 ว่าด้วยการห้ามต่อรองและเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน “ราชการไทยไม่เห็นด้วยในเรื่องเสรีภาพในการรวมตัว เพราะหากมีการยอมรับนั้นหมายความว่าต้องเปิดให้ทุกกลุ่มตั้งสหภาพได้ รวมถึงข้าราชการและแรงงานต่างด้าวด้วย” เขากล่าว

ในวาระครบ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ คุณบัณฑิตยย้ำว่า ประเทศไทยควรพยายามรวบรวมความตระหนักถึงสิทธิแรงงาน รัฐต้องประเมินผลจากการใช้กรอบกฎหมายในประเทศไทยว่าเอื้อต่อสิทธิทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างไร สิทธิเหล่านี้มีความจำเป็นต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และอิสระในการพัฒนาลักษณะของแต่ละบุคคลและต้องอุดช่องโหว่เรื่องสิทธิที่ยังขาดอยู่ให้ได้

คุณพรชัย อยู่ประยงค์

“ประเทศไทยควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยเสียที
เพื่อจะได้ใช้เป็นกรอบกติกาสากลจัดการปัญหาต่างๆ ได้”

ทัศนะ

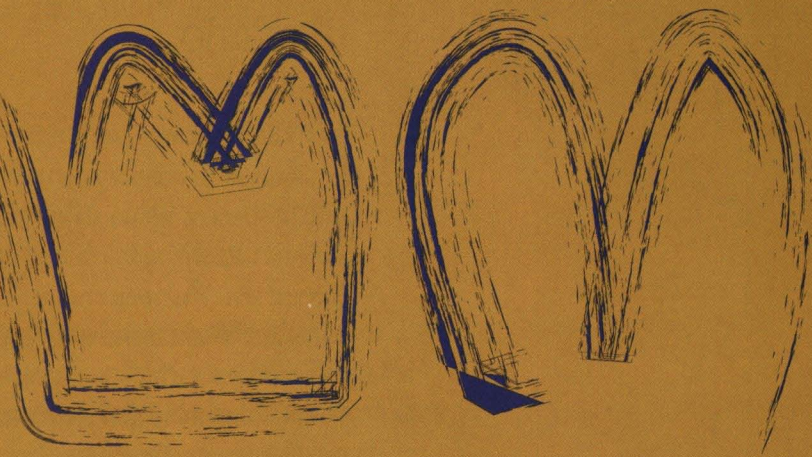
คุณพรชัย อยู่ประยงค์ รองปลัดกระทรวงแรงงาน ยืนยันว่าโดยหลักการของกฎหมายคุ้มครองแรงงานไทยแล้ว ให้การคุ้มครองมนุษยทุกคนโดยไม่ได้แบ่งแยกเชื้อชาติหรือสัญชาติ แต่ในทางปฏิบัติแล้วยังมีข้อจำกัดสำหรับคนบางกลุ่ม เช่น แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองที่เขาต้องเลือกการมีงานทำมากกว่าสิทธิต่างๆ หรือแม้แต่แรงงานไทยบางกลุ่มที่เป็นแรงงานนอกระบบ

คุณพรชัยเชื่อว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับภาคแรงงานนั้น ไม่ว่าจะเป็นนายจ้างหรือลูกจ้าง ก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม พวกเขาจึงต้องได้รับสิทธิประโยชน์จากการประกันสังคม รวมถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมแน่นอน เขาเชื่อว่ารัฐบาลไทยนั้นเชื่อในนโยบายที่วางรากฐานบนหลักการสิทธิมนุษยชน

คุณพรชัยย้ำว่าการคุ้มครองแรงงานของไทยมีพัฒนาการที่ก้าวหน้ามาโดยตลอด เรื่องแรงงานต่างด้าวนั้น ทางกระทรวงแรงงานมีนโยบายที่ชัดเจนที่จะให้คนเหล่านั้นบรรลุถึงความมั่นคงทางสังคม ซึ่งรวมทั้งสิทธิด้านประกันสังคมด้วย

การจะบรรลุถึงปฏิญญาสากลานั้น รองปลัดกระทรวงแรงงานมองว่าต้องมาจากความร่วมมือของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ ดังนั้น ในวาระ 60 ปี ปฏิญญาสากลฯ นี้ น่าจะเป็นโอกาสอันดีที่ทุกฝ่ายจะได้หันหน้ามาทบทวนการทำงานเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

ปฏิกฤษาสาทลว่าด้วยสัทธรมนุชยชน บ่อ

- 1) ทุกคนมีสัทธรมในการทำงาน ในการเลอองงานโดยอัสระ
ในเจออนโยทียุตธธรรและเออ้ออำนวยต่อการทำงาน และในการคุ่มครองต่อการว่างงาน
- 2) ทุกคนมีสัทธรมที่จะได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียมกัน สำหรับงานที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลอองปฏิบัติใด
- 3) ทุกคนที่ทำงานมีสัทธรมที่จะได้รับค่าตอบแทนทียุตธธรรและเออ้ออำนวยต่อการประกันความเป็นอยู่อันควร
ค่าแก่ศักดิ์ศรีของมนุชยสำหรับตนเองและครอบครัว
และหากจำเป็นก็จะได้รับการคุ่มครองทางสังคมในรูปแบบอื่นเพิ่มเติมด้วย
- 4) ทุกคนมีสัทธรมที่จะจัดตั้งและที่จะเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อความคุ่มครองผลประโยชน์ของตน

คุณสิริวัน ร่มฉัตรทอง
เลขาธิการสตรีคนแรกของสภาองค์การนายจ้างแห่งประเทศไทย

“การได้สิทธิแรงงานนั้น
จะไม่สมบูรณ์เลยถ้า
นายจ้างไม่ทำตาม”

เสียงสะท้อน

คุณสิริวัน ร่มฉัตรทอง เลขาธิการสตรีคนแรกของสภาองค์การนายจ้างแห่งประเทศไทยหรือ ECOT ที่ก่อตั้งมา 33 ปี ให้ข้อคิดว่า ประเทศไทยยังมีระดับการรับรู้เรื่องสิทธิของแรงงานที่จะได้งานที่ดี มีคุณค่า แก่ชีวิต (Decent Work) ยังไม่มากนัก “เมื่อดิฉันเริ่มทำธุรกิจ พบ.ประกันสังคมยังไม่มี ยังไม่มีการคิดถึงอนาคตว่าเมื่อแก่ตัวแล้วจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไร ยังไม่มีการคิดถึงเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน ทั้งฝ่ายคนงานและผู้ประกอบการเองด้วย” เธอเห็นว่าการตั้ง ECOT เป็นความก้าวหน้าที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศ แต่ภารกิจที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ และที่มวลชนให้ความสนใจ กลับกลายเป็นเรื่องการเจรจาเรื่องค่าแรงขั้นต่ำที่เป็นการหาหรือร่วมของคณะกรรมการไตรภาคี คือ ตัวแทนฝ่ายนายจ้าง ลูกจ้างและกระทรวงแรงงานและมักจะลงเอยด้วยตัวเลขค่าแรงที่ขึ้นไม่เป็นที่พอใจของผู้ใช้แรงงาน ทั้งๆ ที่ค่าแรงขั้นต่ำเป็นเพียงการประกันว่ารายได้ของผู้เริ่มเข้ามาทำงานจะต้องไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่ามีหลายสถานประกอบการที่ยึดค่าแรงขั้นต่ำเป็นฐานของการจ่ายค่าแรงไม่ว่าลูกจ้างจะมีอายุงานนานเท่าใด ซึ่งทาง ECOT ไม่เห็นด้วยกับการกระทำเช่นนี้ เธอเชื่อว่าการเจรจาเป็นกุญแจสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง หากได้มีการพูดคุย ระบายความอัดอัด ทำความเข้าใจกันด้วยเหตุด้วยผลก็จะเสริมระบบแรงงานสัมพันธ์ให้เข้มแข็งไม่แตกแยก หากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเอาเปรียบ ความสัมพันธ์จะไม่ยั่งยืน ปัจจุบันนี้ การต่อสู้เพื่อความปลอดภัยของธุรกิจก็หนักหนาสาหัสแล้ว หากมีศึกภายในระหว่างนายจ้าง ลูกจ้างอีก ภารกิจนั้นยากที่จะอยู่รอดได้

คุณสิริวันเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานมากกว่านี้ ที่มีอยู่นั้นครอบคลุมทุกมิติของการทำงานแล้ว แต่ขอให้มีการบังคับใช้ที่เคร่งครัด ทัวถึง ไม่ใช่คนที่เล็งกฎหมายก็สามารถมาแข่งขันในตลาดเดียวกับคนที่ทำตามกฎหมายที่ต้นทุนธุรกรรมสูงกว่า เธอเน้นว่าการได้สิทธิตามกฎหมายจะไม่สมบูรณ์เลยถ้านายจ้างไม่ทำตาม “ยังมีการค้าเสรี นายจ้างยังกลัว หากเอาเปรียบแรงงาน (Exploit) ก็เจอเอ็นจีโอเล่นงาน ถ้าเกิดข่าวไม่ดี การสั่งสินค้าน่าจะหยุดไปทันที” เธอเล่าต่อถึงความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติของลูกจ้างต่อการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน “ลูกจ้าง (ไม่ค่อย) อยากเรียนเพื่อเพิ่มทักษะแม้จะได้การอบรมฟรีๆ ก็ตาม จะขอค่าจ้างล่วงหน้าหากต้องอบรมหลังเลิกงาน เราต้องเปลี่ยนความคิดของลูกจ้าง ต้องให้เขารู้ว่าค่าแรงที่เขาได้นั้นมีความสัมพันธ์กับทักษะฝีมือของเขา เขาต้องพยายามพัฒนาตัวเอง”

เธอให้ความเห็นว่าความสมดุลระหว่างสิทธิและหน้าที่เป็นเรื่องสำคัญ “ไม่ควรเรียกร้องแต่สิทธิต้องดูหน้าที่ด้วย ลูกจ้างที่ไม่รู้กฎหมาย มีคนชวนผละงานก็ไป ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าการทำอย่างนั้นทำให้ถูกเอาเปรียบ”

“การจัดตั้งสหภาพแรงงาน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของลูกจ้าง”

ทัศนะ

คุณวิไลวรรณ แซ่เตีย เป็นกรรมการของสหภาพแรงงานตั้งแต่ปี 2526-ปัจจุบัน เป็นประธานกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรีปี 2544-2548 และปัจจุบันเป็นประธานคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย

คุณวิไลวรรณเห็นว่ายังมีปัญหาอยู่มากสำหรับการที่จะพิทักษ์สิทธิแรงงานให้สมบูรณ์แบบในประเทศไทย ปัญหานี้เชื่อมโยงกรณีต่างๆ เช่น กรณีการลาป่วย นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง มีการเลิกจ้างปิดกิจการไม่จ่ายค่าชดเชย วันหยุดประเพณีไม่จ่ายค่าจ้าง ไม่จ่ายค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมาย ส่วนกรณีการเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน อุบัติเหตุจากการทำงาน กรณีการสูญเสียอวัยวะทุพพลภาพ และการตายในแต่ละปียังมีตัวเลขเกือบกว่า 200,000 คน ปัญหาต่างๆ เหล่านี้นายจ้างยังละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และกองทุนเงินทดแทนที่ลูกจ้างยังเข้าไม่ถึงสิทธิ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การรวมตัวและก่อตั้งสหภาพแรงงานเพื่อให้นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมาย และเรียกร้องสวัสดิการต่างๆ ที่นอกเหนือจาก

กฎหมายกำหนด เพื่อพิทักษ์และปกป้องผลประโยชน์ให้เกิดความเบ็ดเสร็จต่อลูกจ้าง แต่กฎหมายยังมีช่องว่างให้เกิดการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานในการก่อตั้งสหภาพแรงงาน

กรณีละเมิดสิทธิแรงงาน ขั้นตอนการนำไปสู่การช่วยเหลือของสหภาพแรงงาน และคณะกรรมการสมานฉันท์แรงงาน ได้มีการดำเนินการประสานไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานในเขตพื้นที่ กระทรวงแรงงาน หากไม่ได้รับการแก้ไขก็จะนำเรื่องไปร้องเรียนที่คณะกรรมการกรรมสิทธิมนุษยชน มีบางกรณีนำเรื่องฟ้องศาลแรงงาน

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายหลายฉบับที่คุ้มครองและรับรองสิทธิแรงงานขั้นพื้นฐาน ได้แก่ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แต่ในความเป็นจริงแล้วยังมีการละเมิดสิทธิอยู่โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมาย ดังนั้นถ้าจะมีการแก้กฎหมาย

คุณวิไลวรรณ แซ่เตีย

คุณวิไลวรรณย้ำว่าลูกจ้างต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไข ส่วนกฎหมายประกันสังคมและความปลอดภัย ต้องครอบคลุมแรงงานเหมาะสม ค่าแรง แรงงานข้ามชาติและแรงงานนอกระบบด้วย

สำหรับข้อเสนอต่อรัฐบาลคือ (1) ให้รัฐรับรองอนุสัญญาไอแอลโอ 87 และ 98 ว่าด้วยเรื่อง การรวมตัว การเจรจาต่อรอง และการจัดตั้งสหภาพแรงงาน ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของลูกจ้าง (2) ให้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติการทำงานของ

คนงานต่างด้าว พ.ศ. 2551 ซึ่งเบี่ยงกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมแรงงานต่างด้าวมากกว่าที่จะคุ้มครองเรื่องสิทธิของแรงงาน ซึ่งประเด็นนี้ถือว่าเป็นเรื่องน่าเป็นห่วงเป็นพิเศษ แรงงานต่างด้าวควรมีความรู้เรื่องสิทธิเพื่อที่จะปกป้องสิทธิของตนเองได้ ปัจจุบันหน่วยงานราชการไทย โดยความร่วมมือกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้จัดทำเอกสาร 3 ภาษา (พม่า ลาว กัมพูชา) เพื่อให้การศึกษาแก่แรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะ

ปฏิกฤษาสากาลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

ทุกคนมีสิทธิในการพักผ่อนและการผ่อนคลายยามว่าง รวมทั้งจำกัดเวลาทำงานตามสมควร
และวันหยุดเป็นครั้งคราวโดยได้รับค่าจ้าง

เสียงสะท้อน

คุณภาพชีวิตของสองพี่น้องดีขึ้นเมื่อครูใหญ่โรงเรียนติดต่อโทรศัพท์ช่อง 9 ให้นำเรื่องของพวกเขาไปออกอากาศ ปรากฏว่ามีผู้ใจบุญจากทั่วประเทศบริจาคเงินมาช่วยครอบครัวพวกเขา ตอนนี้พวกเขายังดูแลพ่อที่ทุพพลภาพอยู่แต่ชีวิตก็ดีขึ้น น้องสาวสามารถทุ่มเวลาให้กับการเรียนและมีเวลาพักผ่อนตามสมควร พี่น้องทั้งสามก็สามารถใช้เวลาสบายๆ พร้อมหน้าได้เรื่อยๆ

“รัฐจำเป็นต้องขยายบุคลากรในด้านสวัสดิการให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น ทั้งยังควรส่งเสริมให้สิทธิในด้านนี้เป็นที่รับรู้ ยอมรับ เป็นส่วนหนึ่งของระบบการทำงานในทุกภาคส่วน”

ทัศนะ

รองศาสตราจารย์ สุริชัย หวันแก้ว

รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แสดงความเห็นว่า ปัญญาสาทุกฯ ข้อ 24 มุ่งเน้นไปที่คนทำงานหรือผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน โดยต้องการให้มนุษย์ได้มีเวลาพักผ่อน มียามว่างเป็นของตนเองบ้าง แต่ระบบเศรษฐกิจที่ไม่ปรานีปราศรัยต่อชีวิต กลับพยายามเบียดบังสิทธิอันมีค่าดังกล่าวไป ทำให้คนงานตกอยู่ในภาวะจำยอม จนกลัวว่าถ้าหยุดพักผ่อนเสียแล้วงานก็จะหายไปด้วย

อาจารย์สุริชัยสะท้อนกรณีคนงานของบริษัทอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในประเทศไทยเป็นอุทาหรณ์ว่า คนงานที่นั่นถูกบังคับให้ต้องทำงานล่วงเวลา เมื่อมีปัญหาแรงงานขึ้นมา พนักงานปฏิเสธที่จะทำงานล่วงเวลาและเรียกร้องสวัสดิการจากทางบริษัท แต่บริษัทกลับขู่ว่าจะรับสมัครพนักงานใหม่เข้ามาแทนที่หากไม่มีพนักงานทำงานล่วงเวลา ทั้งๆ ที่การทำงานล่วงเวลาเป็นเรื่องของความสมัครใจของพนักงาน

ส่วนเรื่องของสองพี่น้องนั้น อาจารย์สุริชัยมองว่าเป็นปัญหาที่หนักหนากว่ามากเพราะผู้ประสบชะตากรรมเป็นเด็ก ที่อายุพวกเขายังอยู่ในวัยที่ควรต้องเล่าเรียนหนังสือ ซึ่งเรื่องอย่างนี้คงมีอีกมาก หรือบางกรณีก็ยิ่งไปกว่านี้ที่เด็กต้องหนีหรือทิ้งครอบครัวไปเลยเพราะรับผิดชอบไม่ได้หรือแบกภาระตั้งแต่อายุน้อยไม่ไหว หากเป็นสมัยก่อนที่ท้องถื่นหรือชุมชนยังอยู่กันด้วยการพึ่งพาอาศัยกัน ใครรู้ใครเห็นก็จะช่วยเหลือจนเจือกันไป แต่ปัจจุบันแรงยึดเหนี่ยวของคนในชุมชนเจือจาง สายสัมพันธ์ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่อ่อนแอลง ทำให้คนจน แรงงานไร้ฝีมือ และแรงงานอพยพ เดือดร้อนมาก

ประเทศไทยได้มีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการคุ้มครองสวัสดิการให้สร้างความเป็นธรรมให้แก่แรงงาน รวมทั้งการจำกัดเวลาทำงาน การได้หยุดงานในวันหยุดต่างๆ ตามประกาศของทางราชการ และมาตรฐานของภาคเอกชน ตลอดจนสิทธิในการลาภัก ลาป่วย และลาพัก ตามหลักการแล้ว สิทธิมนุษยชนของแรงงานย่อมได้รับความคุ้มครอง

เสมอกันตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นครั้งที่ 3 ในปี 2551 นี้แล้ว ไม่เลือกการมี สัญชาติ ไม่เลือกสถานะทางสังคม ไม่เลือกเพศหรือ วัย ไม่เลือกสถานภาพการจ้างงาน อย่างไรก็ตาม ช่องว่างในทางปฏิบัติ ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้คนได้รับ สิทธิอย่างทั่วถึง ทั้งสภาพทางเศรษฐกิจสังคมยัง ข้ำเติมให้การไม่มีเวลาว่างไม่มีเวลาพักผ่อนกลับ กลายเป็นทางเลือกเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ รัฐและหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ประกอบการภาคเอกชน ควรตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิข้อนี้ รัฐจำเป็นต้องขยายบุคลากรในด้านสวัสดิการให้ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น ทั้งยังควรส่งเสริมให้สิทธิในด้านนี้เป็นที่รับรู้ยอมรับ เป็นส่วนหนึ่งของระบบการทำงานในทุกภาคส่วน และแน่นอนว่า สิทธิข้อนี้จะบรรลุได้ในทางปฏิบัติ ก็ต่อเมื่อรัฐให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เน้นการ กระจายรายได้ ลดช่องว่างและสร้างโอกาสที่เป็น ธรรมพร้อมๆ กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ปฏิกฤษาสาทว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

- 1) ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและของครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล การดูแลรักษาทางการแพทย์และบริการสังคมที่จำเป็น และมีสิทธิในหลักประกันว่างงาน เจ็บป่วย พิการ ทุพพลภาพ ว่างงาน หรือปราศจากการดำรงชีพอื่นในสภาวะแวดล้อมนอกเหนือการควบคุมของตน
- 2) มารดาและเด็กย่อมมีสิทธิที่จะรับการดูแลรักษาและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กทั้งปวงไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

คุณบริพัตร ดอนมอญ
ประธานเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวีเอดส์
ประเทศไทย (TNP+)

“ปัจจุบันสำหรับผู้ติดเชื้อ
เอชไอวีในประเทศไทย
นอกจากจะสามารถเข้า
ถึงยารักษาโรคได้ในระดับ
หนึ่งแล้ว ยังมีสิทธิในหลัก
ประกันความมั่นคงทาง
สังคม”

เสียงสะท้อน

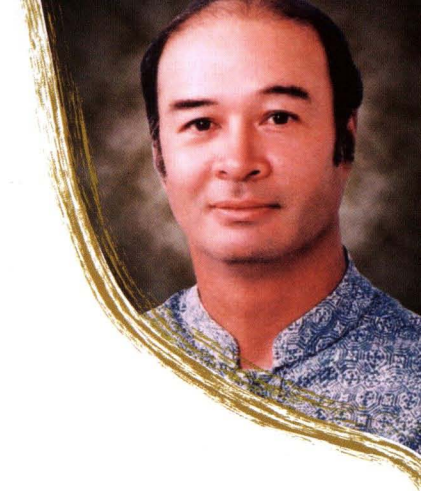
คุณบริพัตร ดอนมอญ ประธานเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวีเอดส์ (TNP+) อายุ 44 ปีมองว่า สถานะและ
คุณภาพชีวิตของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ป่วยเป็นโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือเอดส์ในปัจจุบันดีกว่าก่อนมาก
ด้วยเหตุที่สังคมเริ่มมีความรับรู้และเข้าใจโรคดังกล่าวแตกต่างไปจากเดิม ทำให้ผู้ติดเชื้อสามารถใช้ชีวิต
ดำรงชีพได้ปกติตามอัตภาพของตนเองเฉกเช่นคนทั่วไป

ยุคหนึ่งเมื่อ 10 กว่าปีก่อน เอดส์ถูกโหมกระพือว่ามาจากความสำส่อน หรือติดยาเสพติด สื่อโฆษณา
ประโคมว่าเป็นโรคร้ายแรง ภาพของผู้ป่วยนอนรอความตาย ร่างกายผ่ายผอมเหลือแต่เพียงหนังหุ้มกระดูก
เนื้อตัวเต็มไปด้วยแผลพุพองต่างด่า โน้มนำทำให้สังคมมีความรู้สึกรังเกียจเหยียดฉุนท์เกลียดกลัว พาไปสู่
การเลือกปฏิบัติและแบ่งแยกผู้ติดเชื้อให้ห่างไกลจากความเป็นมนุษย์ ใครที่ติดเชื้อเอชไอวีแล้วยาวว่าแต่
คนอื่นที่ไม่ได้รู้จักมักจี่เลย แม้กระทั่งครอบครัวญาติมิตรยังไม่กล้าเข้าใกล้ เวลานั้นผู้ติดเชื้อเอดส์ต้องอยู่
“แบบหลบๆ ซ่อนๆ ไม่กล้าเปิดเผยตัว และสังคมปฏิบัติกับเราเหมือนไม่ใช่คน” เสียงเล่าบอก

ประธานเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวีสะท้อนว่า คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเอดส์ที่ดีขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผล
มาจากพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ซึ่งถือเป็นความสำเร็จในระดับนโยบาย
ครั้งยิ่งใหญ่แห่งปี ทำให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีสามารถพ้นผาซ้อจำกัดด้านการรักษาพยาบาล เข้าถึงบริการ
สาธารณสุขได้โดยผ่านโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ปัจจุบันสำหรับผู้ติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย
นอกจากจะสามารถเข้าถึงยารักษาโรคได้ในระดับหนึ่งแล้ว ยังมีสิทธิในหลักประกันความมั่นคงทางสังคม
อย่างไรก็ตาม เขาชี้ว่าแม้สถานะทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีจะดีขึ้น แต่พวกเขายังพบทั้งอุปสรรคและ
อคติต่างๆ ที่ต้องฝ่าฟัน เขาเรียกร้องให้รัฐใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรยา (Compulsory Licensing) หรือทำ
ซีแอลยา เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงยาได้ทั่วถึง โดยเฉพาะผู้ป่วยเอดส์เท่านั้นแต่รวมถึงโรคหัวใจ และ
โรคมะเร็ง “คุณต้องคิดถึงชีวิตหรือศักดิ์ศรีความเป็นคนของคนในประเทศก่อน ไม่ใช่คิดแต่ไปอยู่ข้างบริษัท
ยาข้ามชาติ แทนที่จะอยู่ข้างประชาชน โดยพวกเราต้องออกมาเรียกร้อง ทั้งที่ไม่ใช่หน้าที่ของเรา แต่ควร
เป็นหน้าที่ของรัฐ” เขาบอก

ในวาระ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ คุณบริพัตร อยากที่จะเห็นสหประชาชาติหรือยูเอ็นพยายามให้มากขึ้น
ในการทำให้ผู้คนเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะยาราคาแพง

เขาสรุปว่า “ยูเอ็นต้องลงมามีมือเรียกร้องด้วย ต้องออกมาเคลื่อนไหวกัน ผมเชื่อว่าหน่วยงานยูเอ็นทั้ง
หลายทำได้ แต่จะทำหรือเปล่าเท่านั้นเอง”

คุณนิชัย วีระไวทยะ

“เรื่องปากท้องของผู้ป่วยโรคเอดส์ก็นับเป็นประเด็นสำคัญ ในการจัดการปัญหาโรคเอดส์”

ทัศนะ

คุณมิชัย วีระไวทยะ นายกสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน ผู้มุ่งมั่นทำงานยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนคนไทยมายาวนานกว่า 30 ปี จนเป็นที่ยอมรับบนเวทีประชาคมโลกกว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา เขาแสดงความเห็นว่าควรจะมีการรณรงค์เรื่องของสิทธิมนุษยชนกันอย่างจริงจัง เริ่มแต่พิมพ์ปฏิญญาสากลฯ ฉบับพกพาออกแจกจ่าย เพราะแม้แต่ตัวเองก็ไม่เคยเห็น จนกระทั่งเมื่อไม่กี่วันมานี้เอง ดังนั้นจึงไม่แปลกอะไรที่ประชาชนจะไม่รู้จักปฏิญญาสากลฯ ไม่เข้าใจถึงสิทธิมนุษยชน ซึ่งนำไปสู่คำตอบว่าทำไมผู้ติดเชื้อเอชไอวีจึงมีความเป็นอยู่ลำบากยากเข็ญ

คุณมิชัยมองว่า ถึงแม้ว่า ปัจจุบันสถานการณ์โดยรวมของผู้ติดเชื้อจะดีกว่าก่อนมาก แต่คนทั่วไปในสังคมก็ยังไม่เข้าใจพอ ผู้ติดเชื้ออีกมากไม่กล้าเปิดเผยตัว ไม่กล้าไปรับยา หลายคนถูกกีดกัน ถูกไล่ออกจากงาน มีการละเมิดเรื่องตรวจเลือดทั้งที่กฎหมายห้าม ซึ่งทั้งหมดจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้มากกว่านี้ มิใช่พูดถึงแต่ว่าพวกเขาสิทธิอะไรบ้างเท่านั้น

“แม้ว่าสถานการณ์จะดีขึ้นแบบคืบคลาน” คุณมิชัยกล่าว “ฝ่ายราชการก็ล่าช้ามากในเรื่องเอดส์ มีอยู่ช่วงหนึ่งละเลย ไม่ได้เน้นเรื่องการป้องกัน การให้ความรู้ประชาชนหายไปเลย ทำให้อัตราการติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น” นอกเหนือไปจากการรักษาและป้องกันโรคแล้ว เขายังเห็นว่าเรื่องของเศรษฐกิจปากท้องของผู้ป่วยโรคเอดส์ก็นับเป็นประเด็นสำคัญในการจัดการปัญหาโรคเอดส์อีกด้วย

คุณมิชัยเห็นว่า การทำงานด้านสิทธิมนุษยชนจำเป็นที่จะต้องเน้นถึงมิติเรื่องของรายได้ด้วย เพื่อให้ทุกคนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ซึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงผู้ติดเชื้อเอชไอวีเท่านั้น หลุดพ้นจากความยากจน ยากไร้ เข้าถึงมาตรฐานการครองชีพได้ “เพราะคนยิ่งจน ยิ่งยากไร้ก็มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบ ตกเป็นเหยื่อในลักษณะต่างๆ ขาดโอกาสที่จะได้รับสิทธิมนุษยชน” เขาบอก “สำหรับผมแล้วต้องให้คนจน คนมีรายได้น้อย รวมถึงผู้ด้อยโอกาสสามารถกู้เงินได้ การเข้าถึงเงินกู้ต้องเป็นสิทธิมนุษยชน วันนี้ปฏิญญาสากลฯ ต้องเปลี่ยนแปลงบ้าง ควรปรับปรุงให้ทันยุคทันสมัย”

คุณมีข้อเสนอด้วยว่า การทำงานสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเอดส์ระดับชุมชนในอนาคตขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ควรปรับเปลี่ยนเป็นเงินก้อนรายปี หรือการปล่อยกู้ผ่านธนาคารในวงเงินเท่ากันแทน ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์มากกว่าเพราะสามารถนำไปลงทุน หรือหารายได้ต่อไปได้ อันจะนำไปสู่โอกาสอื่นๆ ตามมาสำหรับคนเหล่านั้น รวมถึงมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

- 1) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในขั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน การศึกษาในระดับประถมจะต้องเป็นภาคบังคับ การศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพจะต้องเปิดเป็นการทั่วไป และการศึกษาระดับที่สูงขึ้นไปจะต้องเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคสำหรับทุกคนบนพื้นฐานของคุณสมบัติความเหมาะสม
- 2) การศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการเสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาจะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ขันติธรรมและมิตรภาพระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติหรือศาสนาทั้งมวล และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการรณรงค์ไว้ซึ่งสันติภาพ
- 3) ผู้ปกครองย่อมมีสิทธิเบื้องต้นในอันที่จะเลือกประเภทการศึกษาให้แก่บุตรของตน

เสียงสะท้อน

“กระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กคนหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แนวทางการเรียนการสอนไม่ได้มีวิธีเดียว เพราะเด็กแต่ละคนแต่ละวัยมีลักษณะและเงื่อนไขที่ไม่เหมือนกัน”

ผู้ให้เสียงสะท้อนเรื่องสิทธิในการศึกษาในไทยนี้เป็นทั้งครูและผู้ก่อตั้งโรงเรียนในย่านบางซื่อ กรุงเทพฯ เธอบอกว่าในไทยนั้นภาพรวมแล้วไม่ค่อยมีปัญหาที่สำคัญเท่าใดนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือการเข้าถึงการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป ข้อจำกัดอุปสรรคที่ยังมีอยู่ไม่ใช่เรื่องของการขาดสิทธิ แต่เป็นเรื่องของคุณภาพ โดยสิ่งที่ขาดจริงๆ คือความเข้าใจในเป้าหมายของการศึกษาและกระบวนการจัดการศึกษาต่างหาก เธอเห็นว่าการพัฒนาบุคลิกภาพผู้เรียนนั้นเป็นเรื่องท้าทายทีเดียว เพราะจะมุ่งพัฒนาให้เด็ก “เก่ง ดี และมีสุข” ขึ้นมาไม่ได้ ตามความเห็นของเธอ ถ้าจะบรรลุเป้าหมายข้างต้น เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจทั้งกระบวนการ ไม่เฉพาะครูหรือโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง และสังคมโดยรวม ซึ่งต้องมีนโยบายการศึกษาที่ใช้ได้อย่าง

“กระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับเด็กคนหนึ่ง หรือสำหรับพื้นที่หรือชุมชนหนึ่งๆ ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แนวทางการเรียนการสอนไม่ได้มีวิธีเดียว เพราะเด็กแต่ละคนแต่ละวัย ชุมชนแต่ละแห่งมีลักษณะและเงื่อนไขที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับเราในฐานะผู้สอน ที่จะจัดการเรียนที่ที่เหมาะสมในความแตกต่างเหล่านั้นได้อย่างไร เพื่อให้เด็กสามารถเติบโตตามจินตนาการและความใฝ่ฝันของตนได้อย่างเต็มศักยภาพ บนความเอื้ออาทรต่อคนรอบข้างและสังคมที่เขาอาศัยอยู่”

เธอมองว่า การพัฒนาบุคลิกภาพเด็กจะอาศัยโรงเรียนอย่างเดียวไม่พอ เพราะสภาพแวดล้อม สังคมภายนอกโรงเรียน มีผลมากต่อการเรียนรู้ของเด็ก สำหรับสิทธิเบื้องต้นในการเลือกประเภทการศึกษาแก่บุตรหลานนั้น ผู้ให้เสียงสะท้อนตั้งข้อสงสัยว่าผู้ปกครองมีความเข้าใจเรื่อง “การศึกษา” มากน้อยเพียงใด เธอยกตัวอย่างหลายกรณีที่พ่อแม่ใช้ความต้องการของตัวเองเป็นที่ตั้งเวลาเลือกแนวทางการศึกษาให้ลูกแทนการตัดสินใจบนพื้นฐานความสนใจหรือศักยภาพของลูก

“ประเด็นที่อยากจะฝากคือ
ขอให้เน้นถึงสิทธิในการเรียนรู้ที่กว้างกว่าสิทธิทางการศึกษา”

ทัศนะ

คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา เลขาธิการ
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง
ศึกษาธิการ แสดงความเห็น ว่า สิทธิในการศึกษา
ของไทยมีความก้าวหน้า มีการพัฒนาตามสมควร
โดยเห็นได้จากงบประมาณการศึกษาที่เพิ่มขึ้น
การเปิดรับนักเรียนซึ่งแม้จะไม่มีสัญชาติไทยเข้า
ศึกษาเล่าเรียน หรือการปรับปรุงหลักสูตรการเรียน
การสอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้และสอดคล้องกับ
พื้นฐานของท้องถิ่น

นอกจากนั้น ยังเห็นได้จากการจัดการศึกษารูปแบบ
ที่เหมาะสมทั้งในระบบและนอกระบบให้แก่เด็ก
ที่ทุพพลภาพ และเด็กด้อยโอกาสเพื่อให้เกิดความ
เสมอภาคทางการศึกษา มีการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนที่อยู่ในภาวะยากลำบากเป็นพิเศษ โดยให้
ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อศึกษาสภาพปัญหา
ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ และกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งการ
สนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการ
จัดการศึกษา ในฐานะกรรมการสถานศึกษาและ
เครือข่ายผู้ปกครอง ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับการศึกษา
นั้น แม้ภาพรวมจะไม่ค่อยมีปัญหา แต่จากการ
วิเคราะห์ภูมิหลังของนักเรียนพบว่า ผู้ที่มาจาก
ครอบครัวยากจน หรือมิได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษา
แม่ ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา
โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา

“ประเด็นที่อยากจะฝากคือ ขอให้เน้นถึงสิทธิในการ
เรียนรู้ที่กว้างกว่าสิทธิทางการศึกษา โดยรัฐอาจจะ
ช่วยผลักดัน และทุกฝ่ายที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก
ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชนช่วยกันสร้างโอกาส
เปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้กับเด็ก รวมถึงสื่อมวลชน
ร่วมสร้างสรรค์ มีมาตรการปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม
ลดแบบอย่างไม่พึงประสงค์ ความหวังที่จะเห็นการ
พัฒนาเด็กตามปฏิญญาสากลฯ ข้อที่ 26 คงจะเป็น
ไปได้จริงอย่างแน่นอน” เลขาธิการคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานกล่าว

คุณหญิงกษมาเห็นว่า ด้วยพื้นฐานความรู้และทักษะ
ต่างๆ ที่เพียงพอเท่านั้น ที่จะเสริมสร้างสมรรถนะ
ของบุคคล กลุ่ม และชุมชน ให้สามารถปกป้องและ

คุณหญิงกษมา
วรวรรณ ณ อยุธยา

พัฒนาสิทธิมนุษยชนของตนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น พัฒนาการในการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมจึงนับเป็นความคืบหน้าที่น่ายินดี ทั้งรัฐและสังคมไทยควรร่วมกันผลักดันให้ก้าวหน้าต่อไป กระนั้นก็ตาม เธอเห็นว่ามีความแตกต่างระหว่างคุณภาพของหลักสูตร กระบวนการ และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ระหว่างกรุงเทพฯ กับภูมิภาค ระหว่างเมืองกับชนบท ระหว่างพื้นที่ที่เชื่อมโยงไทยสู่โลกภายนอกกับพื้นที่ห่างไกลการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งความแตกต่างระหว่าง

โรงเรียนต่างๆ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเข้าถึงระบบอุปถัมภ์ ล้วนเป็นปัญหาที่ต้องมีมาตรการและนโยบายแก้ไขปรับปรุงเป็นอย่างมาก หากเราลดทอนความแตกต่างของคุณภาพทางการศึกษาสำหรับเยาวชนในวันนี้ได้เพียงใด เราก็พอจะมั่นใจได้ว่า สังคมของพวกเขาในวันข้างหน้าจะเป็นสังคมที่มีช่องว่างและความเหลื่อมล้ำน้อยลงเพียงนั้น และจะเป็นสังคมที่ศักดิ์ศรีและความยุติธรรมจะบังเกิดขึ้นได้อย่างถ้วนหน้าสำหรับทุกคน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

- 1) ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมโดยอิสระในชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่จะผลิตแลกเปลี่ยนศิลปะ และมีส่วนร่วมในความรุดหน้า และคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์
- 2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางจิตใจและทางวัตถุ อันเป็นผลจาก ประดิษฐกรรมใดทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้สร้าง

คุณเทียนชัย ปิ่นวิเศษ
ผู้อำนวยการประจำประเทศไทย
สมาคมผู้สร้างภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา

เสียงสะท้อน

คุณเทียนชัย ปิ่นวิเศษ ผู้อำนวยการประจำประเทศไทย สมาคมผู้สร้างภาพยนตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (Motion Picture Association) เห็นว่าปัญหาหลักๆ ที่รอการแก้ไขเพื่อให้คนไทยได้รับประโยชน์ตามสิทธิที่ระบุในข้อ 27 ของปฏิญญาสากลฯ ก็คือ การต้องเกิดสมดุลระหว่างสิทธิในการได้รับความรู้และหรือสิ่งสร้างสรรค์ทางบันเทิงหรือวิทยาศาสตร์ กับสิทธิทางพาณิชย์ของผู้สร้างสรรค์ ในปัจจุบันบ่อยครั้งที่สิทธิของผู้สร้างสรรค์ถูกละเมิด แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่เขาเห็นว่ายังตามไม่ทันกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ถูกนำมาใช้ละเมิดกฎหมายลิขสิทธิ์

“ความเสียหายจากการละเมิดลิขสิทธิ์ตามรายงานที่เรามีกระทบลูกจ้างในอุตสาหกรรมนี้ถึง 300,000 คน”

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทอย่างสำคัญในการละเมิดลิขสิทธิ์ “ถ้าเป็นอุตสาหกรรมภาพยนตร์ กระบวนการละเมิดลิขสิทธิ์เริ่มจากการแอบถ่ายในโรงภาพยนตร์ ส่งขึ้นเว็บไซต์ ส่งต่อไปยังโรงงานที่บันทึกลงแผ่น หรือเปิดให้ดาวน์โหลดได้อีก” เขาเสริมว่า “ความเสียหายจากการละเมิดลิขสิทธิ์ตามรายงานที่เรามีกระทบลูกจ้างในอุตสาหกรรมนี้ถึง 300,000 คน และยังทำลายความคิดสร้างสรรค์ของคนจำนวนมาก”

ผู้ให้เสียงสะท้อนบอกต่อว่าสังคมต้องเปลี่ยนทัศนคติโดยการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักการเคารพสิทธิ “พวกที่ละเมิดไม่เคยเสียภาษีให้รัฐเลย ทุกบาทที่เราซื้อสินค้าละเมิดเท่ากับเอาเงินไปให้องค์กรอาชญากรรม และทั้งเงินที่รัฐจะเอาไปสร้างประโยชน์ให้สังคมได้อีกมาก”

ในวาระการเฉลิมฉลอง 60 ปีปฏิญญาสากลฯ เขาเสนอว่าควรจะมีการขยายการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิทางวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงพื้นที่ตามภูมิศาสตร์

“ปัญหาเช่นนี้ทำให้ทุกฝ่ายต้องหันมากบวญจุดสมดุลระหว่างการ
แสวงหาประโยชน์สาธารณะจากสิ่งประดิษฐ์กับการคุ้มครองสิทธิ
ของผู้สร้างสรรค์มากขึ้นกว่าเดิม”

ทัศนะ

ศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย อริยนันทกะ อดีตรอง
อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการ
ค้าระหว่างประเทศกลาง ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง
เลขาธิการประธานศาลฎีกา ให้ความเห็นว่า
ปฏิญญาสากลฯ ข้อ 27 นี้ วรรคหนึ่ง กล่าวถึง
ประโยชน์ที่ทุกคนจะแสวงหาได้จากผลงาน ในขณะที่
ที่วรรคสองกล่าวถึงสิทธิของผู้สร้างสรรค์ ในความ
เป็นจริงแล้ว บางสังคมยังไม่สามารถได้รับสิทธิใน
การได้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์นั้นๆ ได้ โดย
เฉพาะสิทธิบัตรยา ควรเปิดให้มีการใช้อย่างเป็น
ธรรมและสมดุล เพราะความรู้ไม่ควรถูกผูกขาดได้
ดังนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาจึงมีอายุแห่งการ
คุ้มครองชั่วคราวระยะเวลาจำกัด

อาจารย์วิชัย เห็นว่าปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ใน
ไทยนั้นไม่ใช่ปัญหาจากตัวบทกฎหมาย เนื่องจาก
กฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญาของไทยอนุวัติ
การตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ แต่เป็น
ปัญหาเรื่องทัศนคติ เมื่อสังคมเติบโตขึ้น การละเมิด
ลิขสิทธิ์น่าจะลดน้อยลงไป การลงโทษทางอาญา
และการประณามเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์นั้นสำคัญ

ต่อการเปลี่ยนทัศนคติของคน อาจารย์วิชัย บอกว่า
“ระบบการศึกษาปกติตอนนี้ไม่มีการให้ความรู้เรื่อง
การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเลย”

อย่างไรก็ตาม อาจารย์วิชัยบอกว่า “ขณะนี้
เจ้าของสิทธิ หรือแม้แต่รัฐบาลไทย เน้นแต่วรรค
สองของปฏิญญาฯ ข้อ 27 แต่แทบจะไม่มองวรรค
แรกนัก เพราะคิดแต่ประโยชน์ทางการค้า”

อาจารย์ขยายความว่า “แม้ทรัพย์สินทางปัญญา
จำนวนมากจะเป็นของเอกชน มีสิทธิแต่ผู้เดียวใน
การใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่สิ่งที่เป็นสิทธิแต่
ผู้เดียวไม่ได้คือความรู้ เราต้องแสวงหาความสมดุล
ระหว่างการคุ้มครองสิทธิผู้สร้างสรรค์ในวรรคสอง
กับประโยชน์สาธารณะในวรรคหนึ่ง”

ในปัจจุบัน กฎหมายที่ถูกนำมาใช้เรื่องคุ้มครองสิทธิ
ในทรัพย์สินทางปัญญา คือพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
พ.ศ. 2537 โดยคุ้มครองงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ
ต่างๆ และผลงานด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์
ด้วย การคุ้มครองมีอายุจำกัด (ในกรณีของลิขสิทธิ์
อายุแห่งการคุ้มครองคือตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์

ศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย อริยนันทกะ

บวก 50 ปี) เมื่อหมดอายุแล้ว สามารถนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยไม่ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นความพยายามหนึ่งในการหาความสมดุลย์ระหว่างวรรคหนึ่งและวรรคสองของปฏิญญาสากลฯ ข้อ 27

อาจารย์วิชัย เห็นว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยควรมีการปรับปรุงให้คุ้มครองกว้างขวางขึ้นทันต่อเทคโนโลยี อนึ่ง ลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรของปัจจัยที่จำเป็น เช่น ยา ต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก รวมถึงจุดยืนในการเจรจาข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น ข้อตกลงเขตการค้าเสรีด้วย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องคือพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปีพ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2542 ตามลำดับ ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า ข้อตกลงระหว่างประเทศที่ส่งเสริมให้มีการคุ้มครองสิทธิของฝั่งผู้ผลิตมากขึ้นนั้น กำลังทำให้ยาที่มีราคาแพงจนผู้ป่วยไม่อาจเข้าถึงยาได้ อีกทั้งเป็นอุปสรรคต่อการวิจัยและพัฒนาในประเทศไทยเช่นนี้ทำให้ทุกฝ่ายต้องหันมาทบทวนจุดสมดุล ระหว่างการแสวงหาประโยชน์สาธารณะจากสิ่งประดิษฐ์กับการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์มากขึ้นกว่าเดิม

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

ทุกคนย่อมมีสิทธิในระเบียบทางสังคมและระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็นกรอบให้บรรลุสิทธิและ
อิสระภาพที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้อย่างเต็มที่

คุณเดช บุนนาค
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

“ส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิ
มนุษยชนในหมู่ประชาชนให้
แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น
ควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย
จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของ
วัฒนธรรม”

เสียงสะท้อน

คุณเดช บุนนาค อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อดีตปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และ
อดีตเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรไทยประจำสำนักงานสหประชาชาติที่นครเจนีวา ได้อธิบายความเป็นมาว่า
ปฏิญญาสากลฯ นี้ถือกำเนิดหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จากการตระหนักถึงสาเหตุของการละเมิดสิทธิ
เสรีภาพ ความรุนแรง และการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงของมนุษยชาติ ทั้งก่อนและระหว่างมหาสงคราม
ครั้งนั้น และได้รับการพัฒนาขึ้นภายใต้ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และการแบ่งฝักฝ่ายในสถานการณ์
ระหว่างประเทศช่วงสงครามเย็น

ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากยุคสงครามเย็น ไปสู่ยุคหลังสงครามเย็นที่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์สลายไป
รัฐต่างๆ หันมามุ่งเน้นการสร้างชาติ การส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดประชาธิปไตย และการพัฒนาอย่าง
ยั่งยืน ทำให้ประชาคมระหว่างประเทศหันมาร่วมมือกันได้มากขึ้น และมีความตื่นตัวที่จะร่วมกันสร้างระบบ
และกติกาใหม่ๆ เพื่อรองรับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงเรื่องกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศ
ด้านสิทธิมนุษยชน

สำหรับสาระของปฏิญญาสากลฯ ข้อ 28 นี้ คุณเดชมองเห็นว่า ความหมายหลักนั้นอยู่ที่ว่า “รัฐมีหน้าที่
ที่จะต้องสร้างระเบียบ กฎ กติกา และบรรยากาศทางสังคม ไม่ว่าจะในระดับประเทศหรือระดับระหว่าง
ประเทศ ที่เอื้อต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน” ในการนี้ รัฐทั้ง
หลายพึงกระทำการต่างๆ ประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ

- 1) การพัฒนาบรรทัดฐาน กฎหมายและกลไกด้านสิทธิมนุษยชนทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ
เพื่อให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานต่างๆ
- 2) การพัฒนาภูมิทัศน์ในประเทศและระหว่างประเทศด้านอื่นๆ เพื่อสร้างบรรยากาศที่รัฐต่างๆ
และประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากสงคราม การใช้กำลังและ
ความรุนแรง การเอารัดเอาเปรียบ และการเลือกปฏิบัติ มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่าง
เป็นธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงโอกาสต่างๆ ทั้งนี้ เพราะบุคคลจะสามารถบรรลุสิทธิของ
ตนได้มากน้อยเพียงใดไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีกฎหมายรับรองสิทธิเท่านั้น แต่ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวด
ล้อมอื่นๆ ด้วย ซึ่งสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศต่างๆ จะเป็นเวทีหลักในการสร้างกฎ
เกณฑ์เหล่านี้ โดยมีองค์กรระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน คอยเกื้อหนุนส่งเสริม

- 3) การส่งเสริมความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในหมู่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การส่งเสริมความร่วมมือระดับทวิภาคี ภูมิภาคและพหุภาคีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติ และการให้ความช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของประเทศต่างๆ ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

ในกรณีของประเทศไทย คุณเดชกล่าวว่า “ประเทศไทยไม่น้อยหน้าประเทศอื่นในเรื่องการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจสะท้อนลักษณะนิสัยของคนไทยที่มีความเอื้ออาทร เปิดกว้างในการยอมรับสิ่งใหม่ๆ และรักในความเป็นเสรีชน” ในเวทีระหว่างประเทศ ไทยได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาบรรทัดฐานสากลและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเสมอมา นอกจากนี้ ที่ผ่านมา ไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนแล้ว 7 ฉบับ จาก 9 ฉบับ และได้ให้ความร่วมมือและข้อมูลต่างๆ แก่สหประชาชาติในการตรวจสอบสอดส่องดูแลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศอย่างเต็มที่ตลอดมา

“เมื่อปี ค.ศ. 1993 ไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมของกลุ่มประเทศเอเชีย ซึ่งถือเป็นการประชุมระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนครั้งแรกในภูมิภาคเอเชีย และได้รวบรวมความคิดเห็นและมุมมองด้านสิทธิมนุษยชนของภูมิภาคเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดบรรทัดฐานระดับโลกร่วมกับความเห็นจากภูมิภาคอื่นๆ ในที่ประชุม World Conference on Human Rights ที่กรุงเวียนนา ในปีเดียวกัน” คุณเดชเล่ารายละเอียด “และสืบเนื่องจากการประชุมครั้งนั้น ผมได้มีส่วนในการเสนอแนะให้รัฐบาลไทยพิจารณาจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนระดับชาติ และผลักดันให้มีการจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียนด้วย”

ในระดับประเทศ คุณเดช มองว่า รัฐธรรมนูญของไทย ถือว่ามีความก้าวหน้าในการให้หลักประกันต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ปัจจุบัน ประเทศไทยมีสถาบันและกลไกต่างๆ มากกว่าอดีตที่ช่วยสอดส่องดูแลการละเมิดสิทธิมนุษยชนและให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหาย มีการจัดทำแผนแม่บทสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมีการปรับปรุงกฎหมายภายในหลายฉบับให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล นอกจากนี้ ยังเป็นที่น่ายินดีที่ไทยได้รับเลือกให้เป็นที่ตั้งของสำนักงานประจำภูมิภาคของ Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) ด้วย

ในระดับภูมิภาค ไทยมีบทบาทนำในการผลักดันการส่งเสริมความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนในอาเซียนมาโดยตลอด ทั้งในการเสนอให้อาเซียนพิจารณาจัดตั้งกลไกสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 การส่งเสริมการบรรลุความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนลงในแผนปฏิบัติการต่างๆ ของอาเซียน และกฎบัตรอาเซียน และปัจจุบันไทยยังเป็นประธานคณะทำงานระดับสูงในการยกร่างขอบเขตอำนาจหน้าที่ (Terms of Reference) เพื่อจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียนด้วย

คุณเดชก็มีข้อเสนอแนะหลายประการเพื่อพัฒนาการต่อไป โดยเขาเห็นว่าภาคประชาสังคมที่มีอยู่แล้วยังขาดการนำไปปฏิบัติเพียงพอ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะยังมีคนอีกมากที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตัวเองจึงมีพียงได้ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนในหมู่ประชาชนให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น “โดยควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อความสำเร็จในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิต่อไป”

การพัฒนากฎเกณฑ์ และบรรทัดฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชนควรคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายและเงื่อนไขของประเทศต่างๆ ทั้งในระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ และลักษณะเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรม “เพราะฉะนั้น เวลาเราพูดถึงความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชน จึงต้องคำนึงถึงความหลากหลายและระดับพัฒนาการเป็นอย่างมาก”

เราควรให้ความสำคัญแก่สิทธิทุกประเภท เพราะสิทธิต่างๆ เหล่านี้เชื่อมโยงส่งเสริมซึ่งกันและกัน และไม่สามารถแบ่งแยกได้ ทั้งนี้ สิทธิที่มีความสำคัญยิ่งคือ สิทธิในการพัฒนา (right to development) หากปราศจากสิทธิขั้นนี้แล้ว สิทธิด้านอื่นๆ ก็จะถูกลดทอนลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ทุกประเทศควรปรับกระบวนทัศน์ต่อสิทธิมนุษยชนให้เป็นเรื่องของสิ่งที่รัฐพึงปฏิบัติต่อประชาชน มากกว่าเป็นเครื่องมือทางการเมืองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ โดยที่รัฐใดรัฐหนึ่งใช้หลักสิทธิมนุษยชนในการแสวงหาประโยชน์ วัตถุประสงค์ หรือใช้เป็นข้ออ้างในการใช้กำลังเข้าไปแทรกแซงอีกรัฐหนึ่ง ทั้งยังต้องหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติหรือใช้ทวิมาตรฐาน (double standard) ในการปกป้องสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ เพื่อธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของสิทธิดังกล่าว

คุณเดช บุนนาคพูดถึงประสบการณ์ในอดีตจากการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับ “ผู้ลี้ภัย” ทำให้คุณเดชย้ำอย่างหนักแน่นว่า “สิ่งแรกที่สุดคือ เราพึงตระหนักว่า สิทธิทั้งหมดนี้คือสิทธิของการเป็นมนุษย์ ไม่เลือกเชื้อชาติ สัญชาติ หรือการแบ่งแยกในรูปแบบใดๆ ทั้งสิ้น”

“ประเทศไทยมีพัฒนาการที่ดีในเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างมาก
มีการพัฒนาการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมที่พลเมือง
จะได้รับสิทธิมนุษยชนอีกด้วย”

ทัศนะ

คุณทวี-โยป ชน ผู้ประสานงานองค์การสหประชาชาติ
ประจำประเทศไทยและผู้แทนยูเอ็นดีพีในไทยเห็น
พ้องกับเสียงสะท้อนและข้อเสนอแนะของคุณเดช

คุณทวี-โยป ชนกล่าวว่าองค์ประกอบความรับผิดชอบ
3 ข้อของรัฐที่คุณเดชเอ่ยถึงนั้นคือการจับประเด็น
หัวใจของปฏิญญาสากลฯ ข้อ 28 ได้ตรงจุด
เธอเสริมว่าปฏิญญานี้ได้แบ่งหน้าที่ของประเทศ
สามประการได้แก่ ข้อที่หนึ่งและสำคัญที่สุด คือ
หน้าที่ที่จะทำให้ประชาชนในประเทศได้รับสิทธิ
มนุษยชนอย่างสมศักดิ์ศรี อย่างมีเสรีภาพ
และ เสมอภาค ข้อสองคือ ภาระหน้าที่ที่ขยายการ
สนับสนุนการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของผู้อ่อน
ด้อยในประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศที่จำเป็น
อย่างยิ่ง เพื่อจะทำให้แน่ใจถึงหลักศักดิ์ศรีและ
ความยุติธรรมให้ทุกคนทั่วหน้า ข้อสามคือ ในกรอบ
ของโลกาภิวัตน์ ภาระที่จะมีการทำงานอย่างแข็ง
ขันในประชาคมโลกเพื่อให้สันติภาพและเสถียรภาพ
อยู่ยั่งยืน

ผู้แทนยูเอ็นดีพีเห็นพ้องกับคุณเดชว่า “ประเทศไทย
มีพัฒนาการที่ดีในเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างมาก
นอกจากการพัฒนาด้านกฎหมาย บรรทัดฐานและ
สถาบันต่างๆ แล้ว ไทยยังมีการพัฒนาการสร้าง
สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมที่พลเมืองจะได้รับสิทธิ
มนุษยชนอีกด้วย” เธอเห็นพ้องกับคำแนะนำของ
คุณเดชว่าต้องมีการลงมือทำงานให้มากขึ้นในเรื่อง
การเพิ่มความเข้มแข็งให้กลไกบังคับใช้กฎหมาย
และการตรวจสอบติดตาม พร้อมไปกับการส่งเสริม
การศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนทุกระดับและยอมรับ
ในสิทธิของประชากรพลัดถิ่นและกลุ่มเสี่ยงอื่นๆ
เธอกล่าวย้ำว่าการดำเนินการเหล่านั้นตามที่คุณเดช
แนะนำคือองค์ประกอบสำคัญต่อการหลอมรวม
สิทธิมนุษยชนให้เป็นเนื้อเดียวกับวัฒนธรรมไทย
และเสริมต่อว่าประเทศไทยจะได้ประโยชน์ถ้า
กรอบกฎหมายมาทบทวนอย่างถี่ถ้วนเพื่อจะแน่ใจ
ว่าไม่มีการลักลั่นและสอดคล้องต้องกันในการ
ปกป้องสิทธิของประชาชน

คุณทวี-โยป ชน

คุณกวี-โยป ชนเห็นว่าความเป็นสากลของปฏิญญาสากลฯ เป็นเอกสารที่กำหนดภาระหน้าที่ของรัฐทุกรัฐต้องปกป้องสิทธิของคนทุกคน “แม้จะอยู่นอกพรมแดนของรัฐนั้นก็ตาม” เธออธิบายว่า ถ้าประเทศใดพบภัยพิบัติและต้องการความช่วยเหลือเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีและสิทธิของพลเมืองของตนแล้ว ประเทศอื่นๆ ต้องก้าวเข้ามาให้ความช่วยเหลือโดยเคารพหลักการ “ความเท่าเทียม ความชอบธรรม และการไม่แทรกแซงในอธิปไตย” “ในส่วนนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการอยู่แล้ว” เธอให้ความเห็น “ตัวอย่างคือ ประเทศไทยส่งทหารไปร่วมรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก อีกกรณีคือการรับมือภัยสำคัญมากในการดูแลให้การนำความช่วยเหลือสู่พม่าหลังเหตุการณ์พายุไซโคลนนาทิสถล่มและได้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อย”

เมื่อพูดถึงประเด็นโลกาภิวัตน์และการที่ประเทศต่างๆ ล้วนพึ่งพิงสัมพันธ์กันหมดนั้น คุณกวี-โยป ชนแนะว่าทุกประเทศต้องมุ่งทำงานเพื่อลดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยทั้งในประเทศตัวเองกับในประเทศอื่นๆ แต่ต้องยึดหลักการพอธิปไตยของทุกฝ่าย เธอเห็นว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของประเทศหนึ่งใดก็จะส่งผลกระทบผ่านไปประเทศอื่นได้อย่างรวดเร็ว เห็นได้จากวิกฤตการเงินโลกเมื่อเร็วๆ นี้ และยังตั้งข้อสังเกตว่าประเทศไทยในฐานะ

“ประเทศที่มีรายได้ปานกลาง” สามารถเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือที่ดีได้ ซึ่งเธอเน้นย้ำเรื่องสิทธิในการพัฒนาเช่นเดียวกับคุณเตชะว่า “เป็นเรื่องที่สำคัญมากๆที่ต้องส่งเสริมความเท่าเทียมและความยุติธรรม”

คุณกวี-โยป ชน เน้นว่า ไทยในฐานะประธานอาเซียนในช่วงนี้ มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำที่ไม่จำกัดเพียงแค่จัดประชุมสุดยอดอาเซียนในเดือนธันวาคม 2008 เท่านั้น แต่ยังต้องทำหน้าที่บริหารจัดการให้เกิดองค์กรสิทธิมนุษยชนระดับภูมิภาคให้สำเร็จตามที่ระบุไว้ใน ธรรมนูญอาเซียน อีกหน้าที่คือการเป็นผู้นำการหารือว่าประเทศกลุ่มอาเซียนบวกสาม ในการรับมือกับวิกฤตการเงินโลกอย่างไร ควบคู่กับการพัฒนากลไกต่างๆ ที่จะปกป้องประชากรกลุ่มเสี่ยงสูงสุดให้ดีขึ้นอีก

คุณกวี-โยป ชนสรุปว่า หน่วยงานภายใต้สังกัดขององค์การสหประชาชาติในประเทศไทยทั้งหมดพร้อมจะทำงานร่วมกับรัฐบาลไทยและองค์กรภาคส่วนอื่นๆ เพื่อการพัฒนาและนำไปสู่สภาวะการตระหนัก และการยอมรับสิทธิและเสรีภาพที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลฯ ของทุกคน

ปฏิกฤษาสาทลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บ่อ

- 1) ทุทคนมีหน้าทื่อต่อชุมชน ซึ่งการพัฒนาคุสสิกาพของทนโดยอิสระและเต็มทื่อจะกระทำได้อีกแต่ในชุมชนเท่านั้น
- 2) ในการใช้สิทธิและอิสรกาพของทน ทุทคนต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเพียงเท่าทื่อมีกำหนดไว้ตามกฎหมายเท่านั้น เพื่อวัตถุประสงค์ของการได้มาซึ่งการยอมรับ และการเคารพสิทธิและอิสรกาพอันควรของผู้อื่น และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการอันสมควรทางด้านศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย
- 3) สิทธิและอิสรกาพเหล่านี้ไม่อาจใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ว่ากรณีใด ๆ

“คนไทยทุกคนต้องยึดมั่น ในการทำหน้าที่ของตัวเอง เองเพื่อชุมชน”

เสียงสะท้อน

สตรีวัย 46 ปีจากสมุทรสงครามผู้นี้เป็นผู้นำกลุ่มเยาวชนและสตรี เธอเสนอทัศนคติว่าทุกภาคส่วนของสังคมต้องตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในชุมชนของตน ถ้าคนเรารู้ว่าจะใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่อย่างไร คนส่วนมากก็จะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น และประเทศไทยก็น่าอยู่ขึ้นมาก

เธอเล่าถึงชีวิตที่ชีวิตเธอเปลี่ยนไปหลังจากเริ่มเรียกร้องให้ทางการเคารพลสิทธิชุมชนของเธอ การที่เธอ นั้นเป็นคนในครอบครัวยากจนในชุมชนห่างไกลทำให้เธอมีตัวอย่างของความลำบากที่จะเข้าถึงบริการของรัฐ เมื่อเธอรู้สึกทนไม่ได้วันหนึ่งเธอก็ไปหาตำรวจเพื่อบอกให้ทางการรู้ว่าชุมชนเธอมีปัญหาต่างๆ ทั้งไม่มีถนนที่ใช้ได้กับสาธารณูปโภคพื้นฐานทั้งหลาย ตั้งแต่วันนั้นเธอก็เข้าร่วมกับการพัฒนาชุมชนและช่วยคนในชุมชนแม่กลองให้เรียกร้องสิทธิของพวกเขามา เธอทำงานกับชุมชนได้ 20 ปีมาแล้ว เธอยัง เป็น 1 ใน 5 ผู้ฟ้องขอให้ศาลปกครองเพิกถอนการแปรรูปบริษัทปตท.(มหาชน) จำกัดส่งผลให้ศาลมี คำสั่งให้ปตท.ส่งคืนท่อส่งก๊าซและที่ดินบางส่วนคืนกระทรวงการคลัง ฯลฯ

ในวาระครบรอบ 60 ปีปฏิญญาสากลฯ เธอบอกว่า “ถึงดิฉันจะไม่ได้รู้ว่าปฏิญาประกาศสิทธิอะไร เอาไว้บ้าง ไม่ได้เข้าใจในกฎหมายสิทธิมนุษยชน แต่ก็รู้ว่าคนเรามีสิทธิในความเป็นมนุษย์ที่จะต้องศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน” เธอล่าวอีกว่า “คนไทยทุกคนต้องยึดมั่นในการทำหน้าที่ของตัวเองเพื่อชุมชน แต่ปัจจุบันเรายังไม่รู้หน้าที่ของเรา เราเอาแต่รอความช่วยเหลือจากคนอื่นแต่กลับไม่ทำหน้าที่พลเมือง ดีเลย” เธอสรุป

“รัฐต้องกระจายอำนาจจากศูนย์กลางให้กว้างที่สุดเท่าที่จะกว้างได้
เพื่อที่คนในชุมชนจะได้มีการบริหารจัดการร่วมกัน คิดร่วมกัน
และ ทำงานร่วมกันเพื่อชุมชนของตัวเอง”

ทัศนะ

คุณสมสุข บุญไชย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเห็นต่อเสียงสะท้อน
ข้างต้นว่า ปัจจุบันแทบจะไม่เหลือชุมชนแบบไกล
ปิ่นที่ยังไม่รู้เรื่องโลกภายนอกอีกแล้ว ชุมชน
เกือบทั้งหมดสามารถเข้าถึงสื่อมวลชน รับรู้
นโยบายรัฐ และเข้าใจสิทธิได้ ซึ่งตรงนี้ทำให้คนใน
ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงและแก้
ปัญหาชุมชนของตัวเอง ซึ่งก็เป็นที่มาของเครือข่าย
ชุมชนที่กว้างขวาง นับว่าสังคมไทยได้เปลี่ยน
โฉมหน้าจากเมื่อ 20-30 ปีก่อนไปอย่างหน้ามือเป็น
หลังมือทีเดียว

“การมีส่วนร่วมเป็นกระแสที่มาแรงในโลก ดังนั้น
รัฐก็ต้องให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็น
กันเองและลงมือทำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ รัฐ
ต้องกระจายอำนาจจากศูนย์กลางให้กว้างที่สุดเท่า
ที่จะกว้างได้เพื่อที่คนในชุมชนจะได้มีการบริหาร
จัดการร่วมกัน คิดร่วมกัน และทำงานร่วมกันเพื่อ
ชุมชนของตัวเอง”

คุณสมสุขซึ่งสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็ง
ให้การพัฒนาชุมชนบอกว่าความก้าวหน้าที่สำคัญ
คือ การออกพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน
พ.ศ. 2551 เพราะกฎหมายนี้สะท้อนความจำเป็นที่
ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ
เพราะก่อนที่กฎหมายนี้จะออกมา การกระจาย
อำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นจะถูกจำกัดอยู่เฉพาะ
อำนาจในการบริหารเท่านั้น กฎหมายฉบับนี้ให้
ชุมชนระดับท้องถิ่นมีอำนาจมากขึ้น พวกเขาจะได้
โอกาสในการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากร
ธรรมชาติ การศึกษา วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียม
ประเพณี และเรื่องอื่นๆ

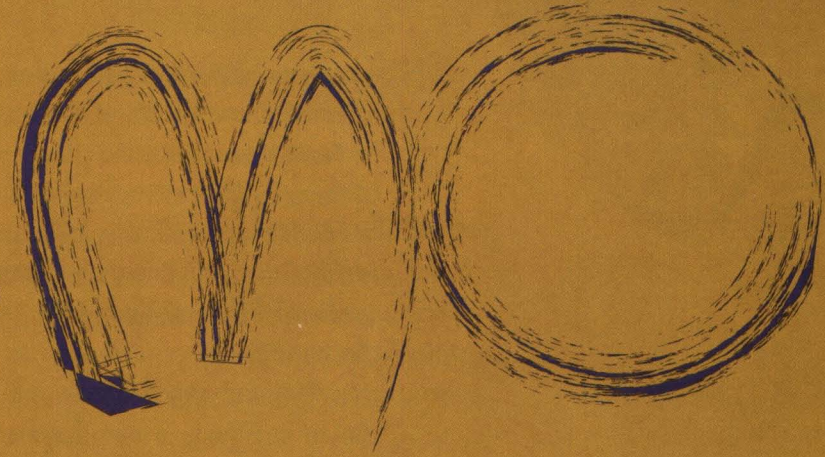
คุณสมสุขคิดว่าแม้ในปัจจุบันประชาชนจะตระหนัก
รู้มากขึ้นถึงสถานการณ์ของตัวเองและทำกิจกรรม
ได้หลากหลายแง่มุมมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา
และเปลี่ยนแปลงในชุมชนของพวกเขาเอง
ประชาชนก็ยิ่งขาดความสามารถที่จะรับมือกับ
ปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญเช่น ปัญหาที่รัฐ

คุณสมสุข บุญไชย

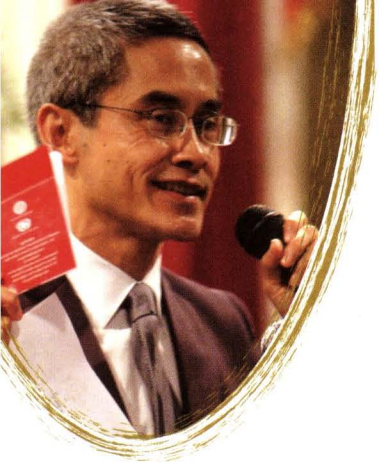
ไปประกาศแหล่งที่อยู่ตามธรรมชาติของพวกเขาให้เป็นอุทยานแห่งชาติ “ถ้าเราดึงอำนาจจากศูนย์กลางได้แล้ว มันจะมีระบบการบริหารจัดการร่วมกัน ซึ่งน่าจะบรรเทาปัญหาได้” คุณสมสุขกล่าว

ในวาระครบรอบ 60 ปีของปฏิญญาสากลฯ คุณสมสุขเสนอว่าสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยต้องไม่ทำแค่ตามรูปแบบตะวันตกหรือติดกรอบกฎหมายที่มีอยู่เท่านั้น แต่จะต้องมีการเน้นถึงวิถีจัดการแบบตะวันออก โดยเน้นที่รากของสังคม ความกลมเกลียวหนึ่งเดียวของสังคมที่เข้มแข็ง หน้าที่ต่อชุมชน และใช้การสานเสวนาระหว่างประชาสังคม ซึ่งการนำวิถีเหล่านี้มาใช้ก็จะสามารถบรรลุผลเดียวกับแนวทางตะวันตกเช่นกัน

ปฏิกณฺญาสาทลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ

ไม่มีบทใดในปฏิกณฺญานี้ ที่อาจตีความได้ว่า เป็นการให้สิทธิใดแก่รัฐ กลุ่มคน
หรือบุคคลใดในการดำเนินกิจกรรมใด หรือกระทำการใด
อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพใดที่กำหนดไว้ ณ ที่นี้

ศาสตราจารย์วิทิต มันทามรณ

ทัศนะ

ศาสตราจารย์วิทิต มันทามรณ แห่งคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ใช้ความเชี่ยวชาญช่วยเหลือสหประชาชาติในหลายรูปแบบ เช่น ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้คำปรึกษา และผู้รายงานพิเศษ อาจารย์ยังช่วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (กสม.) ของไทย และองค์กรภาคประชาสังคมอีกหลายองค์กรด้วย อาจารย์ได้สะท้อนถึงปฏิญญาสากลฯ ข้อ 30 ไว้ว่า

ข้อ 30 ของปฏิญญาสากลฯ นั้นผู้ร่างจงใจนำมาปิดท้ายเพื่อจะได้เป็นเครื่องเตือนใจว่าสิทธิมนุษยชนที่กำหนดไว้ในปฏิญญานั้นต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ปกป้องคุ้มครอง และเคารพ ไม่ใช่ถูกบ่อนทำลาย อีกประเด็นคือเวลาตีความปฏิญญา เราต้องคิดถึงความจำเป็นในการการตีความเชิงบวกหรือก้าวหน้าที่ใช้ความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐาน แทนที่จะตีความเชิงลบหรือถอยหลัง

ประวัติการร่างปฏิญญา บ่งชี้ว่ามีการถกเถียงกันมาก ว่าการระงับวิธีการตีความหรือการนำปฏิญญา ไปใช้ในเชิงลบนั้นควรจะมุ่งใช้ต่อบุคคลหรือ กลุ่ม หรือ รัฐกันแน่ ในที่สุดผู้ร่างก็รวมทั้งสามกลุ่มในปฏิญญาทั้งหมด เท่ากับว่านี่คือการส่งสารออกไปว่ารัฐ กลุ่ม และ บุคคลใดๆ ไม่ควรพัวพันในกิจกรรมที่จะลดทอนสิทธิและเสรีภาพที่ส่งเสริมโดยปฏิญญาสากลฯ ดังนั้น หัวใจหลักของข้อ 30 คือการเรียกร้องให้เราต่อต้านลัทธิสุดขั้วไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม นอกจากนั้น การที่ปฏิญญา กำหนดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติ

ลงไม่นานทำให้ตัวปฏิญญา ถูกนำไปเตือนโลกว่าสงครามโลกที่เพิ่งจบไปเป็นผลจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงของลัทธินาซี และฟาสซิสต์ ซึ่งคือหลักอุดมการณ์ที่เป็นปรปักษ์ต่อจิตวิญญาณของสิทธิมนุษยชน

โดยทั่วไป การรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชนจะเน้นเรื่องสิทธิของบุคคล และที่เริ่มมากขึ้นตอนนี้คือการเน้นถึงสิทธิของกลุ่มคณะ หรือ ชุมชน ที่จะลุกขึ้นมาเรียกร้องให้รัฐรักษาสหสิทธิมนุษยชนปฏิญญาข้อ 30 ได้นำเสนอแง่มุมเพิ่มเติมที่เป็นไปได้อีกหนึ่งเรื่อง โดยวางหลักว่าสิทธิมนุษยชนนั้นผูกพันคนทุกคน และทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นรัฐ หน่วยงาน หรือ บุคคล ตามกฎหมายทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ประเด็นนี้ถือว่าโดดเด่นในยุคโลกาภิวัตน์นี้ที่องค์กรจำนวนมากที่ไม่ใช่รัฐ เช่น กลุ่มก่อการร้าย และ ผู้มีบทบาทภาคเอกชน มีผลกระทบสูงต่อสิทธิมนุษยชน

สำหรับประเทศไทย เราก็นำปฏิญญาข้อ 30 มาแปลงเป็นข้อสังเกตได้หลายข้อทีเดียว ข้อแรกคือในอดีตมีการรัฐประหารล้มรัฐธรรมนูญกันบ่อย ดังนั้น ในอนาคต เราควรจะเลือกการเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีสันติที่มีฐานบนหลักการสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย โดยเลี่ยงการใช้กำลังอาวุธ

ข้อสองคือ ควรมีการตรวจสอบกฎหมาย นโยบาย และ วิธีปฏิบัติที่มีอยู่ว่าสอดคล้องกับแนวทางมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลและมาตรฐานระหว่างประเทศหรือไม่ ถ้าพบสิ่งใดที่ยังต่ำกว่า

“ควรมีการตรวจสอบ
กฎหมายที่มีอยู่ว่า
สอดคล้องกับแนวทาง
มาตรฐานสิทธิมนุษยชน
สากลและมาตรฐาน
ระหว่างประเทศหรือไม่”

มาตรฐานสากลก็จำเป็นต้องปฏิรูปเพื่อประกันว่าเครื่องมือเหล่านี้เคารพและไม่ทำลายมาตรฐานสิทธิมนุษยชน

ข้อสาม ในปัจจุบันไทยมีกฎหมายและการปฏิบัติที่เห็นได้ชัดว่าเบี่ยงเบนจากเนื้อหาของสิทธิมนุษยชนที่เห็นได้ชัดในปฏิญญาสากลฯ คือ กฎหมายด้านความมั่นคงหลายฉบับ เช่น กฎอัยการศึก พระราชบัญญัติสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายใน และมาตราต่างๆ ในประมวลกฎหมายอาญา เราต้องตรวจสอบกฎหมายเหล่านั้นอย่างละเอียดเพื่อทำให้มั่นใจว่ากฎหมายเหล่านี้เป็นไปตามมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน เช่นเดียวกันเจ้าหน้าที่ฝ่ายบังคับใช้กฎหมายน่าจะได้รับการอบรมเพื่อพวกเขาจะได้สร้างฐานความรู้ วิธีคิด และพฤติกรรมที่เป็นไปตามแนวสิทธิมนุษยชน สำหรับเรื่องด้านบวกเราก็น่าจะยอมรับว่าเมื่อเร็วๆ นี้ทางไทยได้ปฏิรูปกฎหมายอาญาในประเด็นการพัฒนาการปกป้องสิทธิมนุษยชน เช่น มาตราที่เพิ่มมาใหม่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน เช่น ให้มีฉากบังเวลาให้การในศาลซึ่งช่วยให้พยานไม่ต้องเผชิญหน้ากับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าทำร้ายพวกเขา นอกจากนี้ จะมีการอบรมตำรวจหญิงในการสัมภาษณ์สตรีที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงมาตราใหม่ๆ เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของกฎหมายสิทธิมนุษยชนสากลที่มุ่งในเรื่องดูแลความรู้สึกผู้เป็นเหยื่อ และความรู้สึกเพศหญิง

ข้อสี่ ผู้มีบทบาทภาคเอกชนจำเป็นต้องยึดหลักสิทธิมนุษยชนให้เข้มแข็งมากกว่านี้ สิ่งที่น่าสนใจคือทั่วโลกต่างเรียกร้องให้ภาคธุรกิจดำเนินการให้โปร่งใสขึ้น ถูกตรวจสอบเอาผิดได้ง่ายขึ้น และรับผิดชอบต่อสังคม

มากขึ้นในการเคารพสิทธิมนุษยชน โดยบางที่ใช้คำว่า “ความรับผิดชอบต่อทางสังคมขององค์กรธุรกิจ” (Corporate Social Responsibility) บางที่ใช้คำว่า “ความรับผิดชอบต่อองค์กร” (Corporate Responsibility) แม้โครงการต่างๆ เรื่องนี้ในไทยยังอยู่ในภาวะเริ่มต้น แต่ก็มีความที่เป็นรูปธรรมให้เห็นบ้างแล้วคือภาคธุรกิจบางกลุ่มได้เข้าไปสนับสนุนแนวร่วมการรณรงค์ต่อต้านการเลือกปฏิบัติและการดำเนินการแบบมีมนุษยธรรมต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรม

ข้อห้า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีความรุนแรงทั้งในไทยหรือ ทุกแห่ง แม้พวกเขาจะอ้างว่าตัวเองเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ตามแต่สิ่งสำคัญที่เราต้องเน้นย้ำให้ชัดคือใครจะอ้างว่าเป็นเหยื่อของอาชญากรรมกรณีหนึ่งเพื่อรองรับความชอบธรรมในการก่ออาชญากรรมของตัวเองไม่ได้ เพราะทุกฝ่ายของสังคมต้องเคารพสิทธิมนุษยชน แต่ถ้ามีการละเมิดสิทธิและความสูญเสีย เราต้องหาทางออกอย่างสันติ เรื่องนี้จะเกิดได้ทางรัฐต้องเคารพหลักนิติธรรม คือ ต้องมีกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอิสระและมีประสิทธิภาพพร้อมกลไกอื่นๆ ที่จะให้หลักประกันว่าเมื่อใช้กฎหมาย ทุกคนจะได้ความยุติธรรม ความเป็นธรรมและความเท่าเทียมเสมอหน้ากัน ซึ่งการจะเกิดสภาวะนี้และขยายตัวออกไปได้ก็ต้องพึ่งภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งบวกกับการตรวจสอบถ่วงดุลในหลายรูปแบบ เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน และเสรีภาพด้านสื่อที่จะดำเนินการใช้อำนาจในทางที่ผิด ในที่สุด หลักนิติธรรมก็ต้องเดินตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลที่ปฏิญญาฯ ยังคงเป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจที่ไม่หยุดนิ่งจนบัดนี้”

สิ่งที่ได้พบ และเส้นทางข้างหน้า

สิ่งที่ได้พบ

ทัศนคติต่างๆ ที่ได้รวบรวมในหนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนให้เห็นพัฒนาการสิทธิมนุษยชนและความสำเร็จในประเทศไทยได้เป็นอย่างดีในการถือปฏิบัติตามข้อบัญญัติของปฏิญญา นับตั้งแต่ประเทศไทยได้ลงมติเห็นชอบเมื่อ 60 ปีที่ผ่านมา การคำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิด้านต่างๆ เสรีภาพและความยุติธรรมได้กำหนดขึ้นเป็นตัวบทกฎหมายและเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนได้พึงพิง เพื่อได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของตน อย่างไรก็ตามเสียงสะท้อนที่ผ่านหนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและประเด็นความท้าทายหลายเรื่องที่ไทยคงเผชิญอยู่ เพื่อประกันว่าสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯ ได้รับสิทธิสมบูรณ์จริงๆ

หนังสือฉบับนี้จัดทำขึ้นในโอกาสครบรอบ 60 ปี เพื่อรำลึกการครบรอบของปฏิญญาสากลว่าด้วยมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในการสนับสนุนวิสัยทัศน์ข้างหน้าในความพยายามที่จะส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย จึงหวังว่าการนำเสนอในหนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับปฏิญญาสากลฯ และเนื้อความโดยละเอียด การอภิปรายของสถานการณ์ปัญหา การประมวลข้อเสนอแนะ จากเรื่องราวของบุคคลที่ได้ไปสัมภาษณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิในข้อบทต่างๆ ทัศนคติและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิด้วยมุมมองที่หลากหลาย จะช่วยเพิ่มการตระหนักรู้ และการยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิด้านต่างๆ เสรีภาพ และความยุติธรรมสำหรับพวกเราทุกคน

ความสำเร็จที่เด่นชัด

เมื่อปี 2491 ประเทศไทยประเทศไทยพร้อมด้วยสมาชิกประเทศอีก 47 ประเทศขององค์การสหประชาชาติ ได้ลงคะแนนเสียงยอมรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และได้ส่งผลให้ปฏิญญาสากลฯ นี้ได้มีการยอมรับและถือปฏิบัติเป็นรากฐานเพื่อ คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิด ความเท่าเทียมและสิทธิของมนุษย์ทุกคนที่ไม่สามารถถ่ายทอดให้แก่กันได้ นับตั้งแต่นั้นมาประเทศไทยได้ยึดถือปฏิบัติหลักการที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯ และเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ แต่ประเทศไทยยังมีข้อท้าทายอีกหลายเรื่องที่ควรคำนึงถึงและทำให้บรรลุผล หนึ่งในเสียงสะท้อนและทัศนะที่เล่าผ่านหนังสือเล่มนี้ได้ชี้ถึงประเด็นความท้าทายเรื่องอย่างมีนัยสำคัญ

กว่า 60 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาหรือแนวทางปฏิบัติระหว่างประเทศอันเกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชนในเชิงรุก ปัจจุบันไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ 7 ฉบับอันเป็นเครื่องมือให้ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศและมีผลผูกพันในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนตามพันธานของปฏิญญา ได้แก่ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติพิธีสารฯ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 และพิธีสารฯ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2543 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ในเดือนเมษายน 2535 (ประเทศไทยอยู่ในระหว่างดำเนินการพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

เรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ การค้าเด็ก การค้าประเวณีและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ประเวณีเด็กและการทำลามกอนาจาร) ข้อผูกพันในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ วันที่ 28 มกราคม 2546 อนุสัญญาว่าด้วยว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 และเมื่อเร็ว ๆ นี้ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551

ในทศวรรษที่ผ่านมา สำหรับประเทศไทยการถือปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศได้มีพัฒนาการไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งได้มีการบัญญัติเป็นตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง ดังที่ผู้ให้ข้อคิดเห็นได้กล่าวถึงในข้อบทต่างๆ ในการนี้ ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดตั้งและปฏิรูปองค์กรการปรับปรุงกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนหลายด้าน ตัวอย่างความสำเร็จเรื่องหนึ่ง ซึ่งบรรดาผู้ได้รับการสัมภาษณ์จากทั่วประเทศได้พูดถึงในงานสัมมนาที่จัดขึ้นภายใต้โครงการการจัดทำหนังสือเล่มนี้ว่า สิทธิมนุษยชนได้มีการตราเป็นบัญญัติกฎหมายในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิด้านต่างๆ และเสรีภาพของประชาชนคนไทย ซึ่งถือว่าในได้ถึงจุดหมายในระดับหนึ่งแล้ว โดยนำเอาสิทธิต่างๆ ที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯ เข้ามากำหนดกรอบทางกฎหมาย

ข้อบัญญัติทางกฎหมายด้านสิทธิที่กำหนดขึ้นมานั้น ได้สร้างกลไกการตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายต่างๆ อาทิ ศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค องค์กรพิทักษ์สิ่งแวดล้อม สำนักงานอัยการสูงสุด นอกจากนี้ กระบวนการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดการสร้างโอกาสให้แก่คนท้องถิ่นมากขึ้น เป็นการปลูกฝังให้ผู้คนตระหนักถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่น ในส่วนของกระบวนการยุติธรรมนั้น ได้มีการจัดตั้งและปฏิรูปองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายขึ้น จะสังเกตได้ว่าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สิทธิพลเมืองและเสรีภาพของประชาชนคนไทยมีความก้าวหน้ามากกว่าแต่ก่อน รวมทั้งโอกาสในการเข้าถึงสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมก็เพิ่มมากขึ้น

ความท้าทายและเส้นทางข้างหน้า

ด้วยเรื่องราวจากสถานการณ์ของผู้คนและบทวิเคราะห์ในหนังสือฉบับนี้ ผู้ให้เสียงสะท้อนและผู้ให้ทัศนะได้แบ่งชี้ความท้าทายสำคัญๆ หลายประเด็นในสังคมไทยเพื่อจะก้าวไปข้างหน้าได้อย่างเต็มที่ โดยการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนสำหรับมนุษย์ทุกคน ประเด็นความท้าทายทั้งหลายนี้ได้ประมวลจากการสัมภาษณ์ที่จัดขึ้นในช่วงเวลาต่อเนื่องกันที่จังหวัด ขอนแก่น สงขลา และกรุงเทพฯ

ประเด็นความท้าทายที่จะกล่าวถึงนี้ได้จัดแยกเป็นกลุ่มมี 5 ประเด็นหลัก ซึ่งความท้าทายเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกัน และในการหาทางแก้ไขประเด็นต่างๆ นี้ อาจมีผลเฉพาะเรื่องหรือทั้งหมดได้

- ความท้าทายประเด็นแรก กล่าวถึง การขับเคลื่อนให้ดำเนินสืบหน้าต่อไปในการจัดระเบียบกลไกทางกฎหมายให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อมั่นใจว่าบทบัญญัติอันเป็นเครื่องมือทางกฎหมาย ซึ่งประเทศไทยได้มีการรับรองในปฏิญญาสากลฯ แล้วนั้นบังเกิดผล ทั้งนี้รวมถึงบทบัญญัติในการยอมรับและปกป้องสิทธิชุมชน

- ประเด็นที่สอง กล่าวถึงความห่วงใยด้านความมั่นคงและความปลอดภัยเกี่ยวข้องกับการปกป้องสิทธิมนุษยชนอย่างไร
- ประเด็นที่สาม กล่าวถึงตุลาการภิวัตน์ โดยเฉพาะเรื่องกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
- ประเด็นที่สี่ มุ่งเน้นเกี่ยวกับการถ่วงดุลระหว่างความก้าวหน้าของสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ให้มีผลผูกพันและปรับเป็นตัวบทกฎหมาย เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนในสังคมทุกภาคส่วนพึงได้รับสิทธิอันเท่าเทียมและปราศจากอคติโดยทั่วหน้า
- ประเด็นที่ห้า ประเด็นสุดท้าย จากเรื่องราวของบุคคลที่ไปสัมภาษณ์ได้บ่งชี้ ถึงบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำความร่วมมือในการปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค

เสียงสะท้อนและทัศนะต่างๆ ในหนังสือได้นำเสนอความคิดเห็นเพื่อพัฒนากลยุทธ์ต่อประเด็นความท้าทายห้าประการดังกล่าวข้างต้น

“ถ้าเราไม่รู้เรื่องสิทธิ เราก็จะไม่รู้ว่าเรา ถูกละเมิด”

ชายผู้หนึ่งจากจังหวัดสกลนคร
เสียงลก่อน บทที่ 6

1. การส่งเสริมกลไกให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สืบเนื่องด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นความสำคัญอันเร่งด่วนที่ก่อตัวขึ้นในสังคมไทย กระแสเรื่องสิทธิจึงได้มีการนำเสนอมาโดยตลอดในหนังสือฉบับนี้ เสียงสะท้อนและทัศนะในหนังสือได้บ่งบอกถึงพัฒนาการด้านสิทธิของประเทศไทยได้แปรเป็นความสำเร็จที่เป็นจริง จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งกลไกต่างๆ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนรวมทั้งมีมาตรการรองรับ ตัวอย่างเช่น การยอมรับสิทธิชุมชน ประเทศไทยเป็นประเทศบุกเบิกในการนำสิทธิชุมชนเข้ามาบรรจุในตัวบทกฎหมาย อย่างไรก็ตาม โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ยังคงมีผลกระทบต่อวิถีชุมชน และในประเด็นนี้รัฐควรต้องใส่ใจ นอกจากนี้มีเหตุการณ์อีกหลายเรื่องที่ได้กล่าวถึงในหนังสือเกี่ยวกับสิทธิในการมีชีวิต การดำรงวิถีชีวิต และสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งควรมีการคุ้มครองและประชาชนใช้สิทธินั้นๆ ได้จริง จึงมีการเสนอแนะว่า สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย การประเมินสภาวะสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สิทธิดังกล่าวนี้นควรมีการส่งเสริมและเคารพในสิทธิซึ่งกันและกันมากขึ้น รวมทั้ง สิทธิ เสรีภาพ และความยุติธรรม ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยให้ชุมชนสามารถจัดการกับวิถีชีวิตตนเอง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.การส่งเสริมให้มีการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเคารพสิทธิความมั่นคงของมนุษย์ จากการสัมมนาระดมความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมสัมมนาจากสารทิศ รวมทั้งเสียงสะท้อนที่ปรากฏในหนังสือซึ่งตกอยู่ในสภาวะทางสองแพร่งในการหยิบยกประเด็นความมั่นคงของมนุษย์และการปกป้องสิทธิมนุษยชนมาแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ในการนี้ เรื่องสำคัญที่น่าห่วงใยคือสถานการณ์ที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากข้อคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่างๆ ซึ่งการยอมรับมาตรการพิเศษบางประการ อาทิ การประกาศใช้พระราชบัญญัติภาวะฉุกเฉินและพ.ร.บ.ความมั่นคง ทำให้สิทธิของประชาชนพลเมืองถูกลดทอนลง ผู้ให้ข้อทัศนะและเสียงสะท้อนที่จัดสัมมนาจากทั่วประเทศเห็นว่า ควรมีการถ่วงดุลระหว่างประเด็นความมั่นคงและการปกป้องสิทธิ จึงมีการเรียกร้องให้ใช้กฎหมายด้วยมาตรการที่มีประสิทธิภาพและชาญฉลาด ในขณะที่อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย เป็นก้าวย่างในเชิงบวกของประเทศไทยในการเข้าเป็นภาคีในการต่อต้านการทรมานกรรมทุกด้าน อันเป็นมาตรฐานแห่งความสำเร็จด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศร่วมกัน รวมทั้งความพยายามที่ส่งเสริมให้มีการกำหนดกรอบปฏิบัติการต่อไป และมีข้อเสนอแนะให้ประเทศไทยดำเนินการก้าวต่อไปเกี่ยวกับพิธีสารฯ เลือกรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน ฯลฯ และการให้สัตยาบันของอนุสัญญาว่าด้วยป้องกันบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

3.กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การผุดงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมและกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามพันธะกรณีด้านสิทธิมนุษยชนตามหลักสากลมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดสำหรับประเทศไทย ดังนั้นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับประชาชนทุกคนจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสำหรับประชาชนที่ด้อยโอกาสและคนยากจน ด้วยเหตุนี้ จากเสียงสะท้อนข้อคิดเห็นที่ได้รับรวบรวมมา จึงเสนอแนะว่าควรมีการทบทวนกลไกต่างๆ ให้สอดคล้องกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน ควรออกข้อบัญญัติสนับสนุน เช่น การมีทนายอาสา การให้คำปรึกษาและข้อแนะนำแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส เพื่อเสริมสร้างความสามารถแก่บุคคลเหล่านี้ในกระบวนการยุติธรรม ตามร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรปฏิรูปกฎหมายในเร็ว ๆ นี้ โดยเน้นย้ำการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายบางฉบับ

“กฎหมายถือว่าการ
ทรมานและทำร้ายผู้ต้อง
หาผิดกฎหมาย อย่างไร
ก็ตาม เห็นว่ายังเป็น
ต้องพัฒนาระบบต่างๆ
เพื่อปกป้องสิทธิของผู้
ต้องขังต่อไป เพื่อประกัน
ว่าผู้ต้องขังจะได้รับสิทธิ
สมบูรณ์จริงๆ”

คุณปัทมิจ จิตสว่าง
อธิบดี กรมราชทัณฑ์
กรมราชทัณฑ์
กักขัง: บทที่ 5

“ถ้าไม่มีความยุติธรรม
บาดแผลจะไม่ได้รับการ
เยียวยา”

คุณอังคณา นิลไพจิตร
ประธานคณะกรรมการเพื่อสันติภาพ
กักขัง: บทที่ 8

“ฉันเป็นคนเดียวใน
ห้องเรียนที่ไม่มีบัตร
ประชาชน บางครั้งฉัน
รู้สึกท้อเสียใจ ที่มีได้รับ
ทุนการศึกษา”

เด็กหญิงกัฟรา 2 คน อายุ 16 ปี
จังหวัดเชียงราย
เสี่ยงสวามิภักดิ์ 15

“ทุกประเทศควรปรับ
กระบวนการคัดเลือก
มนุษยชน ในการดำรงไว้
เพื่อประโยชน์ของ
ประชาชน”

คุณนายเดบ บุนนาค
อดีตรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการต่างประเทศ
กิตติมศักดิ์ 28

4. ความคับท้นในการตระหนักสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และสิทธิทางวัฒนธรรม ความก้าวหน้าในสิทธิ
การเป็นพลเมืองและเสรีภาพของประชาชนคนไทยได้มีพัฒนาการที่เด่นชัดขึ้นในช่วงไม่กี่ปีมานี้ ซึ่งรวมทั้ง
โอกาสทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมก็ดีขึ้นด้วย ตัวอย่างเช่น ความก้าวหน้าในโอกาสทางการศึกษา
และสุขอนามัยมีมากขึ้น แต่สำหรับสถานภาพของชนกลุ่มน้อย ผู้พลพ ผู้ลี้ภัย และบุคคลไร้สัญชาติแล้ว
ยังมีช่องว่างและต้องการให้รัฐมาดูแลแก้ไข โดยเฉพาะแผนปฏิบัติเพื่อประกันว่าบุคคลผู้พิการ ประชาชน
ที่ได้รับการลตทอนด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ ผู้หญิงที่ด้อยโอกาส ผู้ติดเชื้อเอชไอวีเอดส์ คนงานอพยพและ
เด็ก เป็นต้น ผู้ให้สัมภาษณ์เสี่ยงสวามิภักดิ์และผู้ให้ทัศนะกล่าวถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าวและควร
ได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษ อนึ่ง ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันว่าด้วยสิทธิคนพิการเมื่อไม่นานมานี้ และได้
เปลี่ยนวิธีการ จากการให้สวัสดิการและการกุศลไปสู่ทัศนคติบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ในทำนอง
เดียวกัน ประเทศไทยควรพิจารณาการให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของผู้ลี้ภัยที่ได้ลงนามเมื่อ
ปีพ.ศ. 2494 และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัยเมื่อปีพ.ศ. 2510 การปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นการแสดงออก
ถึงพัฒนาการขั้นต่อไปของประเทศไทยในการยอมรับสิทธิมนุษยชนในระดับสากล

5. บทบาทนำในการส่งเสริมความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน บทบาทของประเทศไทยได้รับการชื่นชมด้าน
การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาค และบทบาทการส่งเสริมความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน
ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังเป็นบรรทัดฐานให้แก่ประเทศต่างๆ
ในภูมิภาคในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหมู่ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและสาธารณชน
สร้างการตระหนักรู้โดยคำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความยุติธรรมสำหรับมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะช่วยลด
ทัศนคติการรังเกียจเดียดฉันท์ การมีอคติ การเหยียดหยามในสังคมทั้งภาครัฐและประชาชนทั่วไป การให้
ความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนเป็นการส่งเสริมการเคารพและปกป้องผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชนทางหนึ่ง
ซึ่งต้องการความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการผลักดันประเด็นร่วมกันในภูมิภาค การเผยแพร่ความรู้และ
การรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนให้ได้ผลนั้นต้องร่วมมือกับสื่อสารมวลชน ประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางใน
ภูมิภาคมีสื่อต่างๆประจำในประเทศไทย ดังนั้น ศักยภาพในการส่งเสริมการตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้
เพิ่มมากขึ้นควรทำได้เต็มที่ ความสำเร็จนี้จะมีได้จำต้องมีสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อเสรีภาพในการพูด
และแสดงความคิดเห็น

ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

โดยสรุปแล้ว ข้อเสนอแนะต่างๆ ได้กล่าวถึงสหประชาชาติด้านการสนับสนุน ตัวอย่างเช่น การทำงานอย่างใกล้ชิดกับภาครัฐและภาคประชาสังคม ทำให้การยอมรับด้านสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามปรากฏในปฏิญญาสากลฯ และอีกตัวอย่างเช่น การสนับสนุนความพยายามของประเทศในการยอมรับนโยบายสิทธิมนุษยชน ประเด็นท้าทายเรื่องหนึ่งจากเสียงสะท้อนที่ได้ยินมา คือ สหประชาชาติกำลังเผชิญอยู่คือการนำหลักการมาประยุกต์ใช้เพราะในหลักการสิทธิมนุษยชนที่แท้จริง เพราะสิทธิต่างๆ เหล่านี้เชื่อมโยงส่งเสริมซึ่งกันและกันและไม่สามารถแบ่งแยกได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้มั่นใจว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และ สิทธิทางวัฒนธรรม ได้รับการสนใจอย่างพอเหมาะ

จากทัศนคติที่แสดงออก ต้องการให้เน้นความสำคัญต่อสิทธิทางการศึกษาที่พอเพียง อันจะนำมาซึ่งการรู้ในสิทธิแห่งตน เพื่อให้มั่นใจทุกคนทั้งหญิง ชาย เด็กหญิง และเด็กชายในประเทศรู้ถึงสิทธิแห่งตน สำหรับการสนับสนุนในประเด็นดังกล่าว สหประชาชาติเห็นว่ามีคุณค่า องค์กรสหประชาชาติในประเทศไทยรับทราบในข้อเสนอแนะต่างๆ ดังกล่าว และพร้อมที่จะทำงานร่วมกับรัฐบาลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อบุคคลสามารถบรรลุสิทธิของตนตามที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯ และพร้อมที่จะสนับสนุนความพยายามของประเทศไทยตามความจำเป็น เพื่อให้มั่นใจว่าพันธผูกพันด้านสิทธิมนุษยชนดำเนินไปอย่างสอดคล้องและเชื่อมโยงทั้งในและระหว่างประเทศ

๖๐ ปี แห่งปณิญาสากด้วยสิทธิมนุษยชน

ปณิญาสาก
ด้วยสิทธิมนุษยชน
๖๐ ปี

สำนักงานองค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย
สำนักงานประสานงานองค์การการศึกษาสหประชาชาติประจำประเทศไทย

ชั้น 12 ตึกสหประชาชาติ
ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10200
โทรศัพท์ 0-2288-1836
โทรสาร 0-2280-0556
อีเมล unrc.thailand@un.or.th
เว็บไซต์ <http://www.un.or.th>

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 0-2141-3800/3900
โทรสาร 0-2143-9563
เว็บไซต์ <http://www.nhrc.or.th>